

การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
วัชรดี บัวเกษ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ตุลาคม 2550

การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
วัชรวิทย์ บัวเกษ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
วัชรดี บัวเกษ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ตุลาคม 2550

รัฐดี บัวเกษ. (2550). การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์,
รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ครูพบเห็น
4 ลักษณะ คือ พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมทะเลาะวิวาท พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น
และพฤติกรรมปฏิเสธ อีกทั้งยังศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ของเด็กปฐมวัยบางประการ 5 วิธี คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การจัด
สภาพแวดล้อม การเสริมแรง การลงโทษ การจัดกิจกรรม จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒิ
การศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 จำนวน
221 คน ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เครื่องมือที่ใช้ใน
การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและมาตราประเมินค่า 4 ระดับ มีค่าความ
เชื่อมั่น พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็น เท่ากับ .789 และค่า
ความเชื่อมั่น วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ เท่ากับ .624
การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าความ
แปรปรวนแบบทางเดียว และการใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD. (Fisher's
Least Significant Different)

ผลวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน โดยรวมและแยกเป็นราย
ลักษณะ อยู่ในระดับพบเห็นน้อยครั้ง
2. วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยรวมอยู่
ในระดับที่ใช้มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายวิธี พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับที่ใช้มากที่สุด การ
ใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การเสริมแรงและการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับที่ใช้มาก การ
ลงโทษ อยู่ในระดับที่ใช้น้อย และเมื่อเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก
ปฐมวัยบางประการ จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย
และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม พบว่า ระดับชั้นที่สอนต่างกันมีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ
นักเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยต่างกัน ใช้
วิธีการลงโทษต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่างกันมีการใช้
ปฏิสัมพันธ์ของครูต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

A STUDY ON METHODS OF TEACHERS FOR THE ADJUSTMENT
OF SOME BEHAVIOURS OF PRESCHOOL CHILDREN AT SCHOOLS
UNDER BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

AN ABSTRACT
BY
WATTAWADEE BUAGAD

Present in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Education Degree in Early Childhood
at Srinakharinwirot University
October 2007

Wattawadee Buagad. (2007). *A study on Methods of Teachers for the Adjustment of Some Behaviors of Preschool Children at Schools under Bangkok Metropolitan Administration*. Master thesis, M. Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of this research was to investigate 4 behaviors of preschool children: aggressive, quarrelsome, dominant, and denial behaviors; and to compare 5 methods of teachers for the adjustment of the behaviors: interaction between teacher and students, environmental arrangement, reinforcement, punishment, and activity organization classified by class level of teaching, qualification, teaching experience at preschool level, and searching form for additional knowledge.

The samples used in this research were 221 teachers of first and second year kindergarten at schools under Bangkok Metropolitan Administration in second semester of 2006 academic year. The instrument used for data collection was a 4 rating scale questionnaire. The reliability of the behaviors which should be adjusted was .789, and the reliability of methods of teachers for the adjustment of the behaviors was .624. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test, one way ANOVA, and Fisher's least significant difference (LSD) test.

The results of study revealed that

1. The behaviors of preschool children which should be adjusted in general and in individual areas were found at the low level.
2. The methods of teachers for the adjustment of the behaviors in general were at the high level. When considering in individual methods, it was found that the use of environmental arrangement was at the highest level. The uses of interaction between teacher and students, reinforcement, and activity organization were at the high level while the use of punishment was at the low level. When comparing the methods of teachers classified by class level of teaching, qualification, teaching experience at preschool level, and searching form for additional knowledge, it was found that the use of interaction between teacher and students by the teachers with different class levels of teaching was different with statistical significance at the level of .05. The use of punishment by teachers with different teaching experiences at preschool level was different with statistical significance at the level of .05. The use of interaction between teacher and students by teachers with different searching forms for additional knowledge was different with statistical significance at the level of .05.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ของ
วัชรดี บัวเกษ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พ.ศ.

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เยาวพา เดชะคุปต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน เอาใจใส่ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบปากเปล่าทุกท่าน อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. เยาวพา เตชะคุปต์ ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม ช่วยปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ต่างๆ ด้วยความรักและความเมตตา และเป็นกำลังใจช่วยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ อาจารย์ดร.อรินทร์ น่วมถนอม อาจารย์เยาวมาลย์ วิเศษ อาจารย์อตุลย์ ใบกุหลาบ และอาจารย์นพดล กองศิลป์ ที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียนและครูปฐมวัย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางบอน เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตคลองสาน ที่อนุเคราะห์ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ นางสาวศศิพร นามศรี คุณพ่อเสวก บัวเกษ คุณแม่ระวีพรรณ บัวเกษ นายวิวาม บัวเกษ และนายยุทธศักดิ์ คลายนสูตร ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริม และเป็นกำลังใจเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ตลอดจนผู้ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และเป็นกำลังใจช่วยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่าน ด้วยความเคารพรักเป็นอย่างยิ่ง

วิฐวดี บัวเกษ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ตัวแปรที่ศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน	10
พัฒนาการทางสังคม	10
พฤติกรรมทางสังคม	11
พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	12
พฤติกรรมที่พึงประสงค์	17
สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรม	19
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	22
ความหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	22
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	23
วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการ	30
ประโยชน์ของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	58
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
อภิปรายผล.....	82
ข้อเสนอแนะ.....	86
บรรณานุกรม.....	87
ภาคผนวก.....	93
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	115

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนในมิติต่าง ๆ	11-12
2 การเปรียบเทียบระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก และแบบการกระทำ	29
3 กลุ่มตัวอย่าง.....	48-49
4 จำนวนและร้อยละของครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษาประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้ เพิ่มเติม.....	59
5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ ลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าว.....	60
6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ ลักษณะพฤติกรรมทะเลาะวิวาท.....	61
7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ ลักษณะพฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น.....	61
8 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ ลักษณะพฤติกรรมปฏิเสธ.....	62
9 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย ที่ควรปรับเปลี่ยน โดยรวมและแยกเป็นรายลักษณะ.....	62
10 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียน.....	63
11 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการจัดสภาพแวดล้อม.....	64
12 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการเสริมแรง.....	65
13 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการลงโทษ.....	65
14 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการจัดกิจกรรม.....	66

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยรวมและแยกเป็นรายวิธี.....	67
16 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแยกเป็นรายวิธีจำแนกตามระดับชั้นที่สอน.....	68
17 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแยกเป็นรายวิธีจำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	69
18 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแยกเป็นรายวิธีจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย.....	70
19 การทดสอบความแตกต่างของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ วิธีการลงโทษ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย.....	71
20 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแยกเป็นรายวิธีจำแนกตามการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม.....	72
21 การทดสอบความแตกต่างของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย.....	73
22 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมก้าวร้าว.....	74
23 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมทะเลาะวิวาท.....	74
24 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น.....	75
25 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ใช้ได้ผล ตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมปฏิเสธ.....	75
26 ค่าสถิติแสดงดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะที่ต้องการวัด.....	110
27 ค่าสถิติค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ.....	110

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
28 ค่าสถิติค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ.....	110

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 ขั้นตอนการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก	25
3 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ.....	27

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

นักการศึกษา นักจิตวิทยาพัฒนาการ ยอมรับกันว่าในช่วงต้นของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ดังนั้นประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงนี้ จึงมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างฐานความพร้อมสำหรับการพัฒนาต่อไป (นภา สุขะมงคล. 2545: 5) เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เกิดการเรียนรู้และมี การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์มากกว่าวัยอื่น ประสบการณ์ในช่วงวัยนี้จะติดฝังแน่นและมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและอารมณ์ของเด็ก จอห์น ล็อก (हररषषष ढललषषषष. 2537 ; อ้างอิงจาก John Lock . 1632 – 1740) ได้กล่าวว่า เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาว เด็กทุกคนมีความสามารถด้านการเรียนรู้และด้านสมองเท่าเทียมกัน องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น พื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา และประสบการณ์ในวัยเด็ก จะมีความสำคัญต่อเด็กในวัยนี้มาก เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการความเอาใจใส่ ความรัก การอบรมเลี้ยงดู และการดูแลอย่างใกล้ชิด หากเด็กได้รับการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับวัยทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ก็จะทำให้เด็กมีพัฒนาการตามลำดับของการเจริญเติบโต เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีศีลธรรมอันดี มีน้ำใจโอบอ้อมอารี การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะจะทำให้เด็กได้รู้จักการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในสังคม บ้านเป็นสิ่งแวดล้อมแห่งแรกที่จะช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีแก่เด็กก่อนที่จะไปสู่สถานรับเลี้ยงหรือโรงเรียน ซึ่งเด็กจะต้องเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและอยู่ร่วมกับผู้อื่น

พัฒนาการทางสังคมมีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านสังคมได้ดีจะทำให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดี มีความประพฤติดี อยู่ร่วมในสังคมได้ดีมีความสุข สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางสังคม ดังนี้ พัฒนาการทางสังคม หมายถึงการแสดงพฤติกรรมในทางที่สังคมยอมรับ ซึ่งจะกำหนดโดยมาตรฐานทางวัฒนธรรมและประเพณีในแต่ละสังคมเป็นหลัก เด็กซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะต้องรับเอาแบบแผนการประพฤติปฏิบัติในแต่ละสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตพัฒนาการทางสังคมยังหมายถึงการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคม เด็กวัยนี้เริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นของตัวเอง ชอบอิสระ มีความมั่นใจในตนเอง สนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมีอารมณ์แปรปรวนง่าย ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ และยอมรับความคิดความรู้สึกของผู้อื่นแต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้นอีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 101) ชลลิวณ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคม

เด็กปฐมวัยควรได้รับการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ดังนี้ การพัฒนาในแต่ละขั้นตอนของชีวิต ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ บุคคลใดที่มีการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ เป็นอย่างดีและมีโอกาสสนองตอบตามความต้องการของชีวิตอย่างเหมาะสม ย่อมพัฒนาบุคลิกภาพไปในทางที่พึงประสงค์ และแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมา แต่ในทางตรงกันข้ามหากในแต่ละขั้นตอนของชีวิตของบุคคลนั้น ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ย่อมพัฒนาบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ และแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530: 56 ; อ้างอิงจาก Hall ; & Lindzey. 1966: 137-138)

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 พฤติกรรมใหญ่ คือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับเด็กปฐมวัย คือ พฤติกรรมที่เมื่อเด็กกระทำไปแล้วเป็นผลดีต่อตนเองและผู้อื่น เป็นที่พอใจเป็นที่นิยมชมชอบแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วสังคมยอมรับ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สำหรับเด็กปฐมวัย คือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมเด็กทั่วไป เป็นปัญหาให้กับตนเองและผู้อื่น ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มี 4 ลักษณะพฤติกรรม คือ พฤติกรรมก้าวร้าว เช่น พุดจาไม่สุภาพ ไม่เชื่อฟังครู ทำลายสิ่งของเพื่อน เป็นต้น พฤติกรรมทะเลาะวิวาท เช่น ทะเลาะ ต่อสู้ ต่อเยาะ ตีกัน เป็นต้น พฤติกรรมปฏิเสธ เช่น การเก็บตัวไม่เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน ไม่สนใจผู้อื่น เป็นต้น (เพียกานต์ ปทุมมา. 2545: 12-13 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964: 338) พฤติกรรมเหล่านี้ควรได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกวิธีตั้งแต่เป็นเด็กปฐมวัย ถ้าไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกวิธีจะทำให้เด็กติดกับการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหานี้ไปจนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่ จะทำให้ยากแก่การแก้ไข ไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ครูคือบุคคลที่จะช่วยแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้ดี เพราะเด็กปฐมวัยมีเวลาอยู่ที่โรงเรียนมากและครูปฐมวัยเป็นผู้ที่ต้องดูแลเด็กจัดกิจกรรมต่างๆ คอยช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆ อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ครูปฐมวัยจะเป็นที่รักของเด็กๆ ดังนั้น ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน จากแนวความคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) การเรียนรู้ของมนุษย์นั้น เกิดจากพฤติกรรมบุคคลนั้นมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลนั้น (Person) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ทฤษฎีนี้เน้นบุคคลเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ตัวแบบ (Learning Through Modeling) โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ การสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่างๆ ของตัวแบบสภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำคำบอกเล่าและความน่าเชื่อถือของตัวแบบได้ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงเกิดขึ้นได้ พฤติกรรมใดๆ ก็ตามสามารถปรับหรือเปลี่ยน ได้ตามหลักการเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นให้เด็กมีการเรียนรู้พัฒนาการทางสังคม โดยใช้การสังเกตตัวแบบที่เด็กเห็น เด็กมีระดับการเรียนรู้แล้วเด็กจะมีทางเลือกใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อเก็บสะสมพฤติกรรมที่เป็นไปได้เอาไว้ และยิ่งกว่านั้นตัวแบบจะช่วยให้เขาเลือกสถานการณ์ที่ดีที่สุดไว้ใช้ปฏิบัติต่อไป (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 50 – 51) ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยครูจึงเป็น ผู้ที่มีบทบาทเป็นอย่างมาก

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีหลายวิธีทั้งการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน การเสริมแรงตามหลักทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ การลงโทษ การจัดประสบการณ์ต่างๆ รวมถึงตัวครูเองด้วยที่มีบทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี ในการใช้กิริยาท่าทาง การใช้คำพูดของครู ครูสามารถใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหล่านี้กับเด็กเพื่อเป็นการปรับพฤติกรรมของเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับวัย เป็นที่ยอมรับของสังคม เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวัยนี้ เพราะจะปรับพฤติกรรมได้ง่ายกว่าวัยอื่นๆ แต่ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ครูใช้ด้วย

การใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูนั้น ครูควรเลือกวิธีที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย เพราะถ้าครูใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาเด็กที่ไม่เหมาะสมกับเด็กลงโทษด้วยความรุนแรง ใช้ท่าทางกิริยาจากที่ไม่เหมาะสมรุนแรงกับเด็ก โดยไม่ให้เหตุผลในพฤติกรรมที่เด็กทำ เด็กจะไม่เข้าใจการกระทำผิดของตนเอง และจะกระทำพฤติกรรมเดิมซ้ำๆ อีก ดังเช่นที่ เลียร์ (Leary) ได้กล่าวว่า เด็กที่ถูกผู้ใหญ่ใช้อำนาจบังคับให้เด็กเกิดความรู้สึกยอมจำนนนั้น เด็กจะรู้สึกว่าผู้ใหญ่และครูแกล้งเขาเกลียดเขา ทำให้เด็กไม่อยากไปโรงเรียน ต่อต้านในสิ่งที่ครูและผู้ใหญ่ต้องการให้เขากระทำ เด็กเห็นการลงโทษ ดี ดุค่า การใช้อารมณ์เป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องที่ฝังใจเด็กต่อไปและส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมขาดความมั่นใจในตัวเอง ต่อต้าน คือชน ตัดสินใจเองไม่ได้ แต่ถ้าครูมีความระมัดระวังในการวางเงื่อนไข การลงโทษทางกาย ไม่ใช้อารมณ์หรืออำนาจข่มขู่เด็ก และเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านบวกให้กับเด็ก จะทำให้เด็กมีลักษณะมั่นคงเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกและมีความคิดสร้างสรรค์ (ปิยรัตน์ วิภาสุมณฑล. 2540: 26 – 30) และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และครูผู้มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จึงสำรวจและศึกษาถึงพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน และศึกษาเกี่ยวกับวิธีที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการด้วยวิธีการใดบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นฐานข้อมูลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย นำมาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย และเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยให้เหมาะสม เพื่อให้เด็กใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องตามพระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อสำรวจพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยที่ควรปรับเปลี่ยนตามทัศนะของครู โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

2. เพื่อศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
 3. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
- จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน รวมถึงวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการด้วย ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยและผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สามารถนำวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้สอดคล้องเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนที่มีพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนแตกต่างกันไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีการเปิดสอนระดับอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4–6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โดยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด 12 กลุ่มเขต ในการวิจัยครั้งนี้กำหนด 3 กลุ่มเขต คือ กลุ่มสำนักงานเขตที่ 5 กลุ่มสำนักงานเขตที่ 11 และกลุ่มสำนักงานเขตที่ 12 ทั้ง 3 กลุ่มเขต มีสำนักงานเขตรวมทั้งสิ้น 12 สำนักงานเขต จำนวน 128 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัยรวมทั้งสิ้น 770 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โดยกำหนด 3 กลุ่มเขต ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้เขตเป็นหน่วยการสุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มสุ่มมากลุ่มละเขต รวม 3 เขต ดังนั้น โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน จำนวน 16 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 109 คน เขตตลิ่งชัน จำนวน 16 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 69 คน เขตคลองสาน จำนวน 7 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 43 คน รวมทั้งสิ้น 39 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย รวมทั้งสิ้น จำนวน 221 คน เพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกดังนี้
 - 1.1 ระดับชั้นที่สอน
 - 1) อนุบาลปีที่ 1
 - 2) อนุบาลปีที่ 2
 - 1.2 วุฒิการศึกษา
 - 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - 2) ปริญญาตรี
 - 3) ปริญญาโท
 - 4) ปริญญาโทขึ้นไป
 - 1.3 ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย
 - 1) 1 – 5 ปี
 - 2) 6 – 10 ปี
 - 3) 11 – 15 ปี
 - 4) 16 ปีขึ้นไป
 - 1.4 การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
 - 1) 1 – 2 ครั้ง/ปี
 - 2) 3 – 4 ครั้ง/ปี
 - 3) มากกว่า 5 ครั้ง/ปี
 - 4) ไม่เคยเลย
2. ตัวแปรตาม คือ วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตคลองสาน
2. ครู หมายถึง ครูผู้สอนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และครูผู้สอนนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตคลองสาน
3. พฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรมทางสังคมที่เด็กแสดงออกไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ ที่ครูพบเห็นและสังเกตได้ แบ่งพฤติกรรมเป็นลักษณะดังนี้

3.1 พฤติกรรมก้าวร้าว คือ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดง ความก้าวร้าวรุนแรงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน เป็นพฤติกรรมที่สร้างความ เดือดร้อนให้ผู้อื่น

3.2 พฤติกรรมทะเลาะวิวาท คือ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความขัดแย้ง ขัดใจ กับบุคคลอื่นตัดสินตกลงกันไม่ได้ แก้ปัญหาความขัดแย้ง ด้วยการร้องไห้ ทบตี ใช้กำลังถึงตัวผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น

3.3 พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น คือ พฤติกรรมที่เด็กชอบทำตัวเป็นเจ้านาย พุด ข่มขู่ผู้อื่น การยิงเข้า และรังแก หรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโหหรืออับอาย

3.4 พฤติกรรมเก็บตัวและพฤติกรรมปฏิเสธ คือ พฤติกรรมที่เด็กเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่เข้าร่วมสังคมกับผู้อื่น ปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือหรือรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ด้วยท่าทาง สี หน้า และวาจา

4. วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ หมายถึง วิธีการที่ครูนำเอาหลักการเรียนรู้และหลักพฤติกรรมมาใช้เพื่อศึกษาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ เด็กอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และลดพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ จำแนกเป็น 5 วิธี

4.1 การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน คือ การที่ครูใช้วาจาและกิริยาท่าทาง ของครูในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย เด็กจะนำคำพูดของครู กิริยาท่าทางของครูไป คิดว่าควรจะทำพฤติกรรมของตัวเองอย่างไรต่อไป เช่นถ้าครูแสดงกิริยาท่าทางยิ้มรับ กอด เป็นการชมเชย เด็กก็จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ อีก

4.2 การจัดสภาพแวดล้อม คือ การที่ครูจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้สะอาด ปลอดภัย มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีพื้นที่กว้างเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในการทำ กิจกรรมต่างๆ มีการจัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็กได้เล่นได้ผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็ก

4.3 การเสริมแรง คือ การที่ครูใช้การเสริมแรงทางบวกตามทฤษฎีการเรียนรู้วางเงื่อนไข แบบการกระทำ การเสริมแรงทางบวกคือ สิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่เด็กได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรม แล้วมีผลทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ และทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะเข้มข้นขึ้น เช่น อาหาร คำชมเชย ของเล่น คะแนน ฯลฯ

4.4 การลงโทษ คือ การกระทำของครูที่เด็กไม่ต้องการ หรือการถอดถอนสิ่งที่เด็ก ต้องการออกภายหลังที่เด็กแสดงพฤติกรรมแล้วมีผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติหรือลดน้อยลง

4.5 การจัดกิจกรรม คือ การที่ครูจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การ จัดกิจกรรมเล่นโดยเน้นให้นักเรียนใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม การจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง กับการปรับพฤติกรรม

5. สถานภาพของครู หมายถึง ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

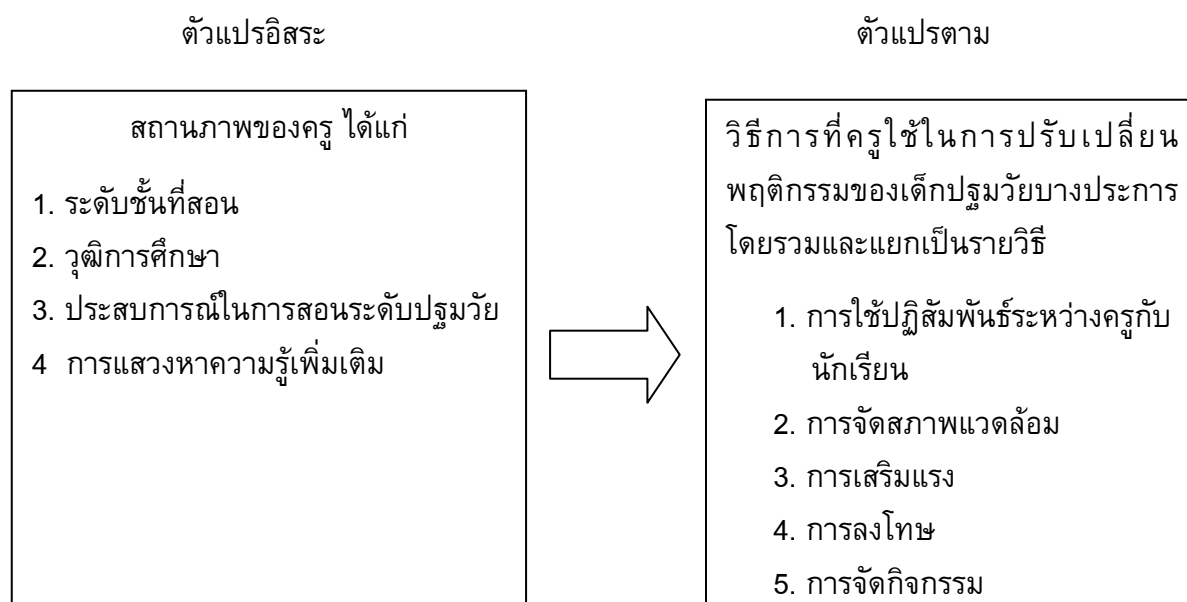
5.1 ระดับชั้นที่สอน ได้แก่ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2

5.2 วุฒิการศึกษา ได้แก่ วุฒิการศึกษาสูงสุดของครูจำแนกเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาโทขึ้นไป

5.3 ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย ได้แก่ ระยะเวลาที่ครูปฏิบัติหน้าที่ในการสอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น ครูกิจกรรมพิเศษ ฯ โดยจำแนกเป็นระยะเวลา 1 – 5 ปี, 6 – 10 ปี, 10 – 15 ปี, 16 ปีขึ้นไป

5.4 การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดย การอบรม สัมมนา การอ่านหนังสือจากแหล่งต่างๆ การศึกษาดูงานเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก เป็นจำนวนครั้งต่อปี 1 – 2 ครั้ง/ปี, 3 – 4 ครั้ง/ปี, มากกว่า 5 ครั้ง/ปี, ไม่เคยเลย

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน
 - 1.1 พัฒนาการทางสังคม
 - 1.2 พฤติกรรมทางสังคม
 - 1.3 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
 - 1.4 พฤติกรรมที่พึงประสงค์
 - 1.5 ปัจจัยของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 - 2.2.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก
 - 2.2.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ
 - 2.3 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
 - 2.3.1 การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
 - 2.3.2 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 2.3.3 การเสริมแรง
 - 2.3.4 การลงโทษ
 - 2.3.5 การจัดประสบการณ์
 - 2.4 ประโยชน์ของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน

1.1 พัฒนาการทางสังคม

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมไว้ดังนี้

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง พัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดภายในครอบครัวที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นเด็กปฐมวัยมีความสามารถตามวัยที่จะช่วยเหลือตนเองได้ดี เด็กวัยนี้เริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ชอบอิสระ มีความมั่นใจในตนเอง สนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีอารมณ์แปรปรวนง่าย ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะ พฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 101)

การพัฒนาทางสังคม เป็นกระบวนการที่เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมที่สังคมยอมรับหรือต้องการ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมของครอบครัวและสังคมที่เด็กอยู่ เมื่อเด็กอยู่บ้านเด็กเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากพ่อแม่ คนเลี้ยง และสมาชิกในครอบครัว เมื่อเข้าโรงเรียนอนุบาลการได้พบเพื่อนครู ประกอบกับการทำกิจกรรมที่โรงเรียนทำให้เด็กได้เรียนรู้สังคมที่กว้างขึ้นหากประสบการณ์ทางสังคมที่เด็กได้รับดี เด็กจะมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พัฒนาการทางสังคมของเด็กเกิดขึ้นตั้งแต่อยู่ในเบาะ เมื่อแรกเกิดเด็กเริ่มยิ้มร้องเสียงอ้ออ่า มองตามเสียงคน ชอบสัมผัส เป็นพฤติกรรมเริ่มต้นของพัฒนาการทางสังคมการอุ้มกอดจับของพ่อแม่เป็นการถ่ายทอดพฤติกรรมความรู้สึก วัฒนธรรมและสังคมให้แก่เด็กโดยลำดับ เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะตอบสนองพฤติกรรมสัมผัสทั้งทางบวกทางลบเพื่อที่จะทำความเข้าใจด้วยกลไกการเรียนรู้ทางสมองของเด็ก กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการปรับตัวทางสังคม (Socialization) ซึ่งจะรวมถึงการเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 66 – 67 ; อ้างอิงจาก Gordon ; & Browne. 1985 : 344)

พัฒนาการทางสังคมในเด็กเล็กเริ่มต้นตั้งแต่เด็กเรียนรู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม และเริ่มมีความสามารถในการมีส่วนร่วมในกลุ่มเป็นระยะเวลายาวๆ ได้การพัฒนาทักษะทางสังคมในวัยเด็กนี้จะเกิดจากการเล่น การวาดภาพ การรับประทานอาหาร และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 40)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ พัฒนาการทางสังคม คือ กระบวนการการเรียนรู้พฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้เด็กได้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าเด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก เด็กก็จะมีโอกาสได้พัฒนาทางสังคมได้มากขึ้นตามลำดับ

1.2 พฤติกรรมทางสังคม

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึง พฤติกรรมทางสังคมไว้ดังนี้

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ กล่าวว่า ความเจริญทางสังคมตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถของเด็กในการช่วยเหลือตนเองและสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนปรับตัวในการเล่นหรืออยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ การช่วยตัวเองในชีวิตประจำวัน ความเจริญทางด้านสังคมของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัย 6 ปี มีดังต่อไปนี้

อายุ 0 - 3 ปี ยิ้มเมื่อเห็นหน้าคน ตาจ้องมองหน้าแม่ ดูนิ้ว สงบอารมณ์ มองตามคน/สิ่งของเคลื่อนไหว ยิ้มง่าย ร้องไห้แสดงความต้องการ กินนอนเป็นเวลา ส่งเสียง/อารมณ์ไม่พอใจ ตบมือ ส่งเสียงคุย แสดงความกลัว ยิ้มให้กับเงาในกระจก นอนหงายจับเท้าเล่น ชอบเล่นกับกระจก เลียนนิ้วดูนิ้วโป้ง เล่นของเล่น เคลื่อนตัวหยิบของเอง กลัวคนแปลกหน้า จำตัวเองได้ในกระจก รู้จักเลือกของเล่น โยกตัวไปตามเสียงดนตรี เริ่มแสดงความกลัว ติดแม่ ไม่ยอมแยกจากแม่ ต้องการความเอาใจใส่ ชอบเล่นเลียนแบบ ทำงานบ้าน เรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น ชี้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้ ชอบปีนป่าย จำคนรู้จักได้บ้าง เลียนบุคลิกพ่อแม่ โบกมือ บ้าย บาย รับอารมณ์ของพ่อแม่ เริ่มต่อต้านใช้คำว่า ไม่ ชอบช่วยงาน ชอบให้พ่อแม่อุ้ม กอด จูบ ต้องการเอาใจ ชอบเที่ยว จำและบอกชื่อคนได้ ชอบเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่ พูดบอกความต้องการได้

อายุ 3 - 4 ปี ล้างมือได้ ติดและถอดกระดุมขนาดใหญ่ได้ รินน้ำดื่มได้ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม เริ่มมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรม จริยธรรม เริ่มเล่นกับเด็กคนอื่นได้ เริ่มรู้จักขอโทษ เริ่มแบ่งปันสิ่งของ เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาต่างๆ รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย เริ่มมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เริ่มรู้จักแสดงความเคารพ ทั้งขยะให้ถูกที่ ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้

อายุ 4 - 5 ปี เริ่มมีการช่วยเหลือตนเอง แต่งตัวได้รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่หกเลอะเทอะ รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม เริ่มมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรม จริยธรรม เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการให้อภัยและการขอโทษ เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงร่วมกัน มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เริ่มรู้จักการเป็นผู้นำผู้ตาม มีมารยาทในการอยู่ร่วมกัน เริ่มมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รู้จักแสดงความเคารพ ทั้งขยะให้ถูกที่ รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน

อายุ 5 - 6 ปี เริ่มมีการช่วยเหลือตนเอง เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้และแต่งตัวได้ ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้ ทำความสะอาดร่างกายได้ เริ่มมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และมีการคุณธรรมจริยธรรม เลือกเพื่อนของตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ รู้จักการให้และการรับ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ เริ่มมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม

และสิ่งแวดล้อม แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส ทั้งขยะให้ถูกที่ ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว (สิริมา ภิญโญนนิตพงษ์. 2550 : 91-92)

ตาราง 1 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนในมิติต่างๆ

มิติ	พฤติกรรมและการแสดงออกทางสังคม
ความรัก	เด็กเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว เรียนรู้การมีเพื่อน การผูกมิตร
ความกลัว	กลัวเจ็บ กลัวร่างกายได้รับอันตราย กลัวโลกภายนอก (เช่น ผี คนไม่ดี บุคคลบางอาชีพ เช่น หมอ)
การเล่น	3 – 4 ขวบ เล่นคู่ขนาน 4 – 5 ขวบ เล่นด้วยกันกับเพื่อน สนใจการเล่นเกม เช่น ซ่อนหา เล่นแต่งตัว ชอบเล่นสมมติ (ตี่ต่าง)
ความเป็นตนเอง	จะเปลี่ยนจากการพึ่งพาผู้อื่น เป็นตัวของตัวเองอย่างรวดเร็ว (เดี๋ยวเป็นเพื่อน เดี่ยวไม่เป็น) ต้องการความมั่นใจจากวัตถุ โดยการดูด เกาะ จับ เมื่อเกิดเครียด (เช่น นิ้วหัวแม่มือ ผ้าห่ม ของเล่น มือแม่) แสดงความเป็นตนเอง โดยพูดว่า “เค้าทำเอง” “ขอทำมั่ง” เป็นต้น
คุณธรรม	ควบคุมตนเองได้บ้าง รู้จักขอโทษ สนใจร่างกายและความรู้สึกของผู้อื่น
ภาพลักษณ์ตนเอง	สนใจทำกิจกรรมตามเพศของตน เช่น เด็กหญิงทำตัวเป็นผู้หญิง เด็กชายทำตัวเป็นผู้ชาย

ตาราง 1 (ต่อ)

มิติ	พฤติกรรมและการแสดงออกทางสังคม
นิสัย	มารยาทการรับประทานอาหาร
	การขับถ่าย
	การนอน
	การแต่งตัว

- สามารถบรรจบทะของจากคนโตได้
- นั่งรับประทานอาหารที่โต๊ะได้จนอิ่ม
- ไม่ปัสสาวะรดที่นอน
- บอกได้ว่าต้องการเข้าห้องน้ำ
- หลับทั้งคืน อาจมีละเมอบ้าง
- เริ่มรู้จักฝัน
- ติดกระดุมเอง
- แต่งตัวเองถ้าเสื้อผ้าหลุด
- อาจต้องการให้ช่วยแต่งตัวให้บ้าง

ที่มา: กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542: 70) ; อ้างอิงจาก Brown; & Murphy. (1981: 250-251).

บราวน์; และเมอร์ฟี (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 70 ; อ้างอิงจาก Brown ; & Murphy. 1981 : 250-251)

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กสังเกตได้จากการแสดงมิตรภาพของเด็กกับบุคคลอื่นหรือสิ่งของ เมื่อเด็กอายุ 6 เดือน แสดงความต้องการใกล้ชิดกับคนอื่น อายุ 2 ขวบ จะมีความรักตัวเอง ติดคน ติดของเล่น เมื่ออายุ 3 ขวบขึ้นไปจึงเริ่มมีเพื่อน รู้จักการแลกเปลี่ยน สนใจดูเล่นที่อ่อนแอกว่า แต่ยังชอบทะเลาะกับเพื่อน กัดเพื่อน เมื่ออายุ 5 ขวบขึ้นไปการเข้ากับเพื่อนและสังคมเพื่อนพัฒนาดีขึ้นโดยลำดับ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 71)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมทางสังคมของเด็ก คือ การแสดงออกของพฤติกรรมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นในหลายๆ ลักษณะ ทั้งการเล่น ความรัก ความกลัว ความเป็นตนเอง คุณธรรม ภาวลักษณะตนเอง รวมถึงนิสัยของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ทั้งนั้นพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเมื่ออยู่รวมในสังคมกับผู้อื่น

1.3 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังนี้ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาทำให้เด็กขาดความสุขขณะนั้น หรือในเวลาต่อมา เป็นพฤติกรรมที่เด็กมีสภาพเลวลงทุกที แม้จะช่วยเหลือก็ยังปรับปรุงตัวเองไม่ได้ ทั้งยังเป็นพฤติกรรมที่นำความหนักใจให้แก่บิดา มารดา หรือผู้อบรมเลี้ยงดู และผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเด็ก (ฉวีวรรณ กินาวงศ์. 2533: 66)

เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หมายถึง เด็กที่มีปัญหาทางด้านการพัฒนาและต่อการปรับตัวของเด็กเอง ตลอดจนการไปขัดขวางการดำเนินชีวิตของผู้อื่น หรือหากไม่สร้างปัญหาต่อบุคคลอื่นก็อาจเป็นเด็กที่แยกตัวออกจากสังคม เด็กเหล่านี้จะสร้างปัญหากับญาติพี่น้อง พ่อแม่เพื่อนครูและสังคมที่เขามีส่วนเกี่ยวข้อง (วารี ธีระจิต. 2537 : 97-98)

เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์หรือเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หมายถึง เด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติอย่างมาก ปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ พฤติกรรมนั้นหายไปอย่างรวดเร็วและนอกจากนี้พฤติกรรมนั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม หรือวัฒนธรรมพฤติกรรมที่เป็นปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กเองและของผู้อื่น อันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในตัวของเด็กเอง (เบญจา ชลธารินทร์. 2538 : 25)

เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม หมายถึง เด็กที่ประพฤติตนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ อาจจะเป็นไปในลักษณะก้าวร้าว เกเร ก่อวุ่น หรือเป็นไปในทางถดถอย หนีความจริงเงื่องหยอเย้าเพื่อน หรือเชื่องซึมพฤติกรรมที่จะถือว่าเป็นปัญหานั้น ได้แก่ พฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์ปกติ อันจะสร้างปัญหาให้แก่ตัวเด็กเอง และผู้อื่น (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 : 2)

ซีมัว; และคณะ (Semucl ; & others. 1993) กล่าวว่า ปัญหาทางพฤติกรรม หมายถึง

1. ไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้ซึ่งเกิดจากความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ประสาทสัมผัส และสุขภาพ
 2. ไม่สามารถสร้างหรือรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนและครูได้
 3. พฤติกรรมหรือความรู้สึกที่แสดงออกมานั้นไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปกติทั่วไป
 4. อารมณ์ที่แสดงออกปกติเต็มไปด้วยความหงอยเหงาเศร้าซึมหรือไม่มีความสุข
 5. มีแนวโน้มส่อให้เห็นว่ามีปัญหากับสังคม บุคคล หรือมีปัญหากับทางโรงเรียน
- ลักษณะพิเศษทั้ง 5 ข้อที่กล่าวมานั้น อาจเกิดร่วมกันซึ่งผลกระทบกับตัวเด็กการทำงานในโรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ควรได้รับการทางการศึกษาพิเศษ (Semucl ; & others. 1993 : 411)

แกรฮาร์ท; และคณะ (Gearheart ; & others. 1996) กล่าวว่า เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ และพฤติกรรม หมายถึง

มีความบกพร่องทางพฤติกรรมพอๆ กับมีปัญหาทางด้านอารมณ์

1. การตอบสนองของพฤติกรรมและอารมณ์แตกต่างกันหรือไม่เหมาะสมกับอายุ, วัฒนธรรม หรือมาตรฐานของศีลธรรม ความล้าหลังทางวิชาการ, สังคม, กิจการงาน หรือการแสดงออก
2. การตอบสนองในบางครั้ง มีผลมาจากเหตุการณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่ตึงเครียด ไม่เหมาะสม
3. เป็นปัญหาที่ถาวรและเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่อยู่ในโรงเรียน
4. มีความบกพร่องที่ต่อเนื่อง ยาวนาน แม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นแล้ว
5. ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ อาจจะทำให้ ขาดความสามารถอย่างอื่นด้วย

6. ความบกพร่องที่สัมพันธ์กันของอารมณ์และพฤติกรรม ทำให้เป็นโรคจิต กังวลใจ มีผลต่อความประพฤติหรือการแก้ปัญหา (Gearheart ; & others. 1996 : 376)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา นักวิชาการและนักการศึกษาบางท่านเรียกว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งมีการกล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

เฮอร์ลอค (เฟิงกานต์ ปทุมมา. 2545 ; อ้างอิงจาก Harlock. n.d.) กล่าวว่า พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น

1. ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงความก้าวร้าวรุกรานออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน เด็กที่ไม่มีใครชอบจะเรียกร้องการเอาใจใส่จากคนอื่นด้วยการหาเรื่องรังแกเพื่อนๆ ไม่ว่าจะด้วยกำลังหรือคำพูด

2. การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อนเมื่อขัดใจเรื่องเล่นจะแย่งของกัน และจะร้องไห้ ทูบตี เมื่อเด็กโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้นทำให้ทะเลาะน้อยและรุนแรงน้อยลง การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

3. การใช้อำนาจเหนือคนอื่น โดยชอบทำตัวเป็นเจ้านาย พุดข่มขู่ผู้อื่น การยั่วเย้าและรังแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโหหรืออับอาย

4. พฤติกรรมปฏิเสธ โดยเด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์ และท่าทางวาจาในการปฏิเสธ ไม่ให้ความช่วยเหลือหรือรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น (เฟิงกานต์ ปทุมมา. 2545 : 12 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964 : 338)

ปรีชา วิหคโต กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นปัญหา มีดังนี้

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เช่น ไม่ทำการบ้าน เกียจคร้านไม่ทำงานที่มอบหมายไม่สนใจการเรียน สอบตกเสมอ

2. แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสมกับครูอาจารย์ ไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว นินทา

3. พฤติกรรมก่อวุ่นขึ้นเรียน เช่น คอยกับเพื่อน เดินไปมาในห้องเรียน

4. ปัญหาสุขภาพ เช่น เจ็บป่วยบ่อยๆ ร่างกายพิการ

5. พฤติกรรมบุคลิกภาพ ได้แก่ เก็บตัว ซึม เหงา ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ตกใจง่าย หวาดกลัว

6. พฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ก่อการทะเลาะวิวาท ทำลายสิ่งของ ก่ออาชญากรรมพกอาวุธในโรงเรียน ทำผิดเกี่ยวกับเพศ สู้บบุหรี่ เสพสิ่งเสพติด ดื่มสุรา แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ลักขโมย พุดปด

7. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ เช่น หนีเรียนและขาดเรียนบ่อยๆ ทำผิดวินัยของโรงเรียนทำผิดเกี่ยวกับทางเพศ สู้บบุหรี่ เสพสิ่งเสพติด ดื่มสุรา แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ลักขโมย พุดปด (ปรีชา วิหคโต. 2540 : 24 – 28)

ฉวีวรรณ กีนาวงศ์ กล่าวว่า ลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคมของเด็กควรได้รับการปรับพฤติกรรม มีดังนี้

1. ก้าวร้าว

- 1.1 ชอบก่อเรื่องทำความยุ่งยากให้กับผู้อื่น
- 1.2 ชอบโต้แย้งและชอบแก้ตัวในเรื่องต่างๆ
- 1.3 ชอบตำหนิ ตีเตียนและกล่าวโทษผู้อื่น
- 1.4 ชอบทะเลาะวิวาท ต่อสู้ ทุบตี และรังแกเด็กอื่น
- 1.5 ชอบทำลายความสงบของชั้นเรียนและก่อกวนการสอนของครู
- 1.6 ชอบขโมย พุดปด และชอบทำลายสิ่งของของครูที่เป็นส่วนรวม
- 1.7 พุดจาอวดดี ชอบท้าทาย มีนิสัยหยาบคายและแสดงความไม่เคารพผู้ใหญ่
- 1.8 อารมณ์ซุนมัว โกรธง่าย และหน้าบึ้งอยู่เสมอ

2. มีนิสัยไม่ซื่อสัตย์

- 2.1 มีนิสัยชอบขโมยและชอบหยิบฉวยสิ่งของของผู้อื่น แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่ใช่ที่

ต้องการ

- 2.2 ชอบพุดปดเมื่อถูกจับได้
- 2.3 ชอบทำการทุจริตในการสอบ

3. นิสัยสกปรก

- 3.1 ไม่ชอบอาบน้ำ ผมเผ้ายุ่งเหยิง มือเล็บดำสกปรก
- 3.2 กินอาหารมูมมาม
- 3.3 มีกลิ่นตัวเหม็นสาป
- 3.4 ทำตนไม่แยแสไม่เอาใจใส่ต่อตัวเองและต่อบุคคลอื่น

4. อารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย

- 4.1 มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย มั่นคง ทั้งจากทางบ้านและทางโรงเรียน
- 4.2 มีความกลัวและกังวลใจอยู่เสมอ
- 4.3 มักล้มเหลวในการเรียนมีอารมณ์รุนแรงซึ่งมีผลต่อการเรียน
- 4.4 มักคิดว่าตนเองมีอาการป่วยอยู่เสมอๆ ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นอะไร
- 4.5 ไม่ชอบโรงเรียนและไม่ยอมตอบสนองใดๆ จนกว่าจะแน่ใจว่าคิดถูกต้อง

5. กลัว

- 5.1 มีความหวาดระแวงตื่นตกใจง่าย
- 5.2 แสดงความกังวล เป็นทุกข์ ไม่กล้าเข้าหาที่ผู้อื่น
- 5.3 มีอาการตัวสั่น ใจสั่น เมื่อถูกยั่วให้โกรธ
- 5.4 ไม่กล้าคิดหรือทำอะไรกลัวจะไม่สำเร็จ
- 5.5 ต้องการสนับสนุนด้วยคำพูดที่ทำให้เกิดความแน่ใจในสิ่งที่กระทำ

6. ไม่เชื่อฟัง

- 6.1 มีท่าทางไม่สุภาพอวดดี ชอบเถียง

- 6.2 ทำอะไรตามใจตนเองและชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัย
- 6.3 แสดงความไม่สนใจและไม่ชอบทำตามคำสั่ง
- 6.4 ต้องการการลงโทษทัณฑ์เพื่อให้ตนเองเด่นขึ้น
- 7. นิยชอบนำตนเองไปพัวพันกับสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่นมากเกินไป
 - 7.1 ชอบฝ่าฝืนหรือขัดขึ้นเมื่อถูกห้าม
 - 7.2 มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนมากและคิดว่าถูกต้องเสมอ
 - 7.3 ชอบพูดสอดแทรกมีความอดทนต่อการฟังน้อยมาก
 - 7.4 มีเพื่อนมาก สนใจการกีฬา แต่นิสัยชอบข่มผู้อื่น
 - 7.5 ต้องการเป็นจุดเด่น อาสาสมัครที่จะอธิบายทุกเรื่องโดยที่ตัวเองจะทราบ

หรือไม่ก็ตามและมีก้ออกทำทางยกมือยกไม้ในขณะที่พูด

- 7.6 อารมณ์รุนแรงมักแสดงท่าทางก้าวร้าว
- 8. ขี้อาย
 - 8.1 ชอบพูดเสียงค่อยและเบามาก
 - 8.2 ส่วนใหญ่แล้วชอบนั่งเงียบๆ เงยๆ และรู้สึกอึดอัดมากในการพูดคุยสนทนา
 - 8.3 ชอบเก็บตัว มีอาการเหงื่อแตก ตกใจกลัวอยู่เสมอ
 - 8.4 แสดงอาการกลัวเกรงผู้ใหญ่จนลนลาน
 - 8.5 ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ชอบนั่งท้ายสุดของห้องเรียน
- 9. เก็บตัวและถอนหนี
 - 9.2 วิดกกังวล ไม่มีความสุข ไม่ค่อยพูด
 - 9.3 ชอบหลบสายตาทำไม่รู้ไม่ชี้
 - 9.4 อารมณ์เสียง่าย ท้อแท้ใจง่าย โดยปราศจากสาเหตุ
 - 9.5 มีมนุษยสัมพันธ์ไม่สู้ดีในหมู่เพื่อนรุ่นเดียวกันและผู้ใหญ่

(ฉวีวรรณ กิณาวงศ์. 2533 : 84 – 96)

ลักษณะพฤติกรรมในทางไม่ดีควรปรับเปลี่ยน

- 1. ว่ากล่าว ข่มขู่ พุดรบกวนผู้อื่น
- 2. ทำร้ายร่างกายตนเองหรือผู้อื่น
- 3. ก้าวก่ายสิทธิผู้อื่น
- 4. ทำลายสิ่งของ
- 5. โต้เถียง พุดจาไม่สุภาพ
- 6. แย่งของผู้อื่น
- 7. พุดทำท่าย พุดโอ้อวด
- 8. ยึดถือของทุกอย่างเป็นของตน หวงของ(คณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ. 2528: 57-58)

จากพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น ถ้าจะพิจารณาถึงรูปแบบของความก้าวร้าวสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย ได้แก่
 - 1.1 ทำร้ายร่างกายตนเอง หรือผู้อื่น
 - 1.2 เอาของเพื่อนมาทำ หรือใช้โดยเพื่อนไม่อนุญาต ก้าวทำสิทธิผู้อื่น
 - 1.3 ทำลายสิ่งของ (ทำให้ของเสียหาย)
 - 1.4 ตีกัน ทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน
 - 1.5 แย่งของกัน
 - 1.6 ยึดถือทุกอย่างเป็นของตน หวงของ
2. พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา ได้แก่
 - 2.1 ว่ากล่าว ข่มขู่ พุดก่อกวนผู้อื่น
 - 2.2 โต้เถียงกัน คำกัน
 - 2.3 พุดทำพนัน พุดโอ้อวด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสมเบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติทั่วไปทั้งพฤติกรรมทางอารมณ์และสังคม ไม่เป็นผลดีกับตนเองและผู้อื่น ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ควรได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

1.4 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความพอใจและเป็นที่ยอมรับชอบแก่ตนเองและผู้อื่น

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แก่

1. ความร่วมมือ เด็กจะหัดเล่นและหัดทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี และเป็นระยะเวลาสั้นขึ้นทีละน้อย ถ้าให้โอกาสฝึกการรู้จักการทำกิจกรรมและรู้จักเล่นกับเพื่อนมากเท่าใด จะทำให้เขาร่วมมือและสามัคคีกับเพื่อนในเวลาเล่นได้มากขึ้นเท่านั้น
2. การยอมรับจากสังคม เด็กจะกระตือรือร้นที่จะได้รับการรับรองเห็นชอบจากผู้อื่น ในวัยนี้เด็กจะสนใจเพื่อเล่นมากขึ้น เด็กเริ่มจะเห็นว่าการรับรองเห็นชอบจากเพื่อนสำคัญกว่าผู้ใหญ่
3. ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อน โดยการเล่นด้วย คอยดูแล และการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น
4. การเป็นผู้นำ เด็กที่จะมีลักษณะเป็นผู้นำสำหรับวัยนี้ เป็นผู้มีรูปร่างสูงใหญ่ มีสติปัญญาสูงกว่า และอายุมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้เขาสามารถออกความคิดเห็น และแนะนำการเล่นแก่เด็กอื่นซึ่งจะยินดีที่จะทำตามเพราะติดนิสัยไว้วางใจคำแนะนำของผู้ใหญ่

5. ความไม่เห็นแก่ตัว เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของที่ตนมีให้ผู้อื่น จะเข้าใจคนอื่นไม่หวงของ และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่า

6. การเลียนแบบ ในบางครั้งการเล่นกับเด็กคนอื่นเป็นการกระทำที่เลียนแบบหรือเอาอย่างซึ่งกันและกัน

7. การแข่งขันกัน เด็กในวัยนี้ เด็กชายชอบการแข่งขันกันมากกว่าเด็กหญิง ถ้าแข่งขันกันในทางที่ดี จะทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ดี แต่ถ้าแข่งขันทำพนัน และโอ้อวด จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างไม่เป็นสุข (เพียกานต์ ปทุมมา. 2545 : 12 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964 : 338)

การเตรียมความพร้อมด้านลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กปฐมวัยควรมีขอบข่าย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขนิสัย ได้แก่ การบริโภค การรักษาความสะอาดอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย และสิ่งของเครื่องใช้การพักผ่อนนอนหลับและการขับถ่าย เป็นต้น

2. ด้านสังคมนิสัย ได้แก่ การมีสัมมาคารวะการมีระเบียบวินัยในตนเอง การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา และเป็นศาสนิกชนที่ดี เป็นต้น

3. ด้านกิจนิสัย ได้แก่ ความขยัน อดทน ประหยัด รับผิดชอบ ช่วยเหลือตนเองได้ไม่รังเกียจงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง ใฝ่รู้ เป็นต้น

4. ด้านสุนทรียภาพนิสัย ได้แก่ การแสดงออกความชื่นชมความสนใจต่อดนตรี วัฒนธรรมและ ศิลปะทุกประเภท เป็นต้น (ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิตร. 2532 : 724)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-6 ปี ไว้ในหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2546 ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชม และแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 19-20)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือ การกระทำที่ทําอย่างต่อเนื่อง แล้ว เป็นผลดีกับตนเองและผู้อื่นเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นพฤติกรรมที่ดีควรได้รับการส่งเสริมให้ทําพฤติกรรมนั้นๆ ต่อไป

1.5 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรม

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมของเด็ก นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวไว้สามารถแยกออกได้เป็น 2 สาเหตุใหญ่ๆ ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กเอง ได้แก่

1.1 พันธุกรรม ปัญหาทางพฤติกรรมจะมีสาเหตุเนื่องมาจากกรรมพันธุ์มากน้อยเพียงใดนั้น ยังเป็นปัญหาที่นักพฤติกรรมศาสตร์กำลังถกเถียงกันอยู่ และยังไม่สามารถชี้ขาดลงไปได้เนื่องจากมีองค์ประกอบอื่นๆ เกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตามกรรมพันธุ์นั้นมีความสำคัญต่อความสามารถพัฒนาการและการปฏิบัติตนบางประการของบุคคล ระดับสติปัญญาเป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ เชื่อว่าสามารถถ่ายทอดได้โดยทางพันธุกรรม แต่ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมก็มีบทบาทสำคัญมากในพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบุคคลตัวอย่าง เช่น ถ้าเราวัดความสามารถทางสติปัญญาของเด็กเมื่ออายุ 5 ขวบ และวัดอีกครั้งเมื่ออายุ 10 ขวบ อาจจะพบว่าระดับสติปัญญาของเด็กเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของพันธุกรรม ที่มีต่อพฤติกรรมจะเห็นได้ชัดในเรื่องพัฒนาการทางร่างกาย เด็กที่มีร่างเล็กและไม่แข็งแรงอันเนื่องมาจากบิดาหรือมารดาที่มีรูปร่างเตี้ยมักจะเป็นคนเก็บตัว และไม่ชอบร่วมกิจกรรมที่ต้องใช้ร่างกาย ยังไม่มีหลักฐานการวิจัยที่พอจะยืนยันได้ว่า การเกร ความ เป็นอันธพาล หรือลักษณะทางพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาอื่นๆ เป็นลักษณะที่ถ่ายทอดได้โดยทางกรรมพันธุ์ แต่นักวิทยาศาสตร์ยืนยันว่าลักษณะบางประการ เช่น ระดับสติปัญญาและอารมณ์สามารถถ่ายทอดได้โดยทางกรรมพันธุ์

1.2 สารเคมีในร่างกาย ความไม่สมดุลของสารเคมีในร่างกายมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และพฤติกรรมบางอย่าง ในทำนองเดียวกันการเจ็บป่วยอย่างหนักหรือการได้รับอุบัติเหตุทำให้พฤติกรรมบางอย่างของคนเปลี่ยนไปได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุบัติเหตุที่ทำให้สมองและระบบประสาทกระทบกระเทือน เด็กบางคนที่มีพฤติกรรมไปในทางก้าวร้าวอย่างน่ากลัว หรือมีพฤติกรรมไปในทางด้านโหดร้ายทารุณ อาจจะเนื่องมาจากสมองพิการหรือระบบประสาทได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงหลังจากได้รับอุบัติเหตุ ความพิการทางสมอง ความไม่สมดุลของสารเคมีในร่างกาย ซึ่งทำให้เกิดความผิดปกติในด้านความคิด การรับรู้ และด้านอารมณ์ นักพฤติกรรมศาสตร์ ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในโรงเรียนนั้น มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีสาเหตุมาจากความผิดปกติของระบบประสาทความผิดปกตินี้จะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสามารถในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และบุคลิกภาพของเด็ก (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 13 – 15)

1.3 ความกระทบกระทั่งหรือโรคระหว่างที่แม่ตั้งครรภ์ เช่น แม่สูบบุหรี่ กินเหล้า เป็นหัตเยอร์มัน เป็นต้น

1.4 ภาวะระหว่างคลอดและหลังคลอด เช่น การขาดออกซิเจน การคลอดที่ผิดปกติสภาพทางชีวเคมีในร่างกาย คือสารเคมีในร่างกายอาจไม่สมดุลเพราะเกิดจากความผิดปกติของต่อมต่างๆ หรือการรับสารใดๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นสารเสพติดหรือที่เราไม่นึกถึงคือพวกน้ำตาล สีส้มให้เกิดความสวยงาม การขาดอาหาร ฯลฯ (อุษณีย์ โพธิ์สุข. 2537: 190)

1.5 สภาพอารมณ์และจิตใจ (Emotional and Psychological Factors) ซึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพร่างกายเป็นเหตุเบื้องต้นทำให้เด็กขาดทักษะในการเผชิญปัญหา เช่น ถูกบังคับให้ทำงานมากๆ ทำให้ไม่พอใจ มักจะแสดงอาการโกรธ ไม่พอใจอย่างแรง หรือแสดงปฏิกิริยาตื่นเต้นหรือบางทีก็อาจจะแยกตัวออกไปเลยก็ได้ (สราญ บุญญานุสนธิ์. ม.ป.ป. : 28 – 29)

1.6 ความผิดปกติของโครโมโซม ความผิดปกติของโครโมโซมที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือการรวมตัวอย่างผิดปกติของโครโมโซม โดยมีโครโมโซมมารวมกันมากเกินไปหรือรวมตัวกันแล้วมีโครโมโซมขาดหาย

1.7 การถ่ายทอดลักษณะที่ผิดปกติมายังลูกหลาน การถ่ายทอดกันในหลายลักษณะ นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพจิตเภท มีการรับทอดทางพันธุกรรมโดยจะทำให้เด็กที่เกิดมามีแนวโน้มของอาการจิตเภท แต่ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากสภาพแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมเด็กเหล่านี้จะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้

1.8 บุคลิกภาพที่ติดต่อมาแต่กำเนิด บุคลิกภาพหรือลักษณะติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิด หมายความว่า ลักษณะพฤติกรรมบางชนิดที่มีในเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกันและไม่ได้มีการเรียนรู้มาก่อน โดยเด็กนั้นจะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือหลังคลอดเพียงเล็กน้อย (ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 3 เดือนแรก) เช่น พฤติกรรมความไวต่อการตอบสนองด้วยการร้องไห้จ้าหรือไม่ค่อยร้องไห้ เป็นต้น บุคลิกภาพพื้นฐานเหล่านี้จะมีผลต่อพฤติกรรมเมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ เช่น ถ้าเด็กคนหนึ่ง มีความไวต่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้าสูงมากเมื่อแรกเกิด โตขึ้นก็จะมีแนวโน้มของระดับการทำกิจกรรมสูงเช่นกัน หรือเด็กบางคนมีระดับของการกระทำกิจกรรมต่างๆ ต่ำ เมื่อโตขึ้นก็จะมีแนวโน้มของระดับการทำกิจกรรมต่ำเช่นกัน (วิณี ชิตเชิดวงศ์. 2532 : 212 – 214)

2. ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม (Environmental Factors) สภาพแวดล้อมนั้นเป็นสาเหตุที่สำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมจะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่

2.1 สภาพทางครอบครัว ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน อาจขโมยของของคนอื่น เนื่องจากบิดามารดาไม่สามารถจะจัดหามาให้ได้ เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่ อาจจะขาดความอบอุ่น รู้สึกว่าเหงาขาดที่พึ่งอันมีผลต่อปัญหาทางอารมณ์โดยตรง และทำให้ผลการเรียนต่ำ การอบรมเลี้ยงดูก็มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาตามใจ และประคบประหงมจนเกินไป อาจกลายเป็นคนที่ทำอะไรเองไม่เป็น ต้องพึ่งอาศัยและขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

อยู่เสมอ เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดามีอารมณ์ร้าย ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในลักษณะของการจู่โจมเชิงทางอารมณ์ โกรธจัด ก้าวร้าวด่าทอต่างๆ นานา อาจจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ เกี่ยวกับครอบครัวอีกมากมาย เช่น การทะเลาะวิวาทกันของบิดามารดา หรือสมาชิกคนสำคัญอื่นๆ ในครอบครัว การแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันระหว่างพี่น้อง การให้ความรักแก่ลูกทุกคนไม่เท่ากัน บิดามารดาขาดการดูแลเอาใจใส่ต่อลูกอย่างเพียงพอเป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลอันสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็กควรควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่เด็กและผู้ปกครองในการแก้ปัญหาดังกล่าวเท่าที่จะทำได้ ปัญหาบางอย่างก็เป็นปัญหาใหญ่และสลับซับซ้อน ผู้ปกครองของเด็กจะต้องร่วมมือกับหลายฝ่ายในการหาทางแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก

2.2 สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เป็นที่น่าสังเกตว่า เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตขึ้นมาในสังคมชนบท เป็นเด็กที่สร้างปัญหาให้แก่สังคมน้อยกว่าเด็กที่เกิดและเติบโตขึ้นมาในสังคมตามเมืองใหญ่ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสภาพแวดล้อมในชนบท ไม่มีสิ่งปลุกใจยั่วยุให้เด็กเสียคนได้ง่าย ประกอบกับสังคมในชนบทเต็มไปด้วยความเป็นกันเอง ประชาชนมีอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อกัน มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเมื่อมีเด็กประพฤติผิดก็ช่วยกันว่ากล่าวตักเตือนและสั่งสอนอยู่เสมอ ตรงข้ามกับสังคมในเมืองใหญ่ๆ ที่มีสิ่งยั่วยุมากมาย การดำรงชีพต้องอาศัยเงินเป็นสำคัญ ถ้าขาดเงินเพียงอย่างเดียวความเป็นอยู่ในครอบครัวก็ปั่นป่วนไปหมด และเมื่อไม่มีเงินเพียงพอทุกคนก็ย่อมหาทางดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด ทำให้บางคนประพฤติตนไปในทางผิดมิชอบได้ง่าย ในปัจจุบันชาวชนบทเป็นจำนวนมากได้อพยพเข้ามาทำงานในเมืองเพื่อหางานทำหรือเพื่อเรียนต่อ เมื่อมาพบกับสภาพความเป็นอยู่แบบในเมือง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากความเป็นอยู่ที่ตนเคยชินในชนบท อาจจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ไม่ได้ทำให้เกิดความคับข้องใจและอาจจะก่อปัญหาขึ้นในสังคมได้ เด็กที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น อยู่ในชุมชนแออัดที่มีเพื่อนบ้านเป็นเด็กเกเร อันธพาล คำของผิดกฎหมาย อาจจะชักจูงให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรได้

2.3 ความต้องการของบุคคล ความต้องการของบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลผู้นั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มีอยู่ 4 อย่าง คือ ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่นักจิตวิทยาสมัยใหม่ได้ผนวกเอาความต้องการทางเพศ (sexual needs) เข้าไว้ในความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ด้วยเป็นความต้องการพื้นฐานอย่างที่ 5 มนุษย์ทุกคนเมื่ออยู่ในวัยอันควรย่อมมีความต้องการทางเพศและจะขาดเสียมิได้ เช่นเดียวกับความต้องการทางอาหาร บางคนก็สามารถสนองความต้องการทางเพศของตนเองได้อย่างถูกต้อง บางคนก็ไม่สามารถสนองความต้องการทางเพศได้ก็หาทางออกไปในทางผิดกฎหมาย เช่น การฉุดคร่า ข่มขืน เป็นต้น (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 : 13 – 15)

2.4 ปัญหาจากเพื่อน หรือบุคคลทั่วไปชอบล้อเลียน ถูกเหยียดหยาม ข่มขู่ให้กลัวหรือตกใจ

2.5 ปัญหาจากข่าว ที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่พี่น้องโดยตรง ที่ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนจิตใจอย่างแรง เช่น เห็นภาพผู้ร้ายยิงพ่อตาย เห็นแม่ตกจากรถ หรือถูกรถทับตายตามข่าวบ้าง ฯลฯ ผลจากการที่ได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจนี้ทำให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมได้ทันที

2.6 ปัญหาเกิดจากยาเสพติด พืชของยาเสพติดทำให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมจากที่เคยร่าเริงแจ่มใส กลายเป็นเชื่องซึม เหงาหงอย โมโหร้าย ไม่มีเหตุผล เป็นต้น

2.7 ปัญหาเกิดจากครู ครูที่ชอบขู่เด็ก บังคับเด็กให้ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือขู่จะบอกให้ตำรวจมาจับบาง ไล่ออกจากโรงเรียนบ้าง หรือทำโทษอย่างอื่น กล่าวคำตำหนิต่อหน้าเพื่อนฝูงให้ได้อายบ่อยครั้งจนเด็กไม่สามารถทนต่อเหตุการณ์เช่นนั้นได้พฤติกรรมเด็กจะเปลี่ยนไปได้ทั้งทางก้าวร้าว หรือถดถอยทันที

2.8 ปัญหาเกิดจากผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะไม่ใช่พ่อแม่โดยตรงก็ได้ พุดจากระทบกระเทียบเปรียบเปรยเกี่ยวกับความสามารถ ความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ และยังเปรียบเทียบกับพี่น้อง หรือญาติใกล้เคียง ทำให้เด็กเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจเกิดปมด้อยในจิตใจ และทวีความรุนแรงขึ้นเป็นระยะๆ นอกจากนี้ผู้ปกครองไม่พยายามเข้าใจเด็ก ไม่สนใจดูแลอย่างที่ควรเด็กจะเกิดความคับข้องใจอยู่ตลอดเวลาทำให้เด็กเก็บกดความรู้สึกและแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมา ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมของเด็ก (สราญ บุญญานุสนธิ์. ม.ป.ป. : 28 – 29)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรม เกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ 2 ประการ คือ ปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กเอง และปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กเอง ได้แก่ พันธุกรรม อุบัติเหตุทางสมอง บุคลิกภาพที่ติดต่อมาแต่กำเนิด สภาพทางอารมณ์และจิตใจ ปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาสังคม สภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ครู เพื่อน โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเด็ก ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึง ความหมายของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังนี้

การปรับพฤติกรรม หมายถึง “เป็นการใช้ผลที่ได้จากการทดลอง หลักการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่เหมาะสมให้เหมาะสมขึ้น” (ประทีป จินวี. 2540 : 9 ; อ้างอิงจาก Wolpe. 1969)

การปรับพฤติกรรม หมายถึง “เป็นการประยุกต์ ทฤษฎีการเรียนรู้และข้อค้นพบจาก จิตวิทยาการทดลองเพื่อใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์” (ประทีป จินฉิ่ง. 2540 : 9 ; อ้างอิงจาก O’leary ; & Wilson. 1987)

การปรับพฤติกรรม หมายถึง การนำเอาหลักการแห่งพฤติกรรม (Behavior Principles) มาประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ (ประทีป จินฉิ่ง. 2540 : 9 ; อ้างอิงจาก Kalish. 1981)

การปรับพฤติกรรม หมายถึง

(1) การประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะความรู้ทางจิตวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการสร้างสรรค์ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

(2) กลวิธีในการใช้วิธีพฤติกรรมนิยมในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ความหมายของพฤติกรรมในที่นี้จะครอบคลุมการกระทำ การแสดงออกต่างๆ การคิด การจำ การรับรู้ การสัมผัส ความรู้สึก และอารมณ์ โดยจะครอบคลุมทั้งพฤติกรรมภายนอก และพฤติกรรมภายในสำหรับวิธีพฤติกรรมนิยมนั้น มุ่งศึกษาพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ส่วนการศึกษาพฤติกรรมภายในนั้น สามารถศึกษาได้โดยการสันนิษฐานจากพฤติกรรมภายนอก

(3) กลวิธีในการนำความรู้และหลักทางพฤติกรรมศาสตร์ และทางจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเรียนรู้และการมุ่งใจมาประยุกต์อย่างมีระบบ และอย่างจริงจังในการสร้างสรรค์และเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

(4) กลวิธีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่สามารถวัดหรือวิจัยได้

(5) การประยุกต์หลักพฤติกรรมเพื่อปรับพฤติกรรมของมนุษย์ในสภาพการณ์ต่างๆ

(ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 8)

การปรับพฤติกรรมเป็นวิธีการที่นำเอาหลักการเรียนรู้ และหลักพฤติกรรมมาใช้เพื่อศึกษาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยการเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (นภาพร ปริษามารถ. 2545 : 1 – 2)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมมนุษย์ จากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น โดยนำหลักของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับพฤติกรรมนั้นๆ มาใช้

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2.2.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theory) ผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้คือพาฟลอฟ (Pavlov. 1849-1936) นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีพาฟลอฟเชื่อว่าสิ่งเร้า (Stimulus) ที่เป็นกลางเกิดขึ้นพร้อมๆ กับสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาสะท้อนอย่างหนึ่งหลายๆ ครั้ง สิ่งเร้าที่เป็นกลางจะทำให้เกิดปฏิกิริยา

สะท้อนอย่างนั้นด้วย การเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตเกิดจากการวางเงื่อนไข (Conditioning) กล่าวคือ การตอบสนองหรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งเรานั้นๆ ต้องมีเงื่อนไขหรือมีการสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้น พฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะได้ยินเสียงฟ้าผ่า ทั้งนี้เพราะในอดีตแสงฟ้าแลบมักจะคู่กับเสียงฟ้าผ่า เมื่อเดินผ่านไปในที่มืดได้ยินเสียงกรอกแกรกก็สะดุ้ง นี่กว่าผีหลอก เพราะเคยเอาความมืดไปคิดถึงว่ามีผีอยู่ เป็นต้น

ขั้นตอนการทดลองของพาฟลอฟ (Pavlov. 1927) เขาได้ทดลองกับสุนัขโดยการสั่นกระดิ่งแล้วเอาผงเนื้อใส่ปากสุนัข ทำซ้ำๆ กันหลายครั้ง ในลักษณะเช่นเดียวกันจนสุนัขเกิดความเคยชินกับเสียงกระดิ่ง เมื่อได้กินผงเนื้อเป็นเวลาหลายครั้งติดต่อกันตามปกติสุนัขจะหลั่งน้ำลายเมื่อมีผงเนื้อในปาก แต่เมื่อนำผงเนื้อมาคู่กับเสียงกระดิ่งเพียงไม่กี่ครั้ง เสียงกระดิ่งเพียงอย่างเดียวก็ทำให้สุนัขน้ำลายไหลได้แสดงว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นในสุนัข เดิมทีสุนัขมิได้หลั่งน้ำลายเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่ง แต่เมื่อนำกระดิ่งไปคู่กับผงเนื้อ สุนัขก็หลั่งน้ำลายเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่งโดยไม่ต้องมีผงเนื้อ

ขั้นตอนการวางเงื่อนไข มีคำศัพท์ที่จะต้องทำความเข้าใจก่อนคือ

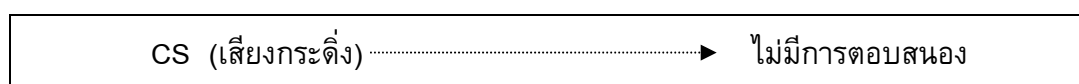
UCS = สิ่งเร้าไม่มีเงื่อนไข (Unconditioned Stimulus) เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิด
 กิริยาสะท้อนหนึ่งๆ อย่างอัตโนมัติ เช่น ผงเนื้อ (ทำให้น้ำลายไหล)

UCR = การตอบสนองอย่างไม่มีเงื่อนไข (Unconditioned Response) เป็น
 การตอบสนองต่อ UCS อย่างอัตโนมัติ เช่นการหลั่งน้ำลาย
 (เมื่อถูกกระตุ้นด้วยผงเนื้อ)

CS = สิ่งเร้าเงื่อนไข (Conditioned Stimulus) เป็นสิ่งเร้าเป็นกลางที่นำมาคู่
 กับ UCS

CR = การตอบสนองตามเงื่อนไข (Conditioned Response) เป็น
 การตอบสนองต่อ CS เนื่องจาก CS เคยเกิดคู่กับ UCS มาก่อน ซึ่งจะ
 ดำเนินตามขั้นดังนี้

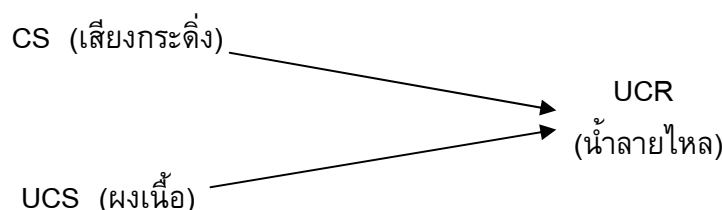
ขั้นที่ 1 เสนอ CS ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่เป็นกลาง เช่นเสียงกระดิ่งเพื่อสังเกตพฤติกรรม
 การตอบสนอง การเสนอ CS อาจไม่ทำให้เกิดการตอบสนองอะไรเลย เขียนไดอะแกรมได้ดังนี้



ขั้นที่ 2 เสนอ UCS ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดกิริยาสะท้อน เช่น ผงเนื้อทำให้น้ำลายไหล การกระพริบตาเป็นการตอบสนองต่อ UCS อย่างไม่มีเงื่อนไข น้ำลายไหลจึงเป็น UCS เขียนไดอะแกรมได้ ดังนี้

UCS (ผงเนื้อ) ➔ UCR (น้ำลายไหล)

ขั้นที่ 3 นำ CS และ UCS มาคู่กันหลายๆ ครั้ง โดยให้เสียงกระดิ่งพร้อมกับการให้ผลเนื้อ หรือจะให้เสียงกระดิ่งก่อนสัก หรือ 1 วินาทีก็ได้ แล้วจึงให้ผลเนื้อ ทำให้น้ำลายไหล เขียนเป็นไดอะแกรมได้ดังนี้



ขั้นที่ 4 เสนอ CS อย่างเดียว ทำให้เกิดกิริยาสะท้อนน้ำลายไหลพฤติกรรม น้ำลายไหลกับ CS เกิดจากการเรียนรู้จึงเป็น CR เขียนเป็นไดอะแกรมได้ดังนี้

CS (เสียงกระดิ่ง) ➔ CR (น้ำลายไหล)
--

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

ในการนำ CS ไปคู่กับ UCS หากคู่กันยิ่งมากครั้ง โอกาสที่ CS จะทำให้เกิด CR ก็ยิ่งมาก และถ้า CS เกิดก่อน UCS เป็นเวลาประมาณ .25 ถึง .05 วินาที การเกิด CR จะรวดเร็วที่สุด แต่ถ้าหากให้ CS ตามหลัง UCS การเรียนรู้เงื่อนไขก็อาจจะไม่เกิดขึ้นเช่นให้ผงเนื้อก่อน แล้วค่อยส่งกระดิ่งแม้จะกระทำกันหลายๆ ครั้ง เสียงกระดิ่งก็ไม่ทำให้น้ำลายไหลได้

กฎการเรียนรู้ จากสิ่งที่เกิดขึ้นในการทดลอง พาฟลอฟ ได้สรุปเป็นกฎ 4 ข้อ คือ

1. กฎการลบพฤติกรรม (Law of Extinction) มีความว่าความเข้มข้นของการตอบสนอง จะลดน้อยลงเรื่อยๆ ถ้าให้ร่างกายได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขอย่างเดียวหรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขห่างกันออกไปมากขึ้น การลบพฤติกรรมมิใช่การลืม เป็นเพียงการลดลงเรื่อยๆ เช่น การให้แต่เสียงกระดิ่ง (CS) โดยไม่ให้ผงเนื้อ (UCS) ตามมา จะทำให้ปฏิกิริยาน้ำลายไหล (CR) ลดลงเรื่อยๆ

2. กฎแห่งการคืนกลับ (Law of Spontaneous recovery) มีสาระสำคัญคือการตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข (CR) ที่ลดลงเพราะได้รับแต่สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) เพียงอย่างเดียว จะกลับปรากฏขึ้นอีกและเพิ่มมากขึ้นๆ ถ้าร่างกายมีการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยไม่ต้องมีสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไข (UCS) มาเข้าช่วย เช่น การที่สุนัขน้ำลายไหลอีกได้เมื่อได้ยินเสียงกระดิ่งอย่างเดียว โดยไม่ต้องมีผงเนื้อบดเข้ามาคู่กับเสียงกระดิ่ง

3. กฎความคล้ายคลึงกันมีเนื้อความว่า ถ้าร่างกายมีการเรียนรู้โดยแสดงอาการตอบสนอง จากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้า ที่วางเงื่อนไขหนึ่งแล้วถ้ามีสิ่งเร้าอื่นที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเดิม ร่างกายจะตอบสนองเหมือนกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขนั้น เช่น ถ้าสุนัขมีอาการน้ำลายไหลจากการสั่นกระดิ่งแล้ว เมื่อสุนัขตัวนั้นได้ยินเสียงระฆังหรือเสียงออกจะมีอาการน้ำลายไหลทันที

4. กฎการจำแนก มีความว่า ถ้าร่างกายมีการเรียนรู้โดยแสดงอาการตอบสนอง จากการวางเงื่อนไขต่อสิ่งเร้า ที่วางเงื่อนไขเดิม ร่างกายจะตอบสนองแตกต่างไปจากสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขนั้น เช่น ถ้าสุนัขมีอาการน้ำลายไหลจากการสั่นกระดิ่งแล้ว เมื่อได้ยินเสียงไม้เคาะ จะรู้ถึงความแตกต่างกัน จะไม่มีอาการน้ำลายไหลเลย

วัตสัน (Watson. 1958) ได้นำเอาทฤษฎีของพาฟลอฟมาใช้และถือว่าเขาเป็นผู้นำแห่งกลุ่มจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม และทฤษฎีของเขามีลักษณะในการอธิบายเรื่องการเกิดอารมณ์จากการวางเงื่อนไข

หลักการเรียนรู้ของวัตสัน ซึ่งเป็นการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก คือ การใช้สิ่งเร้าสองสิ่งคู่กัน สิ่งเร้าที่มีการวางเงื่อนไข (CS) กับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไข (UCS) เพื่อให้เกิดการตอบสนองที่ต้องการ คือ การเรียนรู้ตนเองและการที่จะทราบว่า การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกได้ผลหรือไม่ ก็คือการตัดสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไข (UCS) อย่างเดียวออกให้เหลือแต่สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) ถ้ายังมีการตอบสนองเหมือนเดิมที่ยังมีสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขอยู่แสดงว่าการวางเงื่อนไขได้ผล

สิ่งที่เพิ่มเติมในหลักการเรียนรู้ของวัตสัน คือ แทนที่ทดลองกับสัตว์ เขากลับใช้การทดลองกับคน เมื่อทดลองกับคน ก็มักจะมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง วัตสันกล่าวว่าอารมณ์ที่เกิดขึ้น เช่น อารมณ์กลัว มีผลต่อสิ่งเร้าบางอย่างตามธรรมชาติอยู่แล้ว อาจจะทำให้กลัวสิ่งเร้าอื่นที่มีอยู่รอบๆ ร่างกายอีกได้จากการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก โดยให้สิ่งเร้า ที่มีความกลัวตามธรรมชาติ เป็นสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไข (UCS) กับสิ่งเร้าอื่นที่ต้องการให้เกิดความกลัว เป็นสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS) มากู่กันบ่อยๆ เข้า ในที่สุดก็จะเกิดความกลัวในสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขได้ และเมื่อทำให้เกิดพฤติกรรมใดได้ วัตสันเชื่อว่าสามารถลบพฤติกรรมนั้นให้หายไปได้

การทดลองของวัตสัน วัตสันได้ร่วมกับเรย์เนอร์ (Watson ; & Raymer. 1920) ได้ทดลองวางเงื่อนไขเด็กอายุ 11 เดือน ด้วยการนำเอาหนูตะเภาสีขาวเสนอให้เด็กดูคู่กับการทำเสียงดัง เด็กตกใจกลัวจนร้องไห้ เมื่อนำเอาหนูตะเภาสีขาวไปคู่กับเสียงไม้ก็ครั้ง เด็กก็เกิดความกลัวหนูตะเภาสีขาว และกลัวสิ่งอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายหนูตะเภาหรือมีลักษณะสีขาว เช่น กระต่าย สุนัข เสื้อขนสัตว์ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่คล้ายคลึงกัน ความคล้ายคลึงกันทำให้กิริยาสะท้อนตอกอยู่ภายใต้การควบคุมของสิ่งเร้ามากขึ้นเด็กที่เคยกลัวหมอฟันใส่เสื้อขาว ก็กลัวหมอคนอื่นที่แต่งตัวคล้ายกัน

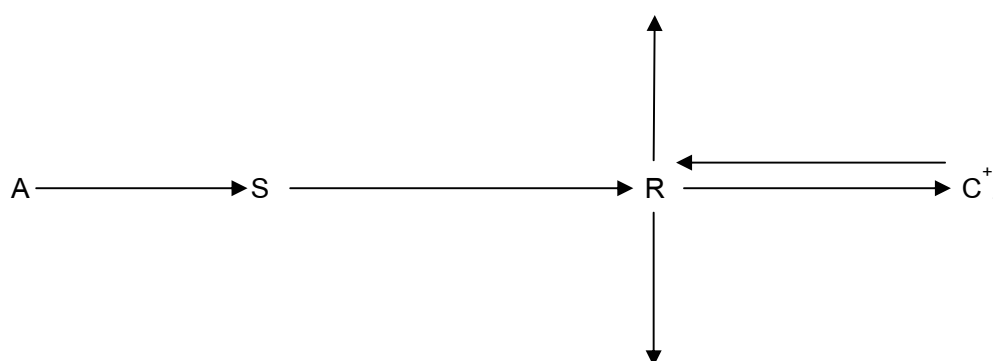
ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก สามารถนำทฤษฎีนี้มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กับเด็กได้โดยมีการวางเงื่อนไข มีการสร้างกฎกติกาให้กับเด็กในการ

แสดงออกของพฤติกรรมเด็กแต่ละครั้ง สามารถสร้างเงื่อนไขให้พฤติกรรมที่ต้องการหรือพึงประสงค์เพิ่มมากขึ้นหรือสร้างเงื่อนไขให้พฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนลดน้อยลงได้

2.2.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ (Operant Conditioning Theory) เกิดขึ้นโดยมีแนวความคิดของสกินเนอร์ (D.F. Skinner) ในสมัยของสกินเนอร์ ปี 1950 สหรัฐอเมริกาได้เกิดวิกฤติการณ์การขาดแคลนครูที่มีประสิทธิภาพ เขาจึงได้คิดเครื่องมือช่วยสอนขึ้นมาเพื่อปรับปรุงให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพ เครื่องมือที่คิดขึ้นมาสำเร็จเรียกว่าบทเรียนสำเร็จรูป หรือการสอนแบบโปรแกรม (Program Instruction or Program Learning) และเครื่องมือช่วยในการสอน (Teaching Machine) เป็นที่นิยมแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

หลักการเรียนรู้ของทฤษฎี สกินเนอร์ (Skinner) กับทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) โดยจากแนวความคิดที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งก่อให้เกิดพฤติกรรม และผลของการกระทำของพฤติกรรมนั้นโดยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ทฤษฎีนี้ เน้นการกระทำของผู้ที่เรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ดังจะเห็นได้จากแผนภาพประกอบ 3 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ



A คือสภาพแวดล้อม

S คือสิ่งเร้า

R คือการตอบสนอง

C คือผลกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่

C⁺ เป็นผลกรรมที่ผู้กระทำพึงพอใจ

C⁻ เป็นผลกรรมที่ผู้กระทำไม่พึงพอใจ

ภาพประกอบ 3 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่า ในสภาพแวดล้อมมีสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้กระทำการแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งพฤติกรรมนั้น จะมีผลกรรมตามมา และผลกรรมนั้นทำให้อาจะเพิ่มขึ้นหรือระดับคงที่หรือลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นผลกรรมที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

ขั้นตอนการทดลองของสกินเนอร์

ขั้นที่ 1 เตรียมการทดลอง ทำให้หนูหิวมากๆ เพื่อสร้างแรงขับ (Drive) ให้เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะผลักดันให้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ตามก็ต้องให้หนูคุ้นเคยกับกล่องของสกินเนอร์ (Skinner's Box)

ขั้นที่ 2 ขั้นการทดลอง เมื่อหนูหิวมากๆ สกินเนอร์ปล่อยหนูเข้าไปในกล่องสกินเนอร์ หนูจะวิ่งเปะปะและแสดงอาการต่างๆ เช่น การวิ่งไปรอบๆ กล่อง การกัดแทะสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในกล่องซึ่งหนูอาจจะไปแตะลงบนคานที่มีอาหารซ่อนไว้ หนูก็จะได้อาหารกินจนอิ่มและสกินเนอร์สังเกตเห็นว่า ทุกครั้งที่หนูหิวจะใช้เท้าหน้ากดลงไปบนคานเสมอ

ขั้นที่ 3 ขั้นทดสอบการเรียนรู้ สกินเนอร์จะจับหนูเข้าไปในกล่องอีก หนูจะกดคานทันที แสดงว่าหนูเกิดการเรียนรู้แล้วว่า การกดคานจะทำให้ได้กินอาหาร

สรุปจากการทดลองนี้ แสดงว่า การเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีการเสริมแรง

กฎแห่งการเรียนรู้

กฎการเรียนรู้ของสกินเนอร์ก็คือ กฎการเสริมแรง ซึ่งมี 2 เรื่อง คือ

ตารางกำหนดการเสริมแรง (Schedule of Reinforcement) เป็นการใช้กฎเกณฑ์บางอย่าง เช่น เวลาพฤติกรรม เป็นตัวกำหนดในการเสริมแรง

1. อัตราการตอบสนอง (Response Rate) เป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเสริมแรงต่างๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นมากน้อยและนานคงทนถาวรเท่าใดย่อมแล้วแต่ตารางกำหนดการเสริมแรงนั้นๆ เช่น ตารางกำหนดการเสริมแรงบางอย่าง ทำให้มีอัตราการตอบสนองมากและบางอย่างมีอัตราการตอบสนองน้อยเป็นต้น

1) การเสริมแรงทันที หรือ การเสริมแรงแบบต่อเนื่อง (Immediately or Continuous Reinforcement) หมายถึง การเสริมแรงทุกครั้ง เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นการเสริมแรงที่ให้ความสม่ำเสมอ

2) การเสริมแรงเป็นครั้งคราว (Partial Reinforcement) หมายถึง การเสริมแรงที่ไม่สม่ำเสมอ กล่าวคือการเสริมแรงบางครั้งก็แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ หรืออาจไม่เสริมแรงบางครั้งก็แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ สลับกันไป

การเสริมแรงวิธีนี้แบ่งเป็น 4 วิธีคือ

1. การเสริมแรงโดยใช้เวลากำหนดแบบแน่นอน (Fixed Interval) เป็นวิธีที่ใช้เวลาที่คงที่กำหนดเป็นมาตรฐานว่าจะให้ทุก 3 นาทีหรือ 6 นาที เป็นต้น

2. การเสริมแรงโดยใช้พฤติกรรมกำหนดแบบแน่นอน (Fixed Ratio) เป็นวิธีที่ใช้พฤติกรรมการตอบสนองที่คงที่เป็นเกณฑ์ว่าจะให้การตอบสนองเกิดขึ้นกี่ครั้งจึงจะให้การเสริมแรงหนึ่งครั้ง เช่น ถ้านกพิลาปจิกแป้น 5 ครั้งจะได้กินถั่วเขียว 1 ครั้ง เป็นต้น

3. การเสริมแรงโดยใช้ช่วงเวลาเป็นเกณฑ์ (Variable Interval) เป็นวิธีที่กำหนดโดยใช้ช่วงเวลาในการให้การเสริมแรงแต่ละครั้ง เช่น ถ้านกพิลาปกดคานในช่วงเวลา 2 – 5 นาที จะให้การเสริมแรง 1 ครั้ง คือ อาจเป็นช่วงหนึ่งระหว่างช่วงเวลานี้ไม่กำหนดแน่นอนลงไป

4. การเสริมแรง โดยใช้ช่วงของพฤติกรรมเป็นเกณฑ์ (Variable Ratio) เป็นวิธีที่ใช้ช่วงของพฤติกรรมกำหนดเป็นเกณฑ์ในการให้การเสริมแรงแต่ละครั้ง เช่น ถ้านกพิลาปกดคานในช่วง 3 – 5 ครั้ง จะได้รับการเสริมแรงคือถั่วเขียว 1 ครั้ง วิธีนี้สกินเนอร์พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ส่วนการเสริมแรงบางครั้งบางคราวแบบเป็นช่วง ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาหรือช่วงพฤติกรรมจะทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้สูงสุด

จากการทดลองของ สกินเนอร์ โดยการเสริมแรงนี้สรุปได้ว่าระยะแรกของการฝึกนั้น ต้องให้รางวัลตอบสนองทุกครั้ง การเรียนรู้จะเร็วขึ้นและดำเนินไปอย่างได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว ควรจะเว้นการเสริมแรงแน่นอนเสีย หันมาใช้การเสริมแรงแบบเป็นระยะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยผู้เรียนให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพความเป็นจริงของเหตุการณ์ปัจจุบันในชีวิตจริง ซึ่งการตอบสนองของบุคคลไม่จำเป็นต้องได้รับการเสริมแรงทุกครั้ง (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2545: 40 – 51)

ตาราง 2 การเปรียบเทียบระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกและ
แบบการกระทำ

	การเรียนรู้แบบคลาสสิก	การเรียนรู้แบบการกระทำ
1. ปฏิกริยาตอบสนอง	อยู่ภายในการควบคุมของร่างกาย	ตัวเราเป็นผู้กระทำขึ้น เช่น การจิกของนกพิลาป
2. การเสริมแรง	ให้การเสริมแรงควบคู่ไปกับสิ่งเร้าที่ไม่มีการวางเงื่อนไข	ให้การเสริมแรงหลังจากการตอบสนองถูกต้อง
3. พฤติกรรม	พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นความต่อเนื่อง	พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการเห็นผลที่ได้รับ
4. การเรียนรู้	การตอบสนองเป็นความเคยชินและนิสัย	การตอบสนองเป็นความต้องการโดยใช้เครื่องเสริมแรง
5. การทดลอง	ผู้ถูกทดลองไม่ต้องทำอะไร	ผู้ถูกทดลองต้องช่วยตัวเอง
6. ความตั้งใจ	การตอบสนองเป็นไปในลักษณะผู้ถูกทดลองไม่ได้ตั้งใจ	อย่างว่องไว การตอบสนองต้องใช้กระบวนการตัดสินใจ

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ เป็นวิธีการที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กับเด็กได้ดี เพราะทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำจะเน้นว่าการเรียนรู้ที่ดีต้องมีการเสริมแรง ดังนั้นถ้ามีการเสริมแรงเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมา ก็จะเป็นการลดพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนของเด็กให้ลดน้อยลงได้

1.3 วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการ

2.3.1 พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็ก

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กไว้ดังนี้

จี เทอร์รี่ เพจ; และ เจบี โทมัส กับเออาร์ มาร์แชล (G.Terry Page ; & JB.Thomas with AR. Marshall) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ไว้ว่า “ เป็นอิทธิพลระหว่างบุคคลแต่ละบุคคล หรือกลุ่มแต่ละกลุ่ม ที่มีต่อกัน ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเน้นถึงพฤติกรรมทางสังคมและอารมณ์ ” นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนว่า “ เป็นอิทธิพลระหว่างครูกับนักเรียนที่มีต่อกัน โดยเน้นถึงพฤติกรรมทางสังคมและอารมณ์ของครูกับนักเรียน ”

ดังนั้นพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จึงหมายความว่าถึงพฤติกรรมที่แสดงออกทางวาจาและท่าทาง ในการเรียนการสอน (Terry Page ; & JB.Thomas with AR. Marshall. 1977 : 179)

พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของเด็ก เพราะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในขณะที่ทำการเรียนการสอน และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะแสดงให้เห็นสภาพของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก โดยทั่วๆ ไปว่าครูและเด็กมีทัศนคติต่อกันอย่างไร ครูแสดงออกทางวาจาและท่าทางต่อเด็กอย่างไร ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ที่ครูแสดงต่อเด็กจะเป็นตัวชี้ให้เห็นลักษณะอิทธิพลของครูในชั้นเรียนซึ่งเบลแลกค์ (Bellack. 1963) ได้แบ่งอิทธิพลของครูในชั้นเรียนออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. อิทธิพลทางอ้อม หมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงออกแล้วทำให้เด็กตอบสนองในลักษณะใดก็ได้ อิทธิพลทางอ้อมจะเกิดขึ้นถ้าครูแสดงพฤติกรรมออกในทำนองยอมรับ ขยายความ หรือสนับสนุนความคิดและความรู้สึกของเด็ก ชมเชย หรือให้กำลังใจ ถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. อิทธิพลทางตรง หมายถึง กิริยาที่ครูแสดงออกมาแล้วทำให้เด็กตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ครูต้องการอย่างเลี่ยงไม่ได้ อิทธิพลประเภทนี้จะเกิดขึ้นเมื่อครูบรรยาย หรือแสดงความคิดเห็นฝ่ายเดียว เมื่อครูให้คำแนะนำหรือออกคำสั่ง ดิเตือนหรือว่ากล่าว เพื่อให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรม

ครูมีความสำคัญเนื่องจากเป็นผู้ที่ทำให้บุคคลได้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ วิธีสอนของครูเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้สมบูรณ์ เป็นแบบฉบับแก่เด็ก และเป็นการ

วางเงื่อนไขว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งเบลล์แลคส์ได้แบ่งพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนระหว่างครูกับเด็กเป็น 2 ประเภทคือ

1. พฤติกรรมทางวาจา (Verbal Behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่ครูและเด็กแสดงออก เพื่อสื่อความหมายระหว่างกัน โดยการพูด
2. พฤติกรรมที่ไม่ใช้วาจา (Non-Verbal Behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่ครูและเด็กไม่ได้แสดงออก ทางวาจาแต่เป็นการแสดงออกทางท่าทาง เช่น การเขียน การอ่านในใจ การพยักหน้า หรือสั่นศีรษะ เป็นต้น

การแสดงออกทางวาจาและท่าทางของครู ย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ครูแสดงออกย่อมเป็นสิ่งกระตุ้นหรือเป็นสิ่งเร้าให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ตอบสนองได้เช่นกัน

พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพราะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม มีผลการศึกษาวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางวาจาและท่าทางที่ครูแสดงออกมีแนวโน้มที่จะกระตุ้นหรือเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนมีปฏิกิริยาตอบสนองได้ทั้งทางบวกและทางลบ ครูที่มีประสิทธิภาพจะรู้จักพูดกระตุ้นใช้คำถาม แนะนำแนวทาง ให้คำชมเชย จะได้รับพฤติกรรมตอบสนองจากนักเรียนในเชิงบวก คือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากและเป็นการแสดงออกอย่างเป็นอิสระมิใช่การถูกบังคับ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูบรรยายและควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนมากกว่าพูดกระตุ้นเร้าความสนใจ นักเรียนจะพูดเพื่อตอบสนองเฉพาะการพูดของครู มิได้แสดงออกเพื่อแสดงความคิดเห็นของตน ซึ่งเป็นเครื่องแสดงความก้าวหน้าในระดับสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2527 : 12 ; อ้างอิงจาก Flanders. n.d.)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามที่ต้องการ เพราะครูมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ต่อเด็กอยู่ตลอดเวลาในขณะที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน พฤติกรรมที่ครูแสดงออกทั้งทางอ้อม ทางตรง ทางวาจาและไม่ใช้วาจา ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กและสามารถช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กับเด็กในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงได้อีกด้วย

2.3.2 การจัดสภาพแวดล้อม

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อม ไว้ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ โฟรเบล (Froebel) ที่ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าว นอกจากจะหมายถึงวัสดุต่างๆ ที่จัดให้กับเด็กแล้ว ยังรวมถึงโอกาสและมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านและการเจริญเติบโตของเด็กอีกด้วย สำหรับเพียเจต์ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมต่อเด็กอย่างมาก เพราะทฤษฎีของเพียเจต์กล่าวว่า เด็กจะ

เรียนรู้จากการจัดกระทำ นั่นคือ การที่ให้โอกาสเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งกับสื่อวัสดุและกับบุคคล

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเด็กก็เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตในสังคมอนาคตได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสอนให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดประสบการณ์ผ่านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการปรับตัว (Walsh, 1980: 14)

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพต่างๆ ด้านกายภาพ กิจกรรม บรรยากาศทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างอิสระ การจัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ในห้องเรียนระดับปฐมวัย การจัดที่ให้นักเรียนนำเสนอผลงานของตน การจัดสถานที่ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับมอบหมาย การให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น และแหล่งข้อมูล การจัดระบบนิเวศวิทยาในโรงเรียน และชุมชนเพื่อเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่ต่างมีประโยชน์เกื้อกูลกัน การจัดโรงเรียนสีขาว ห้องเรียนเขียว เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอนที่รักเมตตาเอาใจใส่ให้นักเรียนทุกคนอย่างจริงใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 50)

การจัดสภาพแวดล้อม คือ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งในอาคาร และนอกอาคารเรียน จะช่วยสร้างและหล่อหลอมจิตใจของเด็กโดยการซึมซับที่เขาไม่รู้ตัว

สถานศึกษาปฐมวัยของเอกชนส่วนใหญ่ได้สร้างสิ่งเหล่านี้ในสถานศึกษา เช่น การจัดตกแต่งบริเวณอาคารด้วยไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงาม การจัด และตกแต่งอาคารด้วยศิลปะ ประติมากรรม และภาพวาดต่างๆ การตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม ทำให้เด็กรู้สึกสดใส และมีความสุข จัดให้มีจอเล่นตามความสนใจทั้งเครื่องเล่นสนาม และอุปกรณ์ในร่ม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2539: 71)

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน หรือการจัดชั้นเรียนมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะในแต่ละวันเด็กจะใช้ระยะเวลาอยู่ที่โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งเรียน เล่น ทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการพักผ่อนหลับนอน ดังนั้นการจัดห้องเรียน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสม ดังที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกล่าวถึงหลักในการจัดสภาพแวดล้อมใน และภายนอกห้องเรียน ไว้ดังนี้ คือ

1. สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียนต้องปลอดภัยสะอาด และกว้างขวางสำหรับให้โอกาสเด็กได้สำรวจเรียนรู้ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน เช่น สนามเด็กเล่น บริเวณรอบๆ อาคารเรียน สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ รวมถึงบรรยากาศที่ดี และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กต้องเป็นไปในทางบวก สนับสนุนพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ทำได้ด้วยการจัดมุมประสบการณ์ หรือจัดมุมเล่นตามบริเวณต่างๆ ของห้อง

3. การจัดพื้นที่ที่มีความสำคัญต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่ง โดยไม่รบกวนคนอื่น จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดัง และเงียบออกจากกันที่กันแบ่งอาณาเขตของมุมเล่นต่างๆ

4. ต้องสร้างบรรยากาศที่น่าอยู่ มีแสงสว่างเพียงพอภายในห้อง

5. มีสื่อเพียงพอหลากหลายเหมาะสมกับวัยเด็ก และต้องมีความทนทานจัดวางไว้บนชั้นเตี้ยๆ แสดงให้เห็นชัดเจน เด็กสามารถหยิบใช้ได้เอง เด็กวัยนี้ต้องการสื่ออุปกรณ์ที่สามารถลงมือทำได้ด้วยตนเองเป็นการช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น เครื่องเล่นสัมผัสวัสดุ ศิลปะ หนังสือภาพ ฯลฯ ควรหมุนเวียนเปลี่ยนสื่อเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และเด็กได้ทำกิจกรรมตามความสนใจแต่ละคน

6. มีที่จัดเก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กเป็นสัดส่วนชัดเจน ซึ่งอาจจัดได้หลายแห่งในห้อง

7. สภาพแวดล้อมที่จัดให้เด็ก ควรมีส่วนที่อ่อนนุ่มบ้าง เช่น พรม แก้วโยก วัสดุนุ่มๆ เช่น ทราย แป้ง น้ำ ฯลฯ

8. สภาพแวดล้อมภายนอก เช่น สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น มีดิน ทราย หญ้า พื้นสำหรับเล่นของที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เช่น เครื่องตวง ถ้วยน้ำพลาสติก เครื่องเล่นสนาม สำหรับปีนป่ายทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย (อารมณ สุวรรณपाल, 2537: 116)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เพราะเด็กปฐมวัยจะเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เพื่อน ครู และบรรยากาศของห้องเรียน การจัดสภาพภายในห้องเรียน จะส่งผลให้เด็กเรียนรู้ระบบสังคมให้เด็กได้รู้จักการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม และสภาพของห้องเรียนที่มีมุมประสบการณ์ต่างๆ จะช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์พักผ่อน หรือทำงานเงียบๆ ได้ตามมุมสงบของห้องเรียน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน จึงมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กด้วย เพราะการที่เด็กได้เกิดการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมนั้นๆ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองด้วย

2.3.3 การเสริมแรง

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงการเสริมแรงไว้ดังนี้

การเสริมแรง หมายถึง สิ่งที่ช่วยให้พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเกิดขึ้นซ้ำอีก

การเสริมแรงอาจจะเป็นคำพูด สิ่งของหรือกิจกรรมต่างๆ ก็ได้ แต่สิ่งเหล่านี้จะถือว่าเป็นแรงเสริมก็ต่อเมื่อสามารถช่วยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมซ้ำอีกเท่านั้น

การเสริมแรงมีความหมายเช่นเดียวกับรางวัล แต่ที่ต่างกันก็คือคำว่า “รางวัล” เป็นคำกลางๆ ที่ใช้ทั่วไป เช่น เด็กตอบถูกก็จะได้รับรางวัล แต่คำว่า “เสริมแรง” เป็นคำที่ใช้ในเชิง

วิชาการ หมายถึงสิ่งที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่ซ้ำๆ กัน ในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ แรงเสริมมักจะถูกนำมาใช้อย่างมีขั้นตอนและมีระบบ

การเสริมแรงมี 2 ชนิดคือ เสริมแรงเชิงบวก (Positive reinforcement) และ เสริมแรงเชิงลบ (Negative reinforcement) ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดดังนี้

1. เสริมแรงเชิงบวก (Positive Reinforcement)

เสริมแรงเชิงบวกหมายถึงสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ช่วยเสริมพฤติกรรม เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นอีก เสริมแรงเชิงบวกจึงเปรียบเสมือนรางวัลอย่างหนึ่ง เป็นให้กำลังใจเมื่อบุคคลผู้นั้นแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เช่น เมื่อเด็กตอบคำถามถูก ครูก็ชมว่า “เก่ง” หรือเมื่อเด็กสอบได้คะแนนดี ผู้ปกครองก็อาจจะซื้อเสื้อผ้าสวยๆ ให้ หรือพาไปรับประทานอาหารนอกบ้าน เป็นต้น เสริมแรงเชิงบวกไม่ได้จำกัดความอยู่เฉพาะสิ่งของ อาหาร หรือของใช้เท่านั้น แต่รวมไปถึงคำชมเชยด้วยวาจา ตลอดจนการแสดงออกโดยการกระทำและสีหน้าท่าทางอีกด้วย

การใช้เสริมแรงเชิงบวก เสริมแรงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมของมนุษย์ ในการใช้เสริมแรงชนิดนี้นั้น ผู้ใช้จะต้องรู้จักเลือกเสริมแรงที่เหมาะสมกับเด็ก การชมว่า “เก่ง” อาจจะใช้ได้ผลดีกับเด็กคนหนึ่ง แต่อาจจะใช้ไม่ได้ผลดีกับเด็กอีกคนหนึ่ง ผู้ใช้ต้องคอยสังเกตว่าอุปกรณ์เสริมแรงอันใดจะมีประสิทธิภาพที่สุดกับเด็กคนนั้น ยิ่งไปกว่านั้น เสริมแรงจะต้องถูกใช้ทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาออกมา จะรอไม่ได้ช่วงเวลาที่ผ่านมาไปเพียงเล็กน้อยทำให้เสริมแรงนั้นไม่ได้ผลเต็มที่ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 : 60-62)

การเสริมแรงทางบวกนั้น หมายถึง การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยการให้แรงเสริมบวก (positive reinforcer) หลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นแล้ว สิ่งที่เป็นแรงเสริมบวกนั้นจะหมายถึงสิ่งเร้าใดๆ ที่บุคคลได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมแล้วก่อให้เกิดการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมนั้นๆ ดังนั้น อาหารที่ให้แก่หนูหลังจากที่หนูมีพฤติกรรมกดคัน แล้วทำให้หนูแสดงพฤติกรรมกดคันเพิ่มขึ้นจึงเป็นแรงเสริมบวก

สิ่งที่เป็เสริมแรงบวกนั้น นอกจากจะเป็นสิ่งของที่จับต้องได้และสิ่งที่เป็เสริมทางสังคม เช่น คำชมเชย การแสดงการยอมรับ เป็นต้น แล้วยังมีความหมายรวมถึงกิจกรรมซึ่งบุคคลนั้นๆ ชอบกระทำอีกด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตามกฎของ Premack ซึ่งกล่าวไว้สรุปได้ ความว่า “เราอาจใช้พฤติกรรมที่มีแนวโน้มในการเกิดสูงของบุคคลมาเป็นแรงเสริมให้แก่พฤติกรรมที่มีแนวโน้มในการเกิดต่ำได้” นั่นคือ เราสามารถใช้พฤติกรรมหรือกิจกรรมที่บุคคลชอบทำมาเป็นแรงเสริมบวกให้กับพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่บุคคลไม่ชอบทำ (อาภา จันทรสกุล ; และอัญชัน เกียรติบุตร. 2530: 37-40)

ในการเสริมแรงทางบวก สามารถจำแนกออกเป็นเทคนิคย่อยๆ ตามประเภทของตัวเสริมแรงดังนี้

1. การเสริมแรงด้วยสิ่งของ อาหารและสิ่งเสฟได้ (Material and Food Reinforcer) หมายถึง การที่ให้สิ่งของ อาหาร หรือสิ่งที่เสฟได้กับบุคคลหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย เช่น น้ำ อาหาร ขนม ลูกอม น้ำหอม สิ่งของเครื่องใช้ ฯลฯ

2. การเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcers) หมายถึง การแสดงออกโดยใช้คำพูดหรือท่าทางกับบุคคลหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว อันมีผลทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น

ประเภทของการเสริมแรงทางสังคมอาจแบ่งเป็น

2.1 การใช้คำพูด โดยการชมเชย ยกย่อง

2.2 การใช้ลักษณะท่าทาง โดยการ ยิ้ม พยักหน้า ตะแคง โดยการกอด ให้ความสนใจ การยอมรับความคิดเห็น ฯลฯ

3. การเสริมแรงด้วยกิจกรรม (Activity Reinforcers) บางครั้งเรียกว่าหลักของ ฟรีแม็ค (Premack Principle) หมายถึง การให้บุคคลทำกิจกรรมที่ชอบทำมากที่สุด หรือให้สิทธิพิเศษหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย อันมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น

4. การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร (Token Economy) หมายถึง การใช้เบี้ย ตั๋ว ดาว หรือคะแนนมาเป็นตัวเสริมแรง โดยสามารถนำเบี้ย ตั๋ว ดาว หรือคะแนนเหล่านี้ไปแลกตัวเสริมแรงอื่นๆ ได้มากกว่า 1 ตัวขึ้นไป ทำให้เบี้ยอรรถกรมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงแผ่ขยาย (Generalized Reinforcer)

การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เป็นวิธีการเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพสูง และมีโอกาสหมดสภาพการเป็นตัวเสริมแรง (Satiation) ได้น้อยมาก

5. การเสริมแรงด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Informative Feedback) หมายถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการกระทำของบุคคลนั้น หลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายหรือให้เห็นว่าสิ่งที่บุคคลทำนั้นได้ผลเป็นอย่างไร และจากการที่รู้ตัวว่าสิ่งที่ทำนั้นได้ผลเป็นอย่างไร จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น (ประทีป จินฉัตร, 2540: 174 – 180)

2. เสริมแรงเชิงลบ (Negative Reinforcement)

ความหมาย เสริมแรงเชิงลบ เป็นเสริมแรงที่ทำหน้าที่ส่งเสริมหรือคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่พึงปรารถนาโดยวิธีการที่ตรงกันข้ามกับแรงเสริมเชิงบวก

คำจำกัดความนี้สั้นและอาจจะเข้าใจยากจึงขอขยายความดังนี้ การให้รางวัลการชมเชยยกย่อง เป็นเสริมแรงเชิงบวก การตำหนิเตียน การทำให้โกรธเป็นเสริมแรงเชิงลบ แต่การตำหนินั้นจะต้องเป็นการตำหนิเพื่อก่อ จึงจะเป็นเสริมแรง การกล่าวร้ายเพื่อการทำลายไม่ใช่เสริมแรงเชิงลบ การใช้เสริมแรงเชิงลบอาจจะเห็นได้จากตัวอย่างง่ายๆ เช่น เด็กชายเดชาจะยอมทำการบ้านก็ต่อเมื่อคุณแม่บ่น เด็กหญิงสุภาวดีจะได้รับอนุญาตให้กลับบ้านได้ ก็ต่อเมื่อเธอยอมขอโทษเพื่อน เด็กชายศิปปชัยไม่ยอมลงสระว่ายน้ำ จนกระทั่งเพื่อนล้อว่าขี้ขลาด การที่คุณแม่บ่นการไม่ได้รับอนุญาตให้กลับบ้าน และการล้อว่าขี้ขลาดต่างก็เป็นเสริมแรงเชิงลบ เพราะเด็กทั้งสามจะแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาออกมาเพื่อขจัดสิ่งที่เขาไม่ต้องการฟังหรือไม่ต้องกระทำ พฤติกรรมที่พึงปรารถนาจะถูกเสริมด้วยสิ่งเร้าที่เขาไม่พึงปรารถนา (ผดุง อารยะวิญญู, 2542: 61 – 62)

การเสริมแรงทางลบ หมายถึง การปรับพฤติกรรมโดยการหยุดให้หรือขจัดสิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลไม่พึงพอใจ (aversive stimuli) ออกไปหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้นการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นหลังจากที่สิ่งเร้าที่ทำให้ไม่พึงพอใจถูกขจัดออกไปแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพราะบุคคลต้องการหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ หรือสิ่งที่ตนไม่ชอบ ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมของตน ตัวอย่างของการเสริมแรงทางลบซึ่งมีปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น นักเรียนขยันอ่านตำราเรียนก่อนสอบ เพื่อหลีกเลี่ยงการสอบตกการหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่ไม่ชอบ (aversive event) จึงนับว่าเป็นวิธีการปรับพฤติกรรมวิธีหนึ่ง

การปรับพฤติกรรมโดยใช้วิธีเสริมแรงทางลบนี้ จะต้องเป็นสภาวะที่ผู้ถูกปรับพฤติกรรมได้รับสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจอยู่เป็นประจำก่อน และเมื่อเขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจนั้นก็ถูกขจัดออกไป ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นเหตุให้สิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจถูกขจัดออกไปความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์จึงเพิ่มขึ้น (อาภา จันทรสกุล ; และอัญชัน เกียรติบุตร. 2530: 37 – 40)

การเสริมแรงทางลบ จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใน 2 ลักษณะดังนี้ พฤติกรรมหลีกเลี่ยง (Escape Behavior) คือ เมื่อบุคคลเผชิญกับสภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจ บุคคลก็สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมอื่น เพื่อที่จะถอยถอนสภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจนั้น ถ้าพฤติกรรมอื่นๆ ที่แสดงออกนั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เมื่อต้องเผชิญกับสภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจ สภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจสภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจนั้น จะทำหน้าที่เป็นตัวเสริมแรงทางลบทันที อีกลักษณะหนึ่งคือพฤติกรรมหลีกเลี่ยง (Avoidance Behavior) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้หรือได้รับสัญญาณว่าจะต้องพบกับเหตุการณ์ที่ไม่พึงพอใจ บุคคลก็พยายามหลีกเลี่ยงที่จะพบกับสภาพการณ์นั้น โดยการแสดงออกในลักษณะอื่นแทน (ประทีป จินฉี. 2540 : 174 – 180)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การเสริมแรงมี 2 ลักษณะคือ การเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบ แต่การเสริมแรงทั้ง 2 ลักษณะนี้ ช่วยในการปรับพฤติกรรมของเด็กได้เป็นอย่างดีแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำไปใช้ปรับพฤติกรรมด้วยว่าสามารถเลือกใช้การเสริมแรงได้เหมาะสมกับเด็กและพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไขด้วยหรือไม่

2.3.4 การลงโทษ

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงการลงโทษไว้ดังนี้

การลงโทษ หมายถึง การให้ผลกรรมที่อิทธิฤทธิ์ไม่ต้องการ หรือการถอยถอนสิ่งที่มีอิทธิฤทธิ์ต้องการออกภายหลังที่อิทธิฤทธิ์แสดงพฤติกรรมแล้วมีผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติหรือลดลง

ในการปรับพฤติกรรมโดยใช้การลงโทษมีวิธีการลงโทษหลายรูปแบบด้วยกัน โดยทั่วๆ ไปแล้วลักษณะวิธีการลงโทษจะมี 3 ลักษณะดังนี้

1. การให้ผลกรรมที่บุคคลไม่ปรารถนา

การให้ผลกรรมที่บุคคลไม่ปรารถนาเป็นการให้สิ่งใดๆ ก็ตามหลังพฤติกรรม ซึ่งเป็นการลงโทษทางบวก แบ่งออกเป็นวิธีการต่างๆ ดังนี้

1.1 การลงโทษทางวาจา ได้แก่ การลงโทษโดยใช้ข้อความหรือคำพูดภายหลังที่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น เช่น การดู การตำ การตำหนิ การพูดปฏิเสธ การตักเตือน การใช้คำพูดอื่นๆ ที่แสดงถึงการไม่ยอมรับ เป็นต้น

1.2 การเขียนตี การเขียนตีเป็นการลงโทษทางกายที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคม การเขียนตีเป็นการให้ผลกรรมที่บุคคลไม่พึงปรารถนาวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.3 การช็อตด้วยไฟฟ้า การช็อตด้วยไฟฟ้าเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลไม่ปรารถนาอย่างหนึ่งที่นิยมใช้เพื่อระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.4 การให้ผลกรรมที่บุคคลไม่ปรารถนาในลักษณะอื่นๆ เช่น การให้เสียสิ่งที่บุคคลไม่ต้องการ การสูญเสียสิ่งที่บุคคลไม่ปรารถนา เช่น การให้ยื่นทางแขน เป็นต้น

2. การถอดถอนผลกรรมทางบวก

การถอดถอนผลกรรมทางบวก ได้แก่ การถอดถอนสิ่งใดๆ ก็ตามที่บุคคลต้องการออกภายหลังพฤติกรรมที่ประสงค์จะหยุดหรือลดลง การถอดถอนผลกรรมทางบวกเป็นการลงโทษทางลบ ซึ่งแบ่งออกเป็นวิธีการต่างๆ ดังนี้

2.1 เวลานอก (Time out) วิธีการนี้เป็นการลงโทษทางลบอย่างหนึ่ง โดยการถอดถอนตัวเสริมแรงทางบวกออกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อันมีผลทำให้พฤติกรรมลดลง วิธีการใช้เวลานอกสามารถกระทำได้ทั้งการนำบุคคลออกไปจากสภาพการณ์ที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกหรือกระทำโดยการนำตัวเสริมแรงทางบวกออกไปจากบุคคล แต่กระทำเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

2.2 การปรับสินไหม (Response cost) การปรับสินไหมเป็นการลงโทษทางลบวิธีหนึ่งคือการถอดถอนสิ่งที่อินทรีย์ต้องการหรือพึงพอใจออกภายหลังพฤติกรรม มีผลทำให้พฤติกรรมยุติหรือลดลงหรือระงับพฤติกรรม

3. ผลกรรมที่เป็นการลงโทษโดยให้ทำงานหรือใช้ความพยายามมากกว่าปกติ

ผลกรรมที่เป็นการลงโทษที่นิยมใช้กันอีกวิธีหนึ่ง ได้แก่ การให้บุคคลทำงานหรือใช้ความพยายามในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งต้องใช้กำลังกายหรือเวลามากกว่าปกติ และงานหรือการใช้ความพยายามในการทำสิ่งนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ชอบหรือไม่ปรารถนาด้วย ซึ่งได้แก่เทคนิคต่อไปนี้

3.1 การแก้ไขเกินกว่าเหตุ (Overcorrection) การแก้ไขเกินกว่าเหตุ หมายถึงการให้บุคคลกระทำพฤติกรรมเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่บุคคลได้กระทำไปแล้ว และการกระทำเพื่อแก้ไขนั้นจะต้องกระทำมากกว่าความผิดที่บุคคลกระทำไป

ลักษณะการกระทำหรืองานที่ให้แก้ไขในเทคนิคแก้ไขเกินกว่าเหตุ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

1. การแก้ไขสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เด็กทำอาหารหกหรือขว้างปาอาหารเลอะเทอะห้องอาหารหรือโต๊ะอาหาร ก็ให้เด็กทำความสะอาดโต๊ะอาหารและห้องอาหารให้สะอาดเรียบร้อย เป็นต้น

2. กระทำพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม ได้แก่ การให้กระทำพฤติกรรมทางบวก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมหลายๆ ครั้งเพื่อเป็นการลงโทษ เช่น เด็กตักอาหารไม่เรียบร้อย ก็ลงโทษโดยการให้ตักอาหารใส่จานของตนเอง และของผู้อื่นหลายๆ ครั้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลักษณะของการกระทำหรืองานที่ใช้ในเทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังกล่าวข้างต้นก็ตามในการประยุกต์ใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุอาจใช้ทั้ง 2 ลักษณะผสมผสานกันไป หรือใช้ลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพียงอย่างเดียวก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนเป็นสำคัญ

3.2 การให้กระทำพฤติกรรม หรือการใช้ความพยายามที่เป็นผลกรรมที่ไม่พึงปรารถนา (Effort-based aversive consequences) การลงโทษด้วยวิธีการนี้เป็นการลงโทษทางบวกอีกวิธีหนึ่ง ที่อาศัยหลักการที่ตรงกันข้ามกับหลักของฟรีแมค (Premack's Principle) กล่าวคือ หลักของฟรีแมคนั้นจะใช้กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่บุคคลชอบทำ เป็นตัวเสริมแรงทางบวก เพื่อเสริมแรงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความถี่ต่ำหรือไม่ค่อยเกิดขึ้น ส่วนการลงโทษด้วยการให้กระทำพฤติกรรมที่เป็นการใช้ความพยายามที่อาศัยหลักผลกรรมลักษณะอื่นๆ ที่จะกล่าวถึงในที่นี้ เป็นการให้บุคคลกระทำในสิ่งที่บุคคลไม่ชอบกระทำหรือไม่อยากกระทำภายหลังจากที่กระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อันเป็นพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการจะลดหรือยุติ กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่บุคคลไม่ชอบกระทำนี้ใช้เป็นตัวลงโทษ (Punisher) ซึ่งจะมีผลทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง กล่าวโดยสรุปแล้ว การลงโทษโดยการให้ทำพฤติกรรมหรือใช้ความพยายามที่เป็นผลกรรมที่ไม่พึงปรารถนาก็คือ การลงโทษโดยให้บุคคลกระทำการสิ่งใดก็ตามที่เขาไม่ชอบกระทำ ซึ่งตรงกันข้ามกับการเสริมแรงตามหลักของฟรีแมค ที่ใช้การกระทำหรือพฤติกรรมที่บุคคลชอบกระทำมาเป็นตัวเสริมแรง

ข้อควรพิจารณาในการใช้การกระทำพฤติกรรม หรือการใช้ความพยายามที่เป็นผลกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

1. การใช้กิจกรรมเพื่อเป็นผลกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย เป็นสิ่งที่บุคคลกลุ่มต่างๆ กันเคย ไม่ยุ่งยากในการนำไปใช้

2. การใช้กิจกรรมที่บุคคลไม่พึงปรารถนา ให้บุคคลกระทำภายหลังจากพฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้น อาจจะรบกวนหรือขัดขวางการทำกิจกรรมอื่นๆ ในสภาพการณ์หรือในห้องเรียน เช่น เด็กพูดด้วยถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมเพื่อเรียกร้องความสนใจจากเพื่อนในห้องเรียน ถ้าครูจะลงโทษโดยการให้วิ่งรอบโต๊ะครู การวิ่งรอบโต๊ะครูจะรบกวนหรือขัดขวาง ไม่เปิดโอกาสให้กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม

3. การลงโทษด้วยการให้กระทำพฤติกรรม หรือการให้ใช้ความพยายามซึ่งบุคคลไม่ปรารถนา เป็นวิธีการไม่ได้สร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นแต่ประการใด เพียงแต่สามารถระงับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไว้ชั่วคราวเท่านั้น (ประเทือง ภูมิภัทราคม. 2535: 202 – 215)

การลงโทษ หมายถึง การให้สิ่งเร้าใดๆ แก่บุคคลหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมแล้ว ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงอยู่ลดลง (Bootzin 1975) ซึ่งตรงข้ามกับความหมายของการเสริมแรง จะเห็นได้ว่า การให้ความหมายของการทำโทษและการเสริมแรงนั้นพิจารณาจากความถี่ของพฤติกรรมที่ตามมา เช่น เมื่อให้สิ่งเร้าใดๆ แก่บุคคลแล้ว ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงอยู่ลดลง เรียกว่าการทำโทษ แต่ถ้าความถี่ของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงอยู่เพิ่มขึ้น เราจะเรียกว่า การเสริมแรง ดังนั้น สิ่งเร้าหนึ่งๆ อาจจะเป็นแรงเสริม หรือเป็นสิ่งเร้าที่ใช้ในการทำโทษก็ได้จึงเป็นข้อควรระวังในการเลือกสิ่งเร้าสำหรับการทำโทษ เพราะสิ่งเร้าที่ใช้้นั้นอาจจะกลายเป็นแรงเสริมสำหรับพฤติกรรมนั้นๆ ก็ได้

การทำโทษนั้นมี 2 ลักษณะใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ การทำโทษโดยการให้สิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจแก่บุคคลเมื่อเขาแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์แล้วทำให้แนวโน้มในการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลดลง เช่น เมื่อเด็กพูดไม่สุภาพ ครูจึงตี เป็นต้น ส่วนการทำโทษอีกลักษณะหนึ่งนั้นเป็นการตัดโอกาสในการที่จะได้รับแรงเสริม ซึ่งบุคคลเคยได้รับอยู่ ถ้าบุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ถ้าเด็กหญิง ก.ไม่ทำการบ้านให้เสร็จ ก็จะไม่ได้รับอนุญาตให้ดูรายการโทรทัศน์ที่ชอบการทำโทษลักษณะนี้เรียกว่า การริบแรงเสริมบวก (response cost) การริบแรงเสริมบวกนี้ มีความหมายรวมถึงการเสียค่าปรับ การถูกตัดสิทธิ์ และการถูกนำตัวออกไปจากภาวะของการได้รับแรงเสริมบวก (time-out positive reinforcement) (อาภา จันทรสกุล ; และอัญชัน เกียรติบุตร. 2530: 42 – 43)

เทคนิคต่างๆ ของการลงโทษ ประกอบด้วย

1. การตำหนิ (Reprimands)

การตำหนิ หมายถึง การใช้ถ้อยคำว่ากล่าว ตีตึง หรือ แสดงท่าทาง โดยใช้สีหน้า สายตาดู ภายหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายแล้วเป็นผลทำให้พฤติกรรมเป้าหมายนั้นลดลงหรือถูกระงับไป

2. การปรับสินไหม (Response Cost)

การปรับสินไหม หมายถึง การถอดถอนสิ่งของหรือสิทธิต่างๆ ที่บุคคลมีอยู่ออกไปหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย อันมีผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายนั้นลดลง

3. การใช้เวลานอก (Time out)

การใช้เวลานอก หมายถึง การนำบุคคลที่แสดงพฤติกรรมเป้าหมายออกไปจากสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับการเสริมแรง โดยนำออกไปประมาณ 5 – 10 นาที อันเป็นผลทำให้พฤติกรรมเป้าหมายที่บุคคลแสดงนั้นยุติลง

4. การหยุดยั้ง (Extinction)

การหยุดยั้ง หมายถึง การยุติการให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เคยได้รับการเสริมแรงอันเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นลดหรือยุติลง

5. การหมดสภาวะการเป็นตัวเสริมแรง (Satiation)

การหมดสภาวะการเป็นตัวเสริมแรง หมายถึง การที่ผู้รับพฤติกรรมให้ตัวเสริมแรงทางบวกจำนวนมากๆ และบ่อยครั้งเกินไป ต่อการแสดงพฤติกรรมเป้าหมายของบุคคล จนทำให้ตัวเสริมแรงทางบวกนั้นหมดประสิทธิภาพในการเป็นตัวเสริมแรงต่อพฤติกรรมเป้าหมายนั้น อันเป็นผลทำให้พฤติกรรมเป้าหมายนั้นลดลง

6. การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิด (Overcorrection)

การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิด หมายถึง การให้ผู้กระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แก้ไขพฤติกรรมที่เขาทำผิดให้ถูกต้องและก็ให้ทำมากกว่าที่เคยกระทำอยู่ก่อนที่จะเขาจะทำผิด

7. ดีอาร์แอล(DRL) (Differential Reinforcement of Low Rates)

ดีอาร์แอล(DRL) เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อลดพฤติกรรมโดยมีวิธีการ 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก เป็นการให้การเสริมแรงเมื่อบุคคลมีอัตราการแสดงพฤติกรรมเป้าหมายไม่มากกว่าที่กำหนดในเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งถ้าพบว่าบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายมากกว่าที่กำหนดในเวลาที่กำหนดไว้ จะไม่มีการให้การเสริมแรงพร้อมทั้งเริ่มกำหนดช่วงเวลาใหม่อีกครั้ง

ลักษณะที่สอง จะเป็นการให้การเสริมแรงเมื่อไม่มีพฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนด เมื่อครบเวลาที่กำหนดแล้ว พฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นครั้งแรก จะได้รับการเสริมแรงทันที แต่ถ้ายังไม่ครบช่วงเวลาที่กำหนด พฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นจะไม่ให้การเสริมแรง และจะต้องยุติช่วงเวลาที่กำหนดนั้น แล้วเริ่มต้นนับช่วงเวลาใหม่

8. การเสริมแรงที่พฤติกรรมอื่นๆ

เป็นวิธีการจัดกระทำกับพฤติกรรมเป้าหมาย 2 พฤติกรรม คือ ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยให้การหยุดยั้งหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และให้การเสริมแรงทางบวกหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเสริมแรงที่พฤติกรรมอื่นๆ มีด้วยกัน 3 ลักษณะ

8.1 ดีอาร์โอ(DRO) (Differential Reinforcement of Other Behavior)

ดีอาร์โอ(DRO) มีลักษณะเป็นการให้การหยุดยั้งต่อพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการลด และให้การเสริมแรงทางบวกต่อพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมใดก็ได้ที่ไม่ใช่พฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการลดในช่วงเวลาที่กำหนด

8.2 ดีอาร์ไอ(DRI) (Differential Reinforcement of Incompatible Behavior)

ดีอาร์ไอ(DRI) มีลักษณะเป็นการใช้การเสริมแรงทางบวกร่วมกับการหยุดยั้ง โดยการใช้การหยุดยั้งต่อพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการลด และให้การเสริมแรงทางบวกต่อพฤติกรรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการลด ซึ่งเรียกว่าเป็นพฤติกรรมที่ขัดกัน (Incompatible) นั่นคือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในขณะที่พฤติกรรมที่ขัดกันนั้นเกิดขึ้น

8.3 ดีอาร์เอ(DRA) (Differential Reinforcement of Alternative Behavior)

ดีอาร์เอ(DRA) เป็นการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยการเพิ่มพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมเดียว หรือหลายๆ พฤติกรรมก็ได้ เพื่อทดแทนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยที่พฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงนั้น ไม่ใช่พฤติกรรมที่ขัดกันกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แต่เป็นพฤติกรรมอะไรก็ได้ที่เกิดขึ้นแล้ว ทำให้พฤติกรรมเป้าหมายที่เป็นปัญหามีโอกาสเกิดขึ้นน้อยที่สุด (ประทีป จินฉี. 2540: 186 – 195)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การลงโทษ คือการกระทำด้วยวิธีการต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ถูกกระทำต้องการ เพื่อเป็นการลดพฤติกรรมให้ลดน้อยลงไป แต่การลงโทษส่วนใหญ่เป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่จะทำให้มีปัญหามาอีกหลายอย่าง

2.3.5 การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้พัฒนาครบทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา มิใช่มุ่งจะให้อ่านออกเขียนได้ เช่น ระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานให้โดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กเป็นหลักและเนื่องจากเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ฉะนั้นการจัดการประสบการณ์ควรให้เด็กได้มีการลงมือทำด้วยตนเอง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2525: 6 – 7)

แนวการจัดประสบการณ์มี ดังนี้

แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “สภาพการณ์ในขณะนั้น”

แนวการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ คือ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งมาจากเด็ก ๆ เป็นผู้เลือกตัดสินใจทำ โดยมีครูเป็นผู้ให้ความสนับสนุนและคอยช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมนั้น ในระยะเวลาขณะนั้น ซึ่งออกมาในรูปของการจัดประสบการณ์ เป็นตารางเวลาของการกำหนดกิจกรรมเฉพาะในช่วงเวลาหนึ่งๆ เช่น กิจกรรมกลุ่ม (เล่านิทานศิลปะ ดนตรี) อาหารว่าง การเล่นเสรี อาหารกลางวัน และนอน

การจัดประสบการณ์แบบนี้ มุ่งเน้นให้เด็กได้รับทั้งเนื้อหาและคุณค่าที่สำคัญ อันได้แก่ มนุษย์สัมพันธ์ การแก้ปัญหาด้วยตัวเอง การรู้จักค้นหา ค้นพบ และการแสดงออก

กิจกรรมต่างๆ นั้น มาจากความสนใจของเด็ก ครูไม่ได้วางแผนการสอนไว้ก่อน ดังนั้น บทบาทของการสอนจึงออกมาในรูปอาศัยการสังเกต บทบาทของการวางแผนจึงมีความหมายเปรียบเหมือน “การรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการใช้ข้อมูลเพื่อเลือกประสบการณ์การเล่นให้เหมาะสม”

แหล่งสำคัญสำหรับการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น เนื้อหาของการจัดประสบการณ์มาจากความต้องการของเด็ก เด็กเป็นศูนย์กลางของการจัดเนื้อหา

แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “มวลประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน”

แนวความคิดของการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้คือ ทุกๆ สิ่งทุกอย่างที่เป็นประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน มุ่งการสนองความต้องการของเด็กในด้านความเป็นมนุษย์ แนวการจัดประสบการณ์ให้เด็กนั้น เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเด็ก กระบวนการกลุ่ม วิธีที่สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติต่อกันและกัน การสื่อสารระหว่างกัน

ข้อที่น่าสังเกตแนวทางจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ ผลกระทบของสังคมภายนอกมีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในห้องเรียนเด็กๆ การสอนให้เด็กยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนอยู่ ครูต้องไวต่อความรู้สึกของเด็กในเรื่องของการที่เด็กเรียนรู้ในสถานการณ์ต่างๆ และต้องเตรียมวิธีการควบคุมสถานการณ์ในการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2538: 4)

ประสบการณ์คือ สิ่งหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นได้ทั้งกิจกรรมและสิ่งที่ได้สัมผัสรอบตัว เด็กพัฒนาความรู้และทักษะจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงรวมทั้งได้แสดงออกอย่างอิสระ ได้ใช้ความรู้และฝึกคิดการแก้ปัญหา ประสบการณ์ที่เด็กเรียนรู้ มีทั้งประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อม

ประสบการณ์ตรง คือ ประสบการณ์ที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง ได้พูด ได้คุยและได้ใช้ประสาทสัมผัสตรงเพื่อการเรียนรู้ ทดลอง จนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

ประสบการณ์ทางอ้อม คือ ประสบการณ์ที่มาจากการบอกเล่า การฟัง ประสบการณ์เหล่านี้อาจได้มาจากการเห็นในโทรทัศน์ ในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือฟังวิทยุ

การจัดประสบการณ์เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงที่มีความสำคัญต่อเด็ก เพราะหมายถึงการสร้างการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก ทุกบริบทที่อยู่รอบตัวเด็กต่างเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น เด็กอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ใช้ภาษาหนึ่งก็จะชินกับภาษานั้น เช่น เสียงเหนือตามภาษาถิ่น ซึ่งการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเด็กสามารถแก้ไขภาษาของตนให้ถูกต้องได้ สำหรับการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กนั้นต้องส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในรูปแบบของบูรณาการโดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ กรอบประสบการณ์ที่จัดให้แก่เด็กปฐมวัยต้องประกอบด้วย

- ประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการ
- ประสบการณ์พัฒนาพุทธิปัญญา
- ประสบการณ์พัฒนาคุณธรรม (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 41)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การจัดประสบการณ์เป็นการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กเอง เพื่อการเรียนรู้ที่ดี

2.4 ประโยชน์ของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรมสามารถนำไปใช้ได้หลายสภาพการณ์ เช่น ในโรงเรียน ครอบครัว โรงพยาบาลประสาท โรงพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลทางกาย จิตวิทยาคลินิก การให้คำปรึกษาชุมชน สถาบันบำบัดรักษาการติดยาเสพติด สถานกักขังผู้ต้องโทษ ตลอดจนการพัฒนาบุคคลในแง่การค้นพบตัวเองเพื่อพัฒนาตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะว่า การปรับพฤติกรรม นอกจากจะช่วยให้บุคคลเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะดำเนินการหรือจัดการเกี่ยวกับปัญหา เพื่อปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และสร้างสรรค์พฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแล้ว ยังพบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการปรับพฤติกรรมคือ บุคคลนั้นจะเกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้นและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองดีขึ้น และหากว่าในอนาคต บุคคลนั้นจะต้องไปเผชิญปัญหาอื่นได้อีกต่อไปหรือประสงค์จะสร้างสรรค์ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เขาก็จะพยายามปรับพฤติกรรมของเขาโดยตรงและบังเกิดความพึงพอใจในความสามารถของตนเองยิ่งขึ้น ตลอดจนมีความคิดเกี่ยวกับตนเองดีขึ้น แต่หากว่าเขาไม่สามารถปรับพฤติกรรมได้ตามที่เขาประสงค์ เขาก็จะเกิดการเรียนรู้ที่จะแสวงหาแหล่งที่จะช่วยให้การปรับพฤติกรรมของเขานั้นบรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530: 10 – 12)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ดังนี้ การปรับพฤติกรรมนั้นมีประโยชน์ต่อบุคคลนั้นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการปรับพฤติกรรมในโรงเรียน หรือที่บ้าน เพราะจะทำให้บุคคลนั้นเข้าใจตัวเองมากขึ้น เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วยังรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาอีกด้วย ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นสามารถปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสังคมได้ดีมากขึ้น อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี 1970 อัลเลน; และคิซ (Allen ; & Keith) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่ทำร้ายผู้อื่น และก้าวร้าวรุนแรง คือ ไม่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและรุนแรง ผลปรากฏว่า เด็กที่มีพฤติกรรมที่รุนแรงลดลง (Allen ; & Keith. 1970: 119-127)

แลงก์; และจาคูโบวสกี (Lange ; & Jakuboski. 1976) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของความก้าวร้าว พอสรุปความได้ว่า ความก้าวร้าวจะก่อให้เกิดผลดีในระยะสั้น คือ เมื่อบุคคลแสดงความก้าวร้าวออกมาจะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ และได้ปลดปล่อยอารมณ์ แต่จะเกิดผลเสียในระยะยาว ทั้งต่อตัวผู้แสดงความก้าวร้าวนั่นเอง ตลอดจนที่ผู้ที่เป็นเป้าหมายของความก้าวร้าว นั้น ดังนี้ คือ

ผู้ที่แสดงความก้าวร้าว มักจะได้รับผลเสีย ได้แก่

1. จะสูญเสีย หรือเกิดความล้มเหลว ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น
2. ต้องหวาดระแวง และคอยระวังการโจมตีจากบุคคลอื่น

3. หากแสดงความก้าวร้าวออกมามากๆ อาจจะเป็นสาเหตุให้ต้องสูญเสียอาชีพและความก้าวหน้าในด้านการงาน เกิดความดันโลหิตสูง ครอบครัแตกแยก หรือมีปัญหาทางด้านกฎหมาย

4. ได้รับการแก้แค้นจากบุคคลอื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. ส่วนผู้ที่มักแสดงพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกและแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาเป็นบางครั้งคราว อาจเกิดความรู้สึกผิดและละอายใจ และตัดสินใจที่จะไม่แสดงความคิดเห็นความรู้สึกใดๆ ออกมาอีก เก็บกดความรู้สึกต่างๆ เอาไว้ แต่ในที่สุดก็จะเบียดความก้าวร้าวออกมา ส่วนบุคคลที่เป็นเป้าหมายของความก้าวร้าว ก็ได้รับผลเสียเหมือนกัน คือ

1. สูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง และวงศ์ตระกูล

2. สูญเสียความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน

3. เด็กที่พ่อแม่ก้าวร้าว อาจได้รับทุกข์ทรมานต่างๆ กันไป เช่น แม่ก้าวร้าวอาจทำให้อาสาเกิดความเคลือบแคลงสงสัยบทบาทของพ่ออาจเกิดความกลัวและมุ่งร้ายต่อผู้หญิงเป็นต้น (Lange ; & Jakubowski. 1976: 30 – 31)

แพทเตอร์สัน ลิทท์แมน; และบริคเคอร์ (Patterson Littman ; & Bricker. n.d.) ได้ศึกษาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย เกี่ยวกับการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่าหลังจากที่เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ตี ผลัก หรือแย่งของเล่น เด็กมักจะโต้ตอบแทนที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เช่น ได้ของเล่นมา สิ่งเหล่านี้เป็นตัวเสริมแรงที่ทำให้เกิดแนวโน้มของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในสถานการณ์ที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันขึ้นอีก แต่ถ้าเด็กได้รับตัวเสริมแรงที่ได้ผลแห่งความไม่พึงพอใจ เช่น เพื่อนสู้ หรือโดนครูดุ เด็กมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวขึ้นอีก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2526: 90: อ้างอิงจาก Patterson Littman ; & Bricker. n.d.)

ชาร์ลส (Charies.1981: 5031) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเข้าสังคมของเด็กโดยการฝึกพฤติกรรมดังกล่าว 4 อย่าง คือ การยิ้ม การแบ่งปัน การสัมผัส และการยกย่องชมเชยให้กับเด็กปฐมวัย 4 คน ที่มีข้อบกพร่องในการเข้าสังคม เด็กเหล่านี้จะได้รับการฝึกโดยวิธีการต่างๆ คือ การสอน (ทางวาจา) ของครู การใช้ตัวแบบและการให้คำยกย่องชมเชย ผลการฝึก พบว่า (1) เด็กทั้งหมดประสบความสำเร็จในพฤติกรรมที่ได้รับการฝึก (2) เด็กนำพฤติกรรมดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์อื่น (3) หลังจากการฝึก 4 สัปดาห์ เด็กทั้งหมดมีพฤติกรรม การยิ้ม แบ่งปัน และการสัมผัสสูงขึ้น (4) ขณะที่เด็กเล่นอิสระอยู่ในสถานการณ์ที่กำหนด การอยู่หรือไม่อยู่ของผู้ดูแลเด็กมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งหมดในด้านอัตราการนำพฤติกรรมที่ฝึกไปใช้

นอร์ทเวส รีกัลนอล เอ็ดดูเคชั่น แล็บอราทอรี (Northwest Regional Education Laboratory. 1984) ได้ศึกษาบุคลิก ลักษณะนิสัยของนักเรียน ในระดับห้องเรียน ระดับโรงเรียน ระดับตำบล จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างครูกับนักเรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะนิสัยของนักเรียน โดยศึกษาจากกลุ่ม ตัวอย่าง 300 กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยภายในประเทศ

บุญทัน ไกรเพชร (2531: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการทดลองปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นอนุบาล โดยใช้การเสริมแรงทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเสริมแรงทางสังคมกับพฤติกรรมที่เหมาะสม จะแสดงพฤติกรรมเหมาะสมเพิ่มขึ้น และเมื่อได้รับการเพิกเฉยต่อพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

พัชรา พุ่มชาติ (2533: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลของเสียงดนตรีที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 16 คน ผลการศึกษาพบว่า เสียงดนตรีช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย ทั้งการก้าวร้าวโดยการกระทำและโดยคำพูด และการใช้เสียงดนตรีประกอบการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ทำให้เด็กปฐมวัยที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมฤทธิ์ แก้วพูลศรี (2534: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงผลการใช้เสริมแรงทางบวกกับการปรับสีนใหม่ ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดทับกฤชกลาง จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 14 คน ผลการวิจัยพบว่า การเสริมแรงทางบวกและการปรับสีนใหม่ สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บำเพ็ญ วังเงิน (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเรียน พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสมกับครู-อาจารย์ พฤติกรรมส่วนใหญ่มาจากสภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจมากเกินไปกับแบบบังคับเข้มงวดมากเกินไป

ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า (1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผนปฏิบัติ ทบทวนก่อนและหลังการทดลอง มีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติก่อน และหลังการทดลอง มีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ปราณี จันทร์หอม (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัยพบว่า (1) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน (3) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ดังนี้ สาเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สาเหตุใหญ่เกิดจากการเลี้ยงดูของสภาพครอบครัว ทั้งการเลี้ยงดูที่ปล่อยปละละเลย การเลี้ยงดูแบบรักและตามใจมากเกินไป และแบบเข้มงวดมากเกินไปทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ควรได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครูมีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเป็นแบบอย่างที่ดี การยกย่องชมเชยเด็ก การให้การเสริมแรง การปรับสินไหม การลงโทษ การแสดงท่าทางพอใจหรือนิ่งเฉยกับพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็ก สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการลดพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนของเด็กทั้งสิ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนระดับอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4–6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โดยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด 12 กลุ่มเขต ในการวิจัยครั้งนี้กำหนด 3 กลุ่มเขต คือกลุ่มสำนักงานเขตที่ 5 กลุ่มสำนักงานเขตที่ 11 และกลุ่มสำนักงานเขตที่ 12 ทั้ง 3 กลุ่มเขต มีสำนักงานเขตรวมทั้งสิ้น 12 สำนักงานเขต จำนวน 128 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย รวมทั้งสิ้น 770 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 221 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มเขต ได้แก่ กลุ่มสำนักงานเขตที่ 5 กลุ่มสำนักงานเขตที่ 11 และกลุ่มสำนักงานเขตที่ 12 และสำรวจรายชื่อจำนวนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 กลุ่มเขต รวมทั้งสิ้น 12 เขต มีทั้งหมด 128 โรงเรียน
2. ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้เขตเป็นหน่วยการสุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มสุ่มมากลุ่มละเขต จำนวนทั้งหมด 3 เขต ได้เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตคลองสาน ได้โรงเรียนทั้งหมดใน 3 เขต รวมทั้งสิ้นจำนวน 39 โรงเรียน และได้กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนระดับปฐมวัยจำนวนทั้งหมด 221 คน ดังแสดงในตารางที่ 4 ดังนี้

ตาราง 3 กลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อเขตและรายชื่อโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร	กลุ่มตัวอย่าง (คน) (ครูที่สอนในระดับปฐมวัย)
เขตบางขุนเทียน	
1. โรงเรียนแก้วท่าบ่ออุปถัมภ์	1
2. โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์	2
3. โรงเรียนวัดสะแกงาม	9
4. โรงเรียนวัดท่าข้าม	9
5. โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา	11
6. โรงเรียนวัดบางกระดี	6
7. โรงเรียนวัดกก	7
8. โรงเรียนศาลเจ้า	10
9. โรงเรียนวัดแสงดำ	6
10. โรงเรียนคลองห้วยทราย	6
11. โรงเรียนวัดเลา	13
12. โรงเรียนวัดหัวกระบือ	7
13. โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์	4
14. โรงเรียนวัดประชาบำรุง	6
15. โรงเรียนวัดบัวผัน	2
16. โรงเรียนวัดกำแพง	10
รวม	109
เขตตลิ่งชัน	
1. โรงเรียนวัดมะกอก (วิสุทธิวิทยาการ)	3
2. โรงเรียนชุมทางตลิ่งชัน	7
3. โรงเรียนวัดปากน้ำฝิ่งเหนือ	5
4. โรงเรียนวัดนิมพลี	8
5. โรงเรียนวัดตลิ่งชัน	3
6. โรงเรียนวัดทอง (อุดมศิลปวิทยาการ)	4
7. โรงเรียนวัดไก่อติ๊ย	3

ตาราง 3 (ต่อ)

รายชื่อเขตและรายชื่อโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร	กลุ่มตัวอย่าง (คน) (ครูที่สอนในระดับอนุบาล)
8. โรงเรียนวัดอินทราวาส	4
9. โรงเรียนวัดเกาะ	2
10. โรงเรียนวัดกระโจมทอง	3
11. โรงเรียนวัดโพธิ์ (ราษฎร์ผดุงผล)	5
12. โรงเรียนวัดพิบูล	3
13. โรงเรียนวัดชัยพฤกษ์มาลา	8
14. โรงเรียนวัดประสาธ	3
15. โรงเรียนวัดรัชฎาธิฐาน	5
16. โรงเรียนวัดช่างเหล็ก	3
รวม	69
เขตคลองสาน	
1. โรงเรียนวัดทองเพลง	9
2. โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ	2
3. โรงเรียนวัดสุวรรณ	10
4. โรงเรียนวัดเศวตฉัตร	8
5. โรงเรียนวัดพิชัยญาติ	2
6. โรงเรียนวัดทองนพคุณ	2
7. โรงเรียนวัดสุทธาราม	10
รวม	43
รวมทั้งสิ้น	221

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นมาตราประเมินค่า สี่ระดับ (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยนที่ครู พบเห็น และวิธีการที่ครูใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้าง แบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควร ปรับเปลี่ยนที่ครูพบเห็น ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม สี่ ลักษณะ และวิธีการที่ครูใช้ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ แบ่งเป็น 5 วิธี

พฤติกรรมของเด็กปฐมวัย 4 ลักษณะ ได้แก่

1. พฤติกรรมก้าวร้าว
2. พฤติกรรมทะเลาะวิวาท
3. พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือผู้อื่น
4. พฤติกรรมปฏิเสธ

วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย 5 วิธี ได้แก่

1. การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
2. การจัดสภาพแวดล้อม
3. การเสริมแรง
4. การลงโทษ
5. การจัดกิจกรรม

ส่วนประกอบของแบบสอบถาม

แบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแบ่งเนื้อหาในแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง ระดับชั้นที่สอน อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำหน้าที่สอน และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็นเป็นมาตรฐานประเมินค่า 4 ระดับ คือ ไม่เคยพบ พบนานๆ ครั้ง พบค่อนข้างบ่อยและพบทุกวันหรือเกือบทุกวัน ประกอบด้วยคำถาม 23 ข้อ แยกตามพฤติกรรม 4 ลักษณะ ดังนี้

- | | | | |
|---------------------------------|-------|---|-----|
| 1. พฤติกรรมก้าวร้าว | จำนวน | 6 | ข้อ |
| 2. พฤติกรรมทะเลาะวิวาท | จำนวน | 5 | ข้อ |
| 3. พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือผู้อื่น | จำนวน | 6 | ข้อ |
| 4. พฤติกรรมปฏิเสธ | จำนวน | 6 | ข้อ |

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ เป็นมาตรฐานประเมินค่า 4 ระดับ คือ ไม่เคยใช้ นานๆ ครั้ง ค่อนข้างบ่อย และใช้ทุกวันหรือเกือบทุกวัน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ จำแนกตามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย 5 วิธีดังนี้

- | | | | |
|---|-------|---|-----|
| 1. การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน | จำนวน | 7 | ข้อ |
| 2. การจัดสภาพแวดล้อม | จำนวน | 6 | ข้อ |
| 2. การเสริมแรง | จำนวน | 5 | ข้อ |
| 3. การลงโทษ | จำนวน | 6 | ข้อ |
| 5. การจัดกิจกรรม | จำนวน | 6 | ข้อ |

การให้คะแนนและการแปลความหมาย

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็นเป็น 4 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 0.01 – 0.49 หมายถึง ระดับที่พบเห็นน้อยที่สุด

คะแนนระหว่าง 0.50 – 1.49 หมายถึง ระดับที่พบเห็นน้อย

คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับที่พบเห็นมาก

คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.00 หมายถึง ระดับที่พบเห็นมากที่สุด

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการเป็น 4 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 0.01 – 0.49 หมายถึง ระดับที่ใช้最少ที่สุด

คะแนนระหว่าง 0.50 – 1.49 หมายถึง ระดับที่ใช้最少

คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับที่ใช้มาก

คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.00 หมายถึง ระดับที่ใช้มากที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เทคนิคการลดพฤติกรรมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดสภาพแวดล้อม การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การจัดประสบการณ์ และการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม เรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยเนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็นระดับชั้นที่สอน อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 รายการ

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็นเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ เป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ

3. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบข้อคำถามเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการศึกษาและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

- | | |
|-------------------------------|---|
| 1 อาจารย์เยาวมาลย์ วิเศษ | อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมหาไถ่ศึกษา
จังหวัดอุดรธานี |
| 2 อาจารย์อดุลย์ ใบกุหลาบ | นักวิชาการ 6 กองบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก |
| 3 อาจารย์นพดล กองศิลป์ | อาจารย์โรงเรียนสาธิตประสานมิตร
ฝ่ายประถม จังหวัดกรุงเทพมหานคร |
| 4 ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ | ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี
เขต 1 จังหวัดราชบุรี |
| 5 อาจารย์ ดร.อรินทร์ น่วมถนอม | อาจารย์โรงเรียนบางกะปิ
จังหวัดกรุงเทพมหานคร |

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยปรับปรุงการใช้ภาษาให้เหมาะสม แก้ไขข้อคำถามให้ตรงตามนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ นำผลการประเมินข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 – 1.00 ใช้ได้จำนวน 53 ข้อ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำนวน 23 ข้อ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.6 – 1.00

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำนวน 30 ข้อ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.6 – 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางบอน จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนพระยามนระสุทธราชศรีพิจิตร โรงเรียนวัดบางบอน โรงเรียนบ้านนายเหรียญ โรงเรียนพรหมราษฎร์รังสรรค์ โรงเรียนสถานีนพรมแดน โรงเรียนบ้านนายผล โรงเรียนบ้านนายสี โรงเรียนวัดนินสุขาราม จำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ครูพบเห็น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .789 และส่วนที่เป็นวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .624 ซึ่งมีค่าสูงเพียงพอในการนำมาใช้ในการวิจัยได้

6. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือออกจากบัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้กับครูระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร 3 เขต คือ สำนักงานเขตคลองสาน สำนักงานเขตตลิ่งชัน สำนักงานเขตบางขุนเทียน
2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่ได้รับอนุมัติจากสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครพร้อมกับแบบสอบถามให้กับทางสำนักงานเขตทั้ง 3 เขต โดยทางสำนักงานเขตทั้ง 3 เขตแจกแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามให้ และผู้วิจัยไปรับจากทางสำนักงานเขตทั้ง 3 เขตด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 183 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.80 นำไปจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. แจกแจงคำถามจำแนกตามตัวแปรอิสระที่ต้องการศึกษา
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการจำแนกตามระดับชั้นที่สอน อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
5. จัดลำดับความถี่และร้อยละ วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ใช้ได้ผลตามลำดับ ในแต่ละด้านของวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณโดยใช้สูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 118)

$$p = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ	p	แทน	ร้อยละ
	f	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{X}$) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 : 33-34)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนคะแนนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 :

56)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum x^2$	แทน	จำนวนคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2526: 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะที่ต้องการวัด
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2521: 299)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน	ค่าความเชื่อมั่น
K	แทน	จำนวนข้อของข้อคำถาม
S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนที่สอบได้

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย โดยใช้วิธีของ LSD. (Fisher's Least Significant Different) มีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 : 110)

$$t = \frac{\bar{X}_i - \bar{X}_j}{\sqrt{MSE \left[\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right]}}$$

เมื่อ	$\bar{X}_i, \bar{X}_j$	แทน	ค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม
	n_i, n_j	แทน	จำนวนคนของแต่ละกลุ่ม
	t	แทน	ค่าของตัวแปรสุ่ม
	MSE	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนจากตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว

3.2 เปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ จำแนกตาม ระดับชั้นที่สอน และวุฒิการศึกษา โดยใช้ t – test มีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2546 : 186-187)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าการแจกแจง t
	$\bar{X}_1$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	$\bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	n_2	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

3.3 เปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
 บางประการ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
 โดยใช้ F – test มีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 : 109)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ	F	แทน	สถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบ F
	MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
	MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน จำนวนครูกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
SD.	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน t - Distribution
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน F - Distribution
Sig	แทน ค่านัยสำคัญ (Significance) ของการทดสอบแบบ 2 ทาง
MD	แทน ผลต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม
SE	แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย (Standard Error Difference)
df	แทน ระดับชั้นความเป็นอิสระ
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลผลการศึกษาค้นคว้า ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ความถี่และร้อยละสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

ตอนที่ 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

ตอนที่ 5 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ได้ผลตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาแจกแจงนับและหาค่าร้อยละ จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ดังแสดงในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ระดับชั้นที่สอน</u>		
อนุบาลปีที่ 1	90	49.18
อนุบาลปีที่ 2	93	50.82
รวม	183	100
<u>วุฒิการศึกษา</u>		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	31	16.94
ปริญญาตรี	143	78.14
ปริญญาโท	9	4.92
รวม	183	100
<u>ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย</u>		
1 - 5 ปี	81	44.26
6 - 10 ปี	59	32.24
11 - 15 ปี	26	14.21
16 ปีขึ้นไป	17	9.29
รวม	183	100
<u>การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม</u>		
1 - 2 ครั้ง/ปี	89	48.63
3 - 4 ครั้ง/ปี	41	22.41
มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	39	21.31
ไม่เคยเลย	14	7.65
รวม	183	100

ผลการวิเคราะห์ตาม ตาราง 4 พบว่าครูผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 183 คน จำแนกตามระดับชั้นที่สอน ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 50.82 และเป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 49.18 ตามลำดับ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.14 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.26 รองลงมา มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 6 - 10 ปี และมีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 10 - 15 ปี ตามลำดับ จำแนกตามการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนใหญ่ แสวงหาความรู้เพิ่มเติม 1 - 2 ครั้ง/ปี คิดเป็นร้อยละ 48.63 รองลงมา แสวงหาความรู้เพิ่มเติม 3 - 4 ครั้ง/ปี แสวงหาความรู้เพิ่มเติม มากกว่า 5 ครั้ง/ปี และไม่เคยเลย ตามอันดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมของ เด็กปฐมวัยบางประการ

การวิเคราะห์ในตอนี่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของเด็กปฐมวัยบางประการที่ครู พบเห็น มาหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและแยกเป็นรายลักษณะ ดังแสดงใน ตาราง 6-10 ดังนี้

ตาราง 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ ลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมก้าวร้าว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ดื้อดึง ไม่เชื่อฟังครู	1.22	.726	พบเห็นน้อย
โกรธง่ายฉุนเฉียว ทำเสียงดัง แสดงความไม่พอใจด้วยท่าทาง หรือสีหน้า เช่น ทบโตะ, ศีรษะกระแทกกำแพง ฯลฯ	.60	.742	พบเห็นน้อย
ทำลายสิ่งของของตัวเองหรือของเพื่อน, ขว้างปาสิ่งของ	.68	.703	พบเห็นน้อย
ร้องไห้เสียงดัง ร้องไห้กระแทกเท้า นอนก่อกับพื้น ฯลฯ	.70	.688	พบเห็นน้อย
พูดจาหยาบคายไม่สุภาพ, ด่าคนอื่น	1.23	.728	พบเห็นน้อย
ก่อกวนกิจกรรมการเรียนการสอนของครู	.75	.741	พบเห็นน้อย
รวม	.86	.532	พบเห็นน้อย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าว โดยรวมพบเห็นน้อย ($\bar{X} = .86$) พฤติกรรมก้าวร้าวรายข้อทุกข้อพบเห็นน้อยครั้ง โดยพูดจาหยาบคายไม่สุภาพ, ด่าคนอื่นมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 1.23$) รองลงมาสองอันดับคือ ดื้อดึง ไม่เชื่อฟังครู ($\bar{X} = 1.22$) และก่อกวนกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ($\bar{X} = .75$) ตามอันดับ

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการ ลักษณะพฤติกรรมทะเลาะวิวาท

พฤติกรรมทะเลาะวิวาท	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ตีกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน	1.02	.745	พบเห็นน้อย
ยื้อแย่งของกัน	1.37	.681	พบเห็นน้อย
โต้เถียงกัน ต่ากัน	1.08	.740	พบเห็นน้อย
ชอบแก้ปัญหาคด้วยความรุนแรง	.81	.712	พบเห็นน้อย
ต่อสู้ ต่อยเตะกันอย่างเอาจริงเอาจัง	.82	.767	พบเห็นน้อย
รวม	1.02	.59	พบเห็นน้อย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่าพฤติกรรมทะเลาะวิวาท โดยรวมพบเห็นน้อยครั้ง ($\bar{X} = 1.02$) และพฤติกรรมทะเลาะวิวาทรายข้อพบเห็นน้อยครั้ง โดยยื้อแย่งของกันพบมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 1.37$) รองลงมาสองอันดับคือ โต้เถียงกัน ต่ากัน ($\bar{X} = 1.08$) และตีกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 1.02$) ตามอันดับ

ตาราง 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการ ลักษณะพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น

พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น	$\bar{X}$	SD	ระดับ
พูดจาข่มขู่เพื่อน	.66	.617	พบเห็นน้อย
ยึดของของเพื่อนมาเป็นของตน	1.03	.647	พบเห็นน้อย
ชอบสั่งผู้อื่น	.96	.660	พบเห็นน้อย
ชอบตำหนิ ติเตียนผู้อื่น	.80	.624	พบเห็นน้อย
ชอบรังแกคนที่ไม่มีทางสู้	.67	.682	พบเห็นน้อย
ทำอะไรตามใจตนเอง และชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัย	.99	.691	พบเห็นน้อย
รวม	.85	.482	พบเห็นน้อย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่าพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น โดยรวมพบเห็นน้อยครั้ง ($\bar{X} = .85$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อพบเห็นน้อยครั้ง โดยข้อยึดของของเพื่อนมาเป็นของตนมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 1.03$) และรองลงมาสองอันดับคือ ทำอะไรตามใจตนเอง และชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัย ($\bar{X} = .99$) และชอบสั่งผู้อื่น ($\bar{X} = .96$) ตามอันดับ

ตาราง 8 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการ ลักษณะพฤติกรรมปฏิเสธ

พฤติกรรมปฏิเสธ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
เก็บตัวไม่เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน	.68	.638	พบเห็นน้อย
ไม่ยอมทำงาน/กิจกรรมใดๆ	.68	.734	พบเห็นน้อย
ชอบหลบสายตาทำไม่รู้ไม่ชี้	.66	.668	พบเห็นน้อย
อารมณ์เสื่อง่าย โดยปราศจากสาเหตุ	.54	.635	พบเห็นน้อย
ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	.46	.600	พบเห็นน้อยที่สุด
วิตกกังวล ไม่มีความสุข ไม่ค่อยพูด แสดงความไม่สนใจผู้อื่น	.59	.656	พบเห็นน้อย
รวม	.60	.522	พบเห็นน้อย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่าพฤติกรรมปฏิเสธ โดยรวมพบเห็นน้อยครั้ง ($\bar{X} = .60$) และพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าพฤติกรรมปฏิเสธเกือบทุกข้อพบเห็นน้อยครั้ง โดยเก็บตัวไม่เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน กับไม่ยอมทำงาน/กิจกรรมใดๆ มากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = .68$) รองลงมาสองอันดับคือ ชอบหลบสายตาทำไม่รู้ไม่ชี้ ($\bar{X} = .66$) และวิตกกังวล ไม่มีความสุข ไม่ค่อยพูด แสดงความไม่สนใจผู้อื่น ($\bar{X} = .59$) และพฤติกรรมปฏิเสธที่พบเห็นน้อยที่สุดคือ ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ($\bar{X} = .46$) ตามอันดับ

ตาราง 9 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน
ของเด็กปฐมวัย โดยรวมและแยกเป็นรายลักษณะ

พฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย	$\bar{X}$	SD	ระดับ
พฤติกรรมก้าวร้าว	.86	.532	พบเห็นน้อย
พฤติกรรมทะเลาะวิวาท	1.02	.590	พบเห็นน้อย
พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น	.85	.482	พบเห็นน้อย
พฤติกรรมปฏิเสธ	.60	.522	พบเห็นน้อย
รวม	.83	.531	พบเห็นน้อย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่าพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับพบเห็นน้อย ($\bar{X} = .83$) และประเมินรายลักษณะ พบว่า อยู่ในระดับพบเห็นน้อย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

การวิเคราะห์ในตอนที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ มาหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและแยกเป็นรายวิธี ดังแสดงในตาราง 11-16 ดังนี้

ตาราง 10 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
คุยด้วยเสียงดัง	2.03	.619	ใช้มาก
พูดให้เด็กกลัว เช่น จะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ	2.20	.642	ใช้มาก
ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน	2.52	.702	ใช้มากที่สุด
พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม	2.43	.667	ใช้มาก
กล่าวชมและให้กำลังใจ	2.69	.571	ใช้มากที่สุด
ชมเชยด้วยสีหน้า ท่าทาง เช่น ยิ้ม ผงกศีรษะ โอบกอด	2.57	.596	ใช้มากที่สุด
แสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน	1.79	.834	ใช้มาก
รวม	2.32	.365	ใช้มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยรวม ใช้มาก ($\bar{X} = 2.32$) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับ คือ กล่าวชมและให้กำลังใจ ($\bar{X} = 2.69$) รองลงมาคือ ชมเชยด้วยสีหน้า ท่าทาง เช่น ยิ้ม ผงกศีรษะ โอบกอด ($\bar{X} = 2.57$) และใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน ($\bar{X} = 2.52$) ข้อที่ใช้มาก 4 อันดับคือ พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ พูดให้เด็กกลัว เช่น จะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ($\bar{X} = 2.20$) รองลงมาคือ คุยด้วยเสียงดัง ($\bar{X} = 2.03$) และแสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน ($\bar{X} = 1.79$) ตามอันดับ

ตาราง 11 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการจัดสภาพแวดล้อม

วิธีการจัดสภาพแวดล้อม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ผลการจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศถ่ายเทได้สะดวก	2.70	.557	ใช้มากที่สุด
การจัดห้องเรียนแต่ละห้องเรียนแยกสัดส่วนกันอย่างชัดเจน ไม่ส่งเสียงรบกวนกัน	2.49	.710	ใช้มาก
การจัดห้องเรียนมีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย	2.79	.481	ใช้มากที่สุด
การจัดตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม มีมุมประสบการณ์ต่างๆ	2.63	.576	ใช้มากที่สุด
การจัดของเล่นให้มีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน	2.55	.617	ใช้มากที่สุด
การจัดอุปกรณ์การทำศิลปะให้สะดวกในการใช้	2.49	.610	ใช้มาก
รวม	2.60	.464	ใช้มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการจัดสภาพแวดล้อม โดยรวม ใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.60$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ใช้มากที่สุด 4 อันดับ คือ การจัดห้องเรียนมีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย ($\bar{X} = 2.79$) รองลงมาคือ ผลการจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศถ่ายเทได้สะดวก ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมาคือ การจัดตกแต่งให้สวยงาม มีมุมประสบการณ์ต่างๆ ($\bar{X} = 2.63$) และการจัดของเล่นให้มีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ($\bar{X} = 2.55$) ข้อที่ใช้มาก 2 อันดับคือ การจัดห้องเรียนแต่ละห้องเรียนแยกสัดส่วนกันอย่างชัดเจน ไม่ส่งเสียงรบกวนกัน ($\bar{X} = 2.49$) และการจัดอุปกรณ์การทำศิลปะให้สะดวกในการใช้ ($\bar{X} = 2.49$) ตามอันดับ

ตาราง 12 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการเสริมแรง

วิธีการเสริมแรง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ให้รางวัลเป็นอาหาร ขนม สิ่งของ หรือของเล่น	1.95	.765	ใช้มาก
ให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ	2.39	.740	ใช้มาก
ชมเชยให้เป็นแบบอย่างที่ดีเมื่อนักเรียนปรับพฤติกรรมได้ดีขึ้น	2.56	.540	ใช้มากที่สุด
ให้เพื่อนยกย่องชื่นชม เช่น การปรบมือให้	2.68	.480	ใช้มากที่สุด
บอกถึงผลของการกระทำพฤติกรรมที่ดี	2.64	.515	ใช้มากที่สุด
รวม	2.44	.403	ใช้มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการเสริมแรง โดยรวม ใช้มาก ($\bar{X} = 2.44$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับ คือ ให้เพื่อนยกย่องชื่นชม เช่น การปรบมือให้ ($\bar{X} = 2.68$) รองลงมาคือ บอกถึงผลของการกระทำพฤติกรรมที่ดี ($\bar{X} = 2.64$) และชมเชยให้เป็นแบบอย่างที่ดีเมื่อนักเรียนปรับพฤติกรรมได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 2.56$) ข้อที่ใช้มาก 2 อันดับคือ ให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ ($\bar{X} = 2.39$) และให้รางวัลเป็นอาหาร ขนม สิ่งของ หรือของเล่น ($\bar{X} = 1.95$) ตามอันดับ

ตาราง 13 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการลงโทษ

วิธีการลงโทษ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ห้ามเพื่อนพูดด้วย หรือเล่นด้วย	.56	.676	ใช้น้อย
การตีเบาๆ	1.20	.650	ใช้น้อย
การตีแรงๆ	.35	.522	ใช้น้อยที่สุด
คาดโทษ เช่น ถ้า....จะ	1.02	.745	ใช้น้อย
ครูไม่ให้ความสนใจ ไม่พูดด้วย	.36	.554	ใช้น้อยที่สุด
การลงโทษหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนรับรู้	.64	.585	ใช้น้อย
รวม	.69	.402	ใช้น้อย

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 13 พบว่าวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการลงโทษ โดยรวม ใช้น้อย ($\bar{X} = .69$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ใช้

น้อยที่สุด 2 อันดับ คือ การตีแรงๆ ($\bar{X} = .35$) และครูไม่ให้ความสนใจ ไม่พูดด้วย ($\bar{X} = .36$) ข้อที่ใช้บ่อย 4 อันดับ คือ ห้ามเพื่อนพูดด้วย หรือเล่นด้วย ($\bar{X} = .56$) รองลงมาคือ การลงโทษหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนรับรู้ ($\bar{X} = .64$) รองลงมาคือ คัดโทษ เช่น ถ้า...จะ ($\bar{X} = 1.02$) และการตีเบาๆ ($\bar{X} = 1.20$) ตามอันดับ

ตาราง 14 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการจัดกิจกรรม

วิธีการจัดกิจกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการปรับพฤติกรรม เช่น จัดกิจกรรมศิลปะประกอบดนตรี การเล่นเกมต่างๆ ฯลฯ	2.43	.624	ใช้มาก
การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเล่าถึงพฤติกรรมที่ดีของตนเองให้เพื่อนฟัง	2.13	.658	ใช้มาก
เล่านิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน และพฤติกรรมที่พึงประสงค์	2.39	.582	ใช้มาก
การตั้งคำถามให้นักเรียนคิด และแก้ไขเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน	2.33	.632	ใช้มาก
การจัดกิจกรรมเล่นโดยเน้นให้นักเรียนใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม	2.54	.552	ใช้มากที่สุด
การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง	2.33	.622	ใช้มาก
รวม	2.36	.483	ใช้มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 14 พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการจัดกิจกรรม โดยรวม ใช้มาก ($\bar{X} = 2.36$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ใช้มากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมเล่นโดยเน้นให้นักเรียนใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม ($\bar{X} = 2.54$) ข้อที่ใช้มาก 5 อันดับ คือ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการปรับพฤติกรรม เช่น จัดกิจกรรมศิลปะประกอบดนตรี การเล่นเกมต่างๆ ฯลฯ ($\bar{X} = 2.43$) รองลงมาคือ เล่านิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือ การตั้งคำถามให้นักเรียนคิด และแก้ไขเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน ($\bar{X} = 2.33$) การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ($\bar{X} = 2.33$) และการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเล่าถึงพฤติกรรมที่ดีของตนเองให้เพื่อนฟัง ($\bar{X} = 2.13$) ตามอันดับ

ตาราง 15 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยรวมและแยกเป็นรายวิธี

วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	2.23	.365	ใช้มาก
การจัดสภาพแวดล้อม	2.60	.464	ใช้มากที่สุด
การเสริมแรง	2.44	.403	ใช้มาก
การลงโทษ	.69	.402	ใช้น้อย
การจัดกิจกรรม	2.36	.483	ใช้มาก
รวม	2.08	.423	ใช้มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 15 พบว่าครูผู้สอนในระดับปฐมวัยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยรวมอยู่ในระดับ ใช้มาก ($\bar{X} = 2.08$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายวิธี พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับ ใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.60$) ด้านการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การเสริมแรง และการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับใช้มาก ($\bar{X} = 2.32$) ($\bar{X} = 2.44$) ($\bar{X} = 2.36$) ส่วนด้านการลงโทษอยู่ในระดับใช้น้อย ($\bar{X} = 0.69$) ตามอันดับ

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒិการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

4.1 การวิเคราะห์ในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตาม ระดับชั้นที่สอน แยกเป็นรายวิธีมาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t-test ทดสอบ ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 16 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
แยกเป็นรายวิธีจำแนกตามระดับชั้นที่สอน

วิธีการที่ครูใช้ในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	ระดับ ชั้น	$\bar{X}$	SD	MD	SE	t	df	Sig.
การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียน	อนุบาล1	2.34	.43	-.12	.06	-2.08*	181	.04
	อนุบาล2	2.47	.38					
การจัดสภาพแวดล้อม	อนุบาล1	2.59	.52	-.04	.07	-.56	181	.58
	อนุบาล2	2.63	.40					
การเสริมแรง	อนุบาล1	2.48	.38	.07	.06	1.16	181	.25
	อนุบาล2	2.41	.42					
การลงโทษ	อนุบาล1	.73	.43	.09	.06	1.46	181	.15
	อนุบาล2	.64	.37					
การจัดกิจกรรม	อนุบาล1	2.36	.51	-.01	.07	-.090	181	.93
	อนุบาล2	2.36	.46					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 16 พบว่า ครูที่สอนชั้นอนุบาล 1 และครูที่สอนชั้นอนุบาล 2 มีการใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ($t = -2.08$) คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนวิธีการอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา แยกเป็นรายวิธีมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ดังแสดงในตาราง 18

ตาราง 17 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
แยกเป็นรายวิธีจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วิธีการที่ครูใช้ในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียน	ต่ำกว่า ป.ตรี	2.32	.50	2.17	.12
	ป.ตรี	2.41	.38		
	ป.โท	2.63	.31		
การจัดสภาพแวดล้อม	ต่ำกว่า ป.ตรี	2.58	.60	.20	.82
	ป.ตรี	2.62	.44		
	ป.โท	2.54	.29		
การเสริมแรง	ต่ำกว่า ป.ตรี	2.41	.43	.27	.76
	ป.ตรี	2.46	.40		
	ป.โท	2.38	.39		
การลงโทษ	ต่ำกว่า ป.ตรี	.67	.34	.88	.42
	ป.ตรี	.70	.41		
	ป.โท	.52	.41		
การจัดกิจกรรม	ต่ำกว่า ป.ตรี	2.33	.49	.23	.79
	ป.ตรี	2.37	.49		
	ป.โท	2.28	.40		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 17 พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ แตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย แยกเป็นรายวิธีมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ดังแสดงในตาราง 19

ตาราง 18 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
แยกเป็นรายวิธีจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย

วิธีการที่ครูใช้ในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	ประสบการณ์ ในการสอน ระดับปฐมวัย	$\bar{X}$	SD	F	Sig.
การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียน	1 - 5 ปี	2.37	.40	1.67	.17
	6 - 10 ปี	2.36	.42		
	10 - 15 ปี	2.53	.29		
	16 ปีขึ้นไป	2.53	.52		
การจัดสภาพแวดล้อม	1 - 5 ปี	2.63	.46	2.30	.08
	6 - 10 ปี	2.53	.55		
	10 - 15 ปี	2.56	.32		
	16 ปีขึ้นไป	2.85	.14		
การเสริมแรง	1 - 5 ปี	2.51	.44	1.32	.27
	6 - 10 ปี	2.40	.36		
	10 - 15 ปี	2.35	.39		
	16 ปีขึ้นไป	2.45	.37		
การลงโทษ	1 - 5 ปี	.74	.43	3.54*	.02
	6 - 10 ปี	.71	.35		
	10 - 15 ปี	.65	.43		
	16 ปีขึ้นไป	.40	.27		
การจัดกิจกรรม	1 - 5 ปี	2.37	.46	1.32	.27
	6 - 10 ปี	2.28	.52		
	10 - 15 ปี	2.37	.44		
	16 ปีขึ้นไป	2.54	.49		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 18 พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ยังการสอนระดับ
ปฐมวัยต่างกัน ใช้วิธีการลงโทษในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ($F = 3.54^*$) ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลือแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้ทราบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธี
LSD. (Fisher's Least - Significant Different) ปรากฏผลแสดงในตาราง 20

ตาราง 19 การทดสอบความแตกต่างของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการ วิธีการลงโทษ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย

วิธีการที่ครูใช้ในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	ประสบการณ์ ในการสอน ระดับปฐมวัย (i)	ประสบการณ์ ในการสอน ระดับปฐมวัย (j)	MD	SE	Sig.
การลงโทษ	1 - 5 ปี	6 - 10 ปี	.0248	.06740	.714
	1 - 5 ปี	10 - 15 ปี	.0828	.08877	.352
	1 - 5 ปี	16 ปีขึ้นไป	.3347**	.10506	.002
	6 - 10 ปี	10 - 15 ปี	.0580	.09270	.532
	6 - 10 ปี	16 ปีขึ้นไป	.3099**	.10840	.005
	10 - 15 ปี	16 ปีขึ้นไป	.2519*	.12283	.042

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 19 พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ยการสอนระดับปฐมวัย 16 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการลงโทษแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ยการสอนระดับปฐมวัย 1 - 5 ปี มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเท่ากับ (MD = .3347) และ 6 - 10 ปี มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเท่ากับ (MD = .3099) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และกับกลุ่ม 10 - 15 ปี มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเท่ากับ (MD = .2519) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4.4 การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยรวมและแยกเป็นรายวิธีมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ดังแสดงในตาราง 21

ตาราง 20 การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
แยกเป็นรายวิธีจำแนกตามการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

วิธีการที่ครูใช้ในการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	การแสวงหา ความรู้เพิ่มเติม	$\bar{X}$	SD	F	Sig.
การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับนักเรียน	1-2 ครั้ง/ปี	2.34	.41	2.84*	.04
	3-4 ครั้ง/ปี	2.46	.39		
	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	2.54	.37		
	ไม่เคยเลย	2.30	.43		
การจัดสภาพแวดล้อม	1-2 ครั้ง/ปี	2.62	.43	1.19	.32
	3-4 ครั้ง/ปี	2.61	.56		
	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	2.66	.44		
	ไม่เคยเลย	2.39	.45		
การเสริมแรง	1-2 ครั้ง/ปี	2.43	.43	.53	.66
	3-4 ครั้ง/ปี	2.43	.30		
	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	2.46	.45		
	ไม่เคยเลย	2.57	.39		
การลงโทษ	1-2 ครั้ง/ปี	.72	.32	1.16	.33
	3-4 ครั้ง/ปี	.67	.40		
	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	.65	.57		
	ไม่เคยเลย	.52	.28		
การจัดกิจกรรม	1-2 ครั้ง/ปี	2.36	.50	.19	.91
	3-4 ครั้ง/ปี	2.39	.41		
	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	2.36	.55		
	ไม่เคยเลย	2.27	.48		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 20 พบว่าครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่างกัน ใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กปฐมวัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ($F = 2.84^*$) ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลือแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้ทราบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD. (Fisher's Least - Significant Different) ปรากฏผลแสดงในตาราง 22

ตาราง 21 การทดสอบความแตกต่างของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย

วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ	(i) การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	(j) การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	MD	SE	Sig.
การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	1-2 ครั้ง/ปี	3-4 ครั้ง/ปี	-.12	.08	.12
	1-2 ครั้ง/ปี	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	-.20**	.08	.01
	1-2 ครั้ง/ปี	ไม่เคยเลย	.05	.11	.68
	3-4 ครั้ง/ปี	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	-.08	.09	.37
	3-4 ครั้ง/ปี	ไม่เคยเลย	.17	.12	.18
	มากกว่า 5 ครั้ง/ปี	ไม่เคยเลย	.25*	.12	.05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 21 พบว่า ครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม มากกว่า 5 ครั้ง/ปี ใช้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแตกต่างจากครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม 1 - 2 ครั้ง/ปี มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($MD = -.20$) และครูที่ไม่เคยมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ใช้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแตกต่างจากครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($MD = .25$) ที่เหลือนอกนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตอนที่ 5 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ได้ผลตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ได้ผล ตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาแจกจ่ายและหาค่าร้อยละ จำแนกตามลักษณะพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมทะเลาะวิวาท พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น พฤติกรรมปฏิเสธ ดังแสดงในตาราง 23 – 26

ตาราง 22 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมก้าวร้าว

ลำดับ	วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม	77	42.1
2	ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน	42	23.0
3	พูดให้กลัว เช่น จะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ	11	6.0
4	วิธีการอื่นๆ (ที่มีร้อยละน้อยกว่า 5)	53	28.9
	รวม	183	100

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 22 พบว่าวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย ที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นอันดับ 1 คือการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ การใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน คิดเป็นร้อยละ 23.0 และรองลงมาเป็นอันดับที่ 3 คือ พูดให้กลัว เช่น จะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามอันดับ

ตาราง 23 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมทะเลาะวิวาท

ลำดับ	วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม	84	45.9
2	แสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรปรับเปลี่ยน	15	8.2
3	ดูว่าด้วยเสียงดัง	11	6.0
4	วิธีการอื่นๆ (ที่มีร้อยละน้อยกว่า 5)	62	33.9
	รวม	183	100

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 23 พบว่าวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของเด็กปฐมวัย ที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นอันดับ 1 คือ การพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ การแสดงสีหน้าไม่พอใจ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน คิดเป็นร้อยละ 8.2 และรองลงมาเป็นอันดับที่ 3 คือ การดูว่าด้วยเสียงดัง คิดเป็นร้อยละ 6.0 และการตีเบาๆ คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามอันดับ

ตาราง 24 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น

ลำดับ	วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม	71	38.8
2	แสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรปรับเปลี่ยน	16	8.7
3	เล่านิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ ควรปรับเปลี่ยนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์	13	7.1
4	วิธีการอื่นๆ (ที่มีร้อยละน้อยกว่า 5)	83	45.4
	รวม	183	100

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 24 พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้
อำนาจเหนือคนอื่นของเด็กปฐมวัย ที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นอันดับ
1 คือการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ
การแสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน คิดเป็นร้อยละ
8.7 และรองลงมาเป็นอันดับที่ 3 คือ การเล่านิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับ
พฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 7.1 ตามอันดับ

ตาราง 25 ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการที่ใช้ได้ผล ตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมปฏิเสธ

ลำดับ	วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม	35	19.1
2	ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน	23	12.6
3	ให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ	17	9.3
4	วิธีการอื่นๆ (ที่มีร้อยละน้อยกว่า 5)	108	59
	รวม	183	100

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 25 พบว่าวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพิเศษของเด็กปฐมวัย ที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นอันดับ 1 คือการพูดชี้แจง เหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 19.1 รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ การใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน คิดเป็นร้อยละ 12.6 และรองลงมาเป็นอันดับที่ 3 คือ การให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 9.3 ตามอันดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มุ่งศึกษาพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยนที่ครูพบเห็นใน 4 ลักษณะ คือ พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมทะเลาะวิวาท พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น และพฤติกรรมปฏิเสธ และศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการใน 5 วิธี คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อม การเสริมแรง การลงโทษ และการจัดกิจกรรม

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อสำรวจพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยที่ควรปรับเปลี่ยนตามทัศนะของครู โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
2. เพื่อศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
3. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

ผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน รวมถึงวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการด้วย ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยและผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สามารถนำวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้สอดคล้องเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคนที่มีพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนแตกต่างกันไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีการเปิดสอนระดับอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โดยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด 12 กลุ่มเขต ในการวิจัยครั้งนี้กำหนด 3 กลุ่มเขต คือกลุ่มสำนักงานเขตที่ 5 กลุ่มสำนักงานเขตที่ 11 และกลุ่มสำนักงานเขตที่ 12 ทั้ง 3 กลุ่มเขต มีสำนักงานเขตรวมทั้งสิ้น 12 สำนักงานเขต จำนวน 128 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัยรวมทั้งสิ้น 770 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โดยกำหนด 3 กลุ่มเขต ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้เขตเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วในแต่ละกลุ่มสุ่มมากลุ่มละเขต รวม 3 เขต ดังนี้ โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน จำนวน 16 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 109 คน เขตตลิ่งชัน จำนวน 16 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 69 คน เขตคลองสาน จำนวน 7 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 43 คน รวมทั้งสิ้น 39 โรงเรียน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย รวมทั้งสิ้น จำนวน 221 คน เพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 4 ระดับ เกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ที่ครูพบเห็น และวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ คือ ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมบางประการที่ควรปรับเปลี่ยนของเด็กปฐมวัย ที่ครูพบเห็นเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 23 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .789

ตอนที่ 3 วิธีการที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .624

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือออกจากบัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้กับครูระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร 3 เขต คือ สำนักงานเขตคลองสาน สำนักงานเขตตลิ่งชัน สำนักงานเขตบางขุนเทียน

2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่ได้รับอนุมัติจากสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครพร้อมกับแบบสอบถามให้กับทางสำนักงานเขตทั้ง 3 เขต โดยทางสำนักงานเขตทั้ง 3 เขตแจกแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามให้ และผู้วิจัยไปรับจากทางสำนักงานเขตทั้ง 3 เขตด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 183 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.80 นำไปทำการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้วิธีการทางสถิติตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ครูพบเห็น โดยแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมทะเลาะวิวาท พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือผู้อื่น และพฤติกรรมปฏิเสธ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจให้คะแนนเป็นรายข้อ แล้วนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสนอการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยแบ่งเป็น 5 วิธี คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อม การเสริมแรง การลงโทษ และการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจให้คะแนนเป็นรายข้อ แล้วนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test Independence) ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ย 2 กลุ่ม และค่าความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว (one way ANOVA) ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม ในกรณีพบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD. (Fisher's Least Significant Different) แจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าร้อยละ เสนอการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยที่ครูพบเห็น และวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ระดับชั้นที่สอน ครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 183 คน แบ่งเป็นครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 49.18 และครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 50.82

1.2 วุฒิกการศึกษา ครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 183 คน แบ่งเป็นต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 16.94 ปริญญาตรีจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 78.14 และปริญญาโทจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.92

1.3 ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย ครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 183 คน แบ่งเป็นมีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 1-5 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 44.26 มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 6-10 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 14.21 และมีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 16 ปีขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29

1.4 การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 183 คน แบ่งเป็น แสวงหาความรู้เพิ่มเติม 1-2 ครั้ง/ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 48.63 แสวงหาความรู้เพิ่มเติม 3-4 ครั้ง/ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 22.41 แสวงหาความรู้เพิ่มเติม มากกว่า 5 ครั้ง/ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 21.31 และไม่เคยแสวงหาความรู้เพิ่มเติม จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.65

2. พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ครูพบเห็น พบว่า ระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยรวมอยู่ในระดับพบเห็นน้อย ($\bar{X} = .83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายลักษณะ พฤติกรรม ปรากฏว่า อยู่ในระดับพบเห็นน้อยทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้ดังนี้ พฤติกรรมทะเลาะวิวาท ($\bar{X} = 1.02$) พฤติกรรมก้าวร้าว ($\bar{X} = .86$) พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น ($\bar{X} = .85$) และพฤติกรรมปฏิเสธ ($\bar{X} = .60$)

3. วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ พบว่า ระดับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ โดยรวมอยู่ในระดับใช้มาก ($\bar{X} = 2.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายวิธี พบว่า วิธีการจัดสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับใช้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.60$) วิธีการเสริมแรง วิธีการจัดกิจกรรม วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อยู่ในระดับใช้มาก ($\bar{X} = 2.44$) ($\bar{X} = 2.36$) ($\bar{X} = 2.32$) ส่วนวิธีการลงโทษอยู่ในระดับใช้น้อย ($\bar{X} = .69$) ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตาม ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม พบว่า

4.1 ครูที่สอนอยู่ในระดับชั้นต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนวิธีอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ พิจารณาเป็นรายวิธี แตกต่างกันทุกวิธีอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ วิธีการลงโทษ ส่วนวิธีอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ วิธีการลงโทษมาทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า

ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 16 ปีขึ้นไป แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 1 - 5 ปี และ 6 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 16 ปีขึ้นไป แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 10 - 15 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

4.4 ครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนวิธีอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการวิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมาทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า

ครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี แตกต่างกับครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติม 1 - 2 ครั้ง/ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี แตกต่างกับครูที่ไม่เคยมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

5. ความถี่และร้อยละของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยแต่ละลักษณะพบว่า

5.1 พฤติกรรมก้าวร้าว ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือ การพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมาในลำดับที่ 2 คือ ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน คิดเป็นร้อยละ 23.0 รองลงมาเป็นลำดับที่ 3 คือ พูดให้กลัว เช่นจะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

5.2 พฤติกรรมทะเลาะวิวาท ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือ การพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 คือ การแสดงสีหน้าไม่พอใจ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน คิดเป็นร้อยละ 8.2 และรองลงมาเป็นลำดับที่ 3 คือ การดูว่าด้วยเสียงดัง คิดเป็นร้อยละ 6.0 และการตีเบาๆ คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

5.3 พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 คือ การแสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน คิดเป็นร้อยละ 8.7 และรองลงมาเป็นลำดับที่ 3 คือ การเล่านิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

5.4 พฤติกรรมปฏิเสธ ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 19.1 รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 คือ การใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน คิดเป็นร้อยละ 12.6 และรองลงมาเป็นลำดับที่ 3 คือ การให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 9.3 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เห็นว่าเด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมบางประการที่ควรปรับเปลี่ยนน้อย เมื่อพิจารณาโดยรวมและเมื่อพิจารณาเป็นลักษณะพฤติกรรม 4 ลักษณะ คือ พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมทะเลาะวิวาท พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น และพฤติกรรมปฏิเสธ พบว่า พบเห็นน้อยทั้ง 4 ลักษณะพฤติกรรม

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า เด็กปฐมวัยในกรุงเทพมหานครได้เข้าเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมากขึ้น โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีการส่งเสริมนักเรียนในด้านสุนทราภรณ์และพละนาฏศิลป์ที่ดี มีโครงการอาหารกลางวันและนมให้กับนักเรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีอุปกรณ์เครื่องใช้ในการเรียน หนังสือเรียน สมุด และชุดนักเรียนฟรีไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รวมถึงการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่น เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ กิจกรรมและโครงการต่างๆ ของโรงเรียน มุ่งเน้นให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เพื่อสอดคล้องกับมาตรฐานด้านผู้เรียนของสมศ. และส่วนที่สำคัญที่สุดคือบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักการศึกษาโรงเรียนทุกคนเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้เด็กเป็นคนดี โดยเฉพาะครูปฐมวัยซึ่งเป็นครูที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กตลอดเวลาที่เด็กอยู่ที่โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญ ครูผู้สอนในระดับปฐมวัยส่วนมากของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จบการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษปฐมวัยโดยตรง ทำให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยได้ดี และบุคลิกภาพของครูผู้สอนระดับปฐมวัยนั้นต้องพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีความอดทนสูงและรักเด็ก เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในระบบโรงเรียนแล้วทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และซึมซับการปฏิบัติตนที่ดีของครูในการเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งเพื่อนและบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างให้กับเด็กเมื่อเด็กได้เข้ามาอยู่ในสังคมโรงเรียน เพราะเด็กปฐมวัยนั้นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้แบบ เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สังคมสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นเรื่องแปลกใหม่น่าเรียนรู้และตื่นเต้น ซึ่งเมื่อเด็กได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่ดีเด็กก็จะสามารถพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้ไปในทางที่ดีได้ ทำให้พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการพบเห็นได้น้อย

2. วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ครูใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยรวมในทุกวิธีในระดับที่มาก ถ้าพิจารณาเป็นรายวิธี พบว่า ครูใช้วิธีการจัดสภาพแวดล้อมมากที่สุด รองลงมาครูใช้วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการเสริมแรง และวิธีการจัดกิจกรรม ส่วนวิธีการลงโทษครูใช้วิธีนี้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการน้อยที่สุด

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นครูที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาปฐมวัยโดยตรง จึงทำให้รู้ถึงวิธีการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้อย่างถูกต้องตามวิธีการของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าครูได้มีการใช้วิธีการในการปรับพฤติกรรมเด็กในทุกวิธี คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี การเสริมแรง การลงโทษ และการจัดกิจกรรม มากน้อยแตกต่างกันตามความสำคัญ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนจะส่งผลให้เด็กเรียนรู้ระบบสังคมได้ดี จะทำให้เด็กได้รู้จักการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนที่มีมุมประสบการณ์ต่างๆ มีของเล่นจำนวนพอเหมาะกับนักเรียน มีอากาศถ่ายเทสะดวกและสวยงาม จะช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์ได้พักผ่อนหรือทำงานเงียบๆ ตามมุมสงบของห้องเรียน ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน จึงมีผลต่อการปรับพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก การเสริมแรงและการนำกิจกรรมต่างๆ มาใช้ในการปรับพฤติกรรมเด็กจะใช้มากโดยเฉพาะกิจกรรมที่เด็กชอบ เช่น นิทาน เพลง ศิลปะ การใช้คำถามให้กระตุ้นให้เด็กคิด การที่เด็กได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ก็เป็นการทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็กเกิดการปรับพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย การลงโทษ พบว่า ครูใช้วิธีการปรับพฤติกรรมวิธีนี้น้อย อาจเป็นเพราะครูปฐมวัยทราบว่าการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ ที่เด็กไม่ชอบ เพื่อเป็นการลดพฤติกรรมให้ลดน้อยลงไป แต่การลงโทษส่วนใหญ่จะทำให้มีปัญหาตามมาอีกหลายอย่าง

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามารถทำได้หลายวิธี ครูอาจนำวิธีต่างๆ มาเลือกใช้หรือผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

3. การเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามระดับชั้น วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม พบว่า

3.1 ครูที่สอนอยู่ในระดับชั้นต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนวิธีอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะครูผู้สอนในระดับชั้นต่างกันนั้นจะมีเด็กในชั้นเรียนที่อายุต่างกัน พฤติกรรมความสามารถต่างๆ ของเด็กจึงต่างกัน กุลยา ตันติผลาชีวะ ได้ให้ข้อคิดว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กสังเกตได้จากการแสดงมิตรภาพของเด็กกับบุคคลอื่นหรือสิ่งของ เมื่อเด็กอายุ 6 เดือน แสดงความต้องการใกล้ชิดกับคนอื่น อายุ 2 ขวบ จะมีความรักตัวเอง ติดคน ติดของเล่น เมื่ออายุ 3 ขวบขึ้นไปจึงเริ่มมีเพื่อน รู้จักการแลกเปลี่ยน สนใจดูแลคนที่อ่อนแอกว่า แต่ยังชอบทะเลาะกับเพื่อน กัดเพื่อน เมื่ออายุ 5 ขวบขึ้นไป การเข้ากับเพื่อนและสังคมจะพัฒนาดีขึ้นตามลำดับ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 74) ดังนั้น การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่สอนในระดับชั้นที่ต่างกัน จึงต่างกันตามอายุของเด็กที่สอน

3.2 ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการแตกต่างกันไม่มากในทุกๆ วิธี อาจเป็นเพราะว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความรู้ความสามารถและเข้าใจจิตวิทยาเด็กเป็นอย่างดี จึงทำวุฒิการศึกษาไม่ได้ทำให้การใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการแตกต่างกัน

3.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ การลงโทษ ส่วนวิธีอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันไม่มาก และเมื่อนำวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการด้านการลงโทษมาทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า

ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 16 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการลงโทษ แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 1 - 5 ปี และ 6 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 16 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการลงโทษ แตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย 10 - 15 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

อาจเป็นเพราะว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยน้อยนั้น ยังมีประสบการณ์ตรงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กปฐมวัยน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยมากกว่า เพราะครูที่มีประสบการณ์มากนั้นอาศัยประสบการณ์จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจริงที่มีระยะเวลาที่ยาวนานกว่าได้พบกับพฤติกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนมากกว่า จึงทำให้มีผลการใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการแตกต่างกัน

3.4 ครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่างกัน ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนวิธีอื่นที่เหลือใช้แตกต่างกันไม่มาก และเมื่อนำวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการวิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมาทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า

ครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี ใช้วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แตกต่างกับครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติม 1 - 2 ครั้ง/ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ครูที่มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี ใช้วิธีการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แตกต่างกับครูที่ไม่เคยมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

อาจเป็นเพราะว่าครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่มากกว่าย่อมทำให้มองเห็นและเรียนรู้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มากกว่าครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมน้อยกว่า การที่คนเราไม่หยุดนิ่งในการแสวงหาความรู้ตลอดเวลา จะทำให้เราได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การที่ครูแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี จึงทำให้มีวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แตกต่างจากครูที่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมน้อยกว่า

4. ความถี่ของวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ใช้ได้ผลตามลำดับ จำแนกตามพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแต่ละลักษณะ พบว่า

4.1 พฤติกรรมก้าวร้าว ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือ การพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม รองลงมาในลำดับที่ 2 คือ ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน ลำดับที่ 3 คือ พูดให้กลัว เช่น จะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรมเป็นวิธีที่สามารถทำให้เด็กได้รู้ถึงข้อเสียของพฤติกรรมก้าวร้าว รู้ถึงผลที่จะตามมาหลังจากที่ทำพฤติกรรมก้าวร้าวและเป็นวิธีที่ใช้ได้บ่อยเสมอโดยไม่ต้องเตรียมล่วงหน้า การใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวานเป็นวิธีที่ทำให้เด็กปรับอารมณ์ให้สงบ แต่เด็กจะชอบคนที่พูดกับเขาดีๆ ไพเราะอ่อนหวาน ความสัมพันธ์ของอารมณ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน บุคลิกภาพของครูต้องมีความเป็นกันเอง พูดจาไพเราะอ่อนหวาน มีจิตใจโอบอ้อมอารี รักเด็ก ให้ความเมตตากรุณาต่อเด็ก ครูที่ดีต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน รู้วิธีใช้แรงจูงใจและการเสริมแรงที่เหมาะสม (ฉวีวรรณ กินวงศ์. 2533 : 91-92) การพูดให้ครูในบางครั้งอาจต้องใช้ในบางกรณีที่มีพฤติกรรมที่ต้องปรับเปลี่ยนในหลายๆ พฤติกรรมหรือแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยๆ

4.2 พฤติกรรมทะเลาะวิวาท ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือ การพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 คือ การแสดงสีหน้าไม่พอใจ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน และลำดับที่ 3 คือ การดูว่าด้วยเสียงดัง และการตีเบาๆ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรมเป็นวิธีที่ทำให้เด็กได้รู้ถึงเหตุและผลของการทะเลาะวิวาท เป็นการช่วยให้ปัญหาการทะเลาะวิวาทนั้นๆ จบลงได้ด้วย แสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน ครูอาจใช้วิธีการนี้เป็นการหยุดพฤติกรรมของนักเรียนก่อนที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูว่าด้วยเสียงดังและการตีเบาๆ อาจเป็นการทำให้เด็กหยุดพฤติกรรมนั้นได้ในขณะนั้น แต่จะเป็นการแค่ทำให้หยุดพฤติกรรมทะเลาะวิวาทแต่จะไม่ช่วยปรับพฤติกรรมได้ ดังนั้นครูต้องใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอื่นๆ มาช่วยในการปรับพฤติกรรมด้วย

4.3 พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 คือ การแสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน และลำดับที่ 3 คือ การเล่นิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น จะทำให้เด็กรู้ถึงผลของการใช้อำนาจเหนือคนอื่นซึ่งดีกว่าการห้ามไม่ให้ทำพฤติกรรมนั้นๆ การแสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน อาจทำให้แค่เด็กหยุดพฤติกรรมนั้นเท่านั้น การเล่นิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ วิธีการปรับพฤติกรรมที่เด็กชอบเพราะการเล่นิทานหรือเรื่องราวและยังทำให้เด็กได้รับแง่คิดในการปรับพฤติกรรมด้วย

4.4 พฤติกรรมปฏิเสธ ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าใช้ได้ผลมากเป็นลำดับ 1 คือ การพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม รองลงมาเป็นลำดับที่ 2 คือ การใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน และลำดับที่ 3 คือ การให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะการพูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรมปฏิเสธ อาจทำให้เด็กได้แง่คิดที่แตกต่าง จากความคิดเดิมของตัวเอง การใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวานจะทำให้เด็กรู้สึกไว้วางใจ มั่นใจ ในตัวครูมากขึ้น เพราะการที่เด็กจากพ่อแม่มาโรงเรียนจะทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่มั่นใจ ไม่ ไว้วางใจในตัวครู การให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ อาจเป็นการสร้างความคุ้นเคย ระหว่างเด็กกับครู เป็นการให้กำลังใจให้เด็กมีความกล้าที่ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ด้วยเหตุผลนี้ อาจทำให้ครูส่วนใหญ่คิดว่าใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการอยู่ในระดับที่ใช้มาก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการ การศึกษาระดับปฐมวัย อาจใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย หรือ อาจจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย หรืออาจจัดให้มีการ อบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็ก สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบาง ประการในการวิจัยเชิงคุณภาพถึงวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยตาม สภาพความเป็นจริงในชั้นเรียน
2. ควรมีการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบาง ประการในการจัดหาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ใช้ ได้ผลมากที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546ก). *หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2546ข). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอติสันเพรส โปรดักส์
- (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3 – 5 ขวบ*. กรุงเทพฯ : โชติสุข
- ฉวีวรรณ กิनावงศ์. (2533). *การศึกษาเด็ก*. พิษณุโลก : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ชไมมน ศรีสุรักษ์. (2540). *การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบวางแผนปฏิบัติทบทวน และแบบปกติ*. ปรินญานิพนธ์กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัชวาล เรืองประพันธ์. (2541). *สถิติพื้นฐาน: พร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์โปรแกรม MINITAB SPSS และ SAS*. ขอนแก่น : ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นภา สุขะมงคล. (2545). *เลือกโรงเรียนอนุบาลให้ลูกรัก*. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์
- นภาพร ปรีชามารถ. (2545). *จิตวิทยาการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2521). *การวัดประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2545). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการวัดประเมินการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญทัน ไกรเพชร. (2531). *การทดลองปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นอนุบาล โดยใช้การเสริมแรงทางสังคม*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจา ชลธารันท์. (2538). *รวมบทความทางการศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.

- บำเพ็ญ วรชังเงิน. (2541). *อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน : กรณีศึกษาในโรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ไทยคดีศึกษาเน้นมนุษยศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประณต คำนิม. (2526). *เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาเด็ก*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทือง ภูมิภักทราคม. (2535). *เอกสารประกอบการสอนการปรับพฤติกรรม : ทฤษฎีการประยุกต์*. ปทุมธานี : ฝ่ายตำรา วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์.
- ประทีป จินี่. (2540). *การวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาพรณ เอี่ยมสุภาสิต. (2532). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. หน่วยที่ 13. นนทบุรี : โรงพิมพ์ หาววิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยรัตน์ วิภาสรมณทล. (2540, กรกฎาคม – สิงหาคม). การศึกษาพฤติกรรมและวิธีการที่พ่อแม่ และครูปฏิบัติต่อเด็กปฐมวัย เมื่อกระทำสิ่งที่ไม่น่าพอใจ. *นิตยสารของสมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น*. 4(10 – 11) : 26 – 30.
- ปรีชา วิโหดโต. (2540). *การศึกษาสภาพการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- ปราณี จันทรหอม. (2541). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าว*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ
- ผกา สัตยธรรม. (2530). *สุขภาพจิตเล็ก*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). *เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ : แวนแก้ว
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530ก). *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย ----- (2530ข). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย
- พัชรา พุ่มชาติ. (2533). *อิทธิพลของเสียงดนตรีที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยในจังหวัดหนองคาย*. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี สวนแก้ว. (2536). *จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ดวงกลม
- เพ็ญกานต์ ปทุมมา. (2545). *การศึกษาวิธีสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในจังหวัดหนองคาย*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : แม็ค

- รจนา กาแก้ว. (2541). การศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมที่เรียนร่วมกับเด็กปกติระดับก่อนประถมศึกษา. ปรินุญานินท์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วนิดา บุษยะณินธุ์. (2532). ผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการแบบปกติที่มีต่อทักษะการเปรียบเทียบของเด็กปฐมวัย. ปรินุญานินท์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วารี ธีระจิต. (2537). การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิณี ชิตเชตวงศ์. (2532). การศึกษาเด็กชลบุรี. ชลบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- . (2537). การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์น
- ศิริอร นพกิจ. (2545). เอกลักษณ์แห่งตน การอบรมเลี้ยงดู และจิตลักษณะบางประการของนักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติและนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหา. ปรินุญานินท์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด ฉบับพ่อแม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สรานู บุญญานุสนธ์. (ม.ป.ป.). จิตวิทยาเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและปัญหาเกี่ยวกับเด็กพิการ. กรุงเทพฯ : โรงเรียนโสตทัศนศึกษาทุ่งมหาเมฆ.
- สรินนา เกษงาม. (2547). ผลการใช้กิจกรรมทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ.) ของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6. ปรินุญานินท์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2538). แนวทางจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- . (2545). การปลูกฝังเด็กปฐมวัยให้รักสิ่งแวดล้อมด้วยแบบฝึกการบ้านและการปฏิบัติจริง กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- . (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2550). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุชา จันทน์เอม. (2525). จิตวิทยาเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2526). เอกสารการสอนพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1 – 17. กรุงเทพฯ : วิคตอรี.

- (2539). *การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย* หน่วยที่ 1 – 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สัมฤทธิ์ แก้วพูลศรี. (2534). *การเปรียบเทียบการใช้เสริมแรงทางบวกกับการปรับเปลี่ยนใหม่ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดทับกฤชกลาง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมโภช เอี่ยมสุภาษิต. (2539). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- (2528). *การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ศรีเดชา.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2537). *ปฐมวัยศึกษาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อาภา จันทรสกุล ; และอัญชัญ เกียรติบุตร. (2531). *การปรับพฤติกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อารมณ สุวรรณपाल. (2537). *หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา*. นนทบุรี : สุโขทัยธรรมาธิราช
- อุษณีย์ โพธิสุข. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอน กพ 554 วิธีการสอนเด็กปัญญาเลิศ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Allen, K.E. ; & D.T, Keith. (1970). *A Behavior Modification Classroom for Harpdicap Children with Problem Behaviors*. *Exception Children*. 37 3 119 – 27
- Baruch, D.W. (1949). *New Ways in Discipline*. New York : Mc Graw – Hill.
- Bellack, Amo A. (1963). *Theory and Research in Teaching*. New York : Teacher college. Columbia University Bureau of Publication.
- Charies, Lee Richard. (1981, July). *Increasion Prosocial Behaviours in Young Children : A Study of Training generalization and Maintenance Effects*. *Dissertation Abstract Intemational*. 41(1) : 5310A.
- Gearheart,R.Bill ; & others. (1996). *The Exceptional Student in The Regular Classroom* 6th ed. New Jersey : A Simon and Schuster.
- Kalish. Harry I. (1981). *Form Behavioral Science to Behavior Modification*. New York: Mc Graw – Hill.
- Lange, Arthur J. ; & Patricia Jakubowski. (1976). *Responsible Assertive Behavior*. Cognitive Behavior Procedures for Trainers. Chmpaign, Illinois : Research Press.
- Lover, Anthony C. (1997). *Emotions, Conflicts, and Aggressive Behavior*. Dessertation, Ph.D. Graduateschool Yeshiva University. Photocopied.

Northwest Regional Education Laboratory. (1984). *Effective Schooling Practices*. Portland :
OR : WERL

Page, Terry G. ; & Thomas, JB. With Marshall, AR. (1977). *International Dictionary of
Education*. Nichols.

Penner, L. (1979). *Asocial Psychology : A Contemporary Approch*. New York : Oxford
University Press.

Walsh, H.M. (1980). *Introducing the Young Child to the Social World*. New York.
Macmillan.

Semuel, A.Kirk ; & Oothers. (1993). *Education Exceptional Children*. 7th ed.
America : U.S.A. Houghton Mifflin.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ของเด็กปฐมวัยบางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

คู่มือการใช้แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครนี้ สร้างขึ้นเพื่อเพื่อศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ และเพื่อเปรียบเทียบวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ การอบรมสัมมนา การอ่านหนังสือจากแหล่งต่างๆ การศึกษา ดูงาน เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้นิยามคำศัพท์และวิธีการใช้แบบสอบถามไว้ ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตคลองสาน
2. ครู หมายถึง ครูผู้สอนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และครูผู้สอนนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตคลองสาน
3. พฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรมทางสังคมที่เด็กแสดงออกไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ ที่ครูพบเห็นและสังเกตได้ แบ่งพฤติกรรมเป็นลักษณะดังนี้
 - 3.1 พฤติกรรมก้าวร้าว คือ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงความก้าวร้าวรุนแรงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน เป็นพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น
 - 3.2 พฤติกรรมทะเลาะวิวาท คือ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความขัดแย้ง ขัดใจกับบุคคลอื่นตดสินตกลงกันไม่ได้ แก้ปัญหาความขัดแย้ง ด้วยการร้องไห้ ทูบตี ใช้กำลังถึงตัวผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น
 - 3.3 พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือคนอื่น คือ พฤติกรรมที่เด็กชอบทำตัวเป็นเจ้านาย พุดชมผู้อื่น การยืมเข้า และรังแก หรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโหหรืออับอาย
 - 3.4 พฤติกรรมเก็บตัวและพฤติกรรมปฏิเสธ คือ พฤติกรรมที่เด็กเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่เข้าร่วมสังคมกับผู้อื่น ปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือหรือรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ด้วยท่าทางสีหน้า และวาจา
4. วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ หมายถึง วิธีการที่ครูนำเอาหลักการเรียนรู้และหลักพฤติกรรมมาใช้เพื่อศึกษาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ

เด็กอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และลดพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการ จำแนกเป็น 5 วิธี

4.1 การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน คือ การที่ครูใช้วาจาและกิริยาท่าทาง ของครูในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย เด็กจะนำคำพูดของครู กิริยาท่าทางของครูไป คิดว่าควรจะทำพฤติกรรมปฏิบัติพฤติกรรมของตนเองอย่างไรต่อไป เช่นถ้าครูแสดงกิริยาท่าทางยิ้มรับ กอด เป็นการชมเชย เด็กก็จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ อีก

4.2 การจัดสภาพแวดล้อม คือ การที่ครูจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้สะอาด ปลอดภัย มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีพื้นที่กว้างเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในการทำ กิจกรรม ต่างๆ มีการจัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็กได้เล่นได้ผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อเป็นการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก

4.3 การเสริมแรง คือ การที่ครูใช้การเสริมแรงทางบวกตามทฤษฎีการเรียนรู้วาง เงื่อนไขแบบการกระทำ การเสริมแรงทางบวกคือ สิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่เด็กได้รับหลังจากแสดง พฤติกรรมแล้วมีผลทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ และทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะ เพิ่มขึ้น เช่น อาหาร คำชมเชย ของเล่น คะแนน ฯลฯ

4.4 การลงโทษ คือ การกระทำของครูที่เด็กไม่ต้องการ หรือการถอดถอนสิ่งที่เด็ก ต้องการออกจากหลังที่เด็กแสดงพฤติกรรมแล้วมีผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติหรือลดน้อยลง

4.5 การจัดกิจกรรม คือ การที่ครูจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การ จัดกิจกรรมเล่นโดยเน้นให้นักเรียนใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม การจัดกิจกรรมให้สอดคล้อง กับการปรับพฤติกรรม

5. สถานภาพของครู หมายถึง ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ระดับปฐมวัย และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

5.1 ระดับชั้นที่สอน ได้แก่ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2

5.2 วุฒิการศึกษา ได้แก่ วุฒิการศึกษาสูงสุดของครูจำแนกเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาโทขึ้นไป

5.3 ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย ได้แก่ ระยะเวลาที่ครูปฏิบัติหน้าที่ในการ สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น ครูกิจกรรมพิเศษ ฯ โดยจำแนกเป็น ระยะเวลา 1 – 5 ปี, 6 – 10 ปี, 10 – 15 ปี, 16 ปีขึ้นไป

5.4 การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดย การอบรม สัมมนา การอ่านหนังสือจากแหล่งต่างๆ การศึกษาดูงานเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก เป็นจำนวนครั้งต่อปี 1 – 2 ครั้ง/ปี, 3 – 4 ครั้ง/ปี, มากกว่า 5 ครั้ง/ปี, ไม่เคยเลย

ส่วนประกอบของแบบสอบถาม

แบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย บางประการเนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น สาม ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง ระดับชั้นที่สอน อายุ วุฒิต่างการศึกษา ประสบการณ์ในการทำหน้าที่สอน และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ การอบรมสัมมนา การอ่านหนังสือจากแหล่งต่างๆ การศึกษาดูงาน เกี่ยวกับจิตวิทยามีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบ ตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็นเป็นมาตรฐานประเมินค่า สี่ ระดับ คือ ไม่เคยพบ พบนานๆ ครั้ง ค่อนข้างบ่อยและพบทุกวันหรือเกือบทุกวัน โดยแยกเป็นพฤติกรรมบางประการ สี่ ลักษณะต่อไปนี้

1. พฤติกรรมก้าวร้าว	จำนวน	6	ข้อ
2. พฤติกรรมทะเลาะวิวาท	จำนวน	5	ข้อ
3. พฤติกรรมใช้อำนาจเหนือผู้อื่น	จำนวน	6	ข้อ
4. พฤติกรรมปฏิเสธ	จำนวน	6	ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ครูใช้ในการปรับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ เป็น มาตรฐานประเมินค่า สี่ ระดับ คือ ไม่เคยใช้ นานๆ ครั้ง ค่อนข้างบ่อย และใช้ทุกวันหรือเกือบทุกวัน วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย แบ่งเป็น ห้า วิธีต่อไปนี้

1. การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	จำนวน	7	ข้อ
2. การจัดสภาพแวดล้อม	จำนวน	6	ข้อ
2. การเสริมแรง	จำนวน	5	ข้อ
3. การลงโทษ	จำนวน	6	ข้อ
5. การจัดกิจกรรม	จำนวน	6	ข้อ

การให้คะแนนและการแปลความหมาย

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็นเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ไม่เคยพบ	หมายถึง ท่านไม่เคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ข้อนี้ในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้เลย
นานๆ พบครั้ง	หมายถึง ท่านเคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ข้อนี้ในชั้นเรียนของท่านในปีการศึกษา 2549 นี้ นานๆ ครั้ง 1 – 2 ครั้ง ต่อเดือนเท่านั้น

ค่อนข้างบ่อย	หมายถึง	ท่านเคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการที่การปรับเปลี่ยน ข้อนี้ในชั้นเรียนของท่านในปีการศึกษา 2549 นี้ ค่อนข้างบ่อย สัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง
พบทุกวันหรือเกือบทุกวัน	หมายถึง	ท่านเคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ข้อนี้ในชั้นเรียนของท่านในปีการศึกษา 2549 นี้ อย่างสม่ำเสมอ เกือบทุกวัน

การให้คะแนน

ไม่เคยพบ	คะแนน	0
พบนานๆ ครั้ง	คะแนน	1
ค่อนข้างบ่อย	คะแนน	2
พบทุกวันหรือเกือบทุกวัน	คะแนน	3

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก
ปฐมวัยบางประการเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ไม่เคยใช้	หมายถึง	ท่านไม่เคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการในข้อนี้ กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้เลย
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ท่านเคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการใน ข้อนี้กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ นานๆ ครั้ง 1 – 2 ครั้ง ต่อเดือนเท่านั้น
ค่อนข้างบ่อย	หมายถึง	ท่านเคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการใน ข้อนี้กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ ค่อนข้างบ่อย 2 – 3 ครั้ง ต่อสัปดาห์
ใช้ทุกวันหรือเกือบทุกวัน	หมายถึง	ท่านเคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการในข้อนี้กับ นักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้อย่าง สม่ำเสมอทุกวันหรือเกือบทุกวัน

การให้คะแนน

ไม่เคยใช้	คะแนน	0
นานๆ ครั้ง	คะแนน	1
ค่อนข้างบ่อย	คะแนน	2
ใช้ทุกวันหรือเกือบทุกวัน	คะแนน	3

ภาคผนวก ข

- แบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ครูพบเห็น
 - ตอนที่ 3 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
 - 3.1 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
 - 3.2 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ
แต่ละพฤติกรรมที่ได้ผลมากที่สุด
2. กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการวิจัย และผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูปฐมวัยทุกท่านเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กปฐมวัย และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
นางสาววัฐวดี บัวเกษ
นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความตรงตามสภาพความเป็นจริง

1. ระดับชั้นที่สอน
 () อนุบาลปีที่ 1 () อนุบาลปีที่ 2
2. วุฒิทางการศึกษา
 () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี
 () ปริญญาโท () ปริญญาโทขึ้นไป
3. ประสบการณ์ในการทำหน้าที่สอนระดับปฐมวัย
 () 1 – 5 ปี () 6 – 10 ปี
 () 10 – 15 ปี () 16 ปีขึ้นไป
4. การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
 () 1 – 2 ครั้ง/ปี () 3 – 4 ครั้ง/ปี
 () มากกว่า 5 ครั้ง/ปี () ไม่เคยเลย

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ควรปรับเปลี่ยน ที่ครูพบเห็น

คำชี้แจง โปรดพิจารณารายการพฤติกรรมบางประการแต่ละข้อแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่ท่านพบ ในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้

- | | | |
|---------------------------|---------|--|
| 0 ไม่เคยพบ | หมายถึง | ท่านไม่เคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการข้อนี้ในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้เลย |
| 1 นานๆ พบครั้ง | หมายถึง | ท่านเคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการข้อนี้ในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ นานๆ ครั้ง เช่น เคยเห็นนักเรียนร้องไห้เสียงดัง ร้องไห้กระต๊อ 1 – 2 ครั้ง ต่อเดือนเท่านั้น |
| 2 ค่อนข้างบ่อย | หมายถึง | ท่านเคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการข้อนี้ในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ ค่อนข้างบ่อย เช่น เคยเห็นนักเรียนร้องไห้เสียงดัง ร้องไห้กระต๊อ สัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง |
| 3 พบทุกวันหรือเกือบทุกวัน | หมายถึง | ท่านเคยพบเห็นพฤติกรรมบางประการข้อนี้ในชั้นเรียนของท่าน เกือบทุกวัน ในปีการศึกษา 2549 นี้ อย่างสม่ำเสมอ เช่น เคยเห็นนักเรียนร้องไห้เสียงดัง ร้องไห้กระต๊อเกือบทุกวัน |

	พฤติกรรมบางประการ	การพบเห็นพฤติกรรมบางประการ			
		ไม่เคยพบ 0	นานๆพบครั้ง 1	ค่อนข้างบ่อย 2	พบทุกวันหรือเกือบทุกวัน 3
1	พฤติกรรมก้าวร้าว ดื้อดึง ไม่เชื่อฟังครู				
2	โกรธง่ายฉุนเฉียว ทำเสียงดัง แสดงความไม่พอใจด้วยท่าทาง หรือสีหน้า เช่น ทบโตะ, ศีรษะกระแทกกำแพง ฯลฯ				
3	ทำลายสิ่งของของตัวเองหรือของเพื่อน, ขว้างปาสิ่งของ				
4	ร้องไห้เสียงดัง ร้องไห้กระหึ่มเท้า, นอนกลิ้งกับพื้น ฯลฯ				
5	พูดจาหยาบคายไม่สุภาพ, ต้าคนอื่น				
6	ก่อวณกิจกรรมการเรียนการสอนของครู				
7	พฤติกรรมทะเลาะวิวาท ตีกันทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน				
8	ยื้อแย่งของกัน				
9	โต้เถียงกัน ต้ากัน				
10	ชอบแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง				
11	ต่อสู้ ต่อสู้ ทะกันอย่างเอาจริง เอาจัง				
12	พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือคนอื่น พูดจาข่มขู่เพื่อน				
13	ยึดของของเพื่อนมาเป็นของตน				
14	ชอบสั่งผู้อื่น				
15	ชอบตำหนิ ต้าเตียนผู้อื่น				
16	ชอบรังแกคนที่ไม่มีทางสู้				
17	ทำอะไรตามใจตนเอง และชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัย				

ข้อ	พฤติกรรมบางประการ	การพบเห็นพฤติกรรมบางประการ			
		ไม่เคย พบ 0	นานๆ พบครั้ง 1	ค่อนข้าง บ่อย 2	พบทุกวัน หรือเกือบ ทุกวัน 3
18	พฤติกรรมปฏิเสธ เก็บตัวไม่เข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อน				
19	ไม่ยอมทำงาน/กิจกรรมใดๆ				
20	ชอบหลบสายตาทำไม่รู้ไม่ชี้				
21	อารมณ์เสื่อง่าย โดยปราศจากสาเหตุ				
22	ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น				
23	วิตกกังวล ไม่มีความสุข ไม่ค่อยพูด แสดงความไม่สนใจผู้อื่น				

ตอนที่ 3 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ ท่านเลือกใช้วิธีต่อไปนีเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการในชั้นเรียนของท่านบ่อยหรือไม่บ่อยเพียงไร และพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการแต่ละพฤติกรรม ท่านใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิธีไหนได้ผลมากที่สุด

คำชี้แจง 3.1 วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

โปรดพิจารณารายการวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการ ในแต่ละข้อ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความถี่ของการใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการที่ท่านใช้ในชั้นเรียนของท่าน

- | | | |
|----------------------------|---------|---|
| 0 ไม่เคยใช้ | หมายถึง | ท่านไม่เคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการในข้อนี้กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ เช่น ไม่เคยดูว่านักเรียนด้วยเสียงดัง |
| 1 นานๆ ครั้ง | หมายถึง | ท่านเคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการในข้อนี้กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ นานๆ ครั้ง เช่น เคยดูว่านักเรียนด้วยเสียงดัง 1 – 2 ครั้งต่อเดือนเท่านั้น |
| 2 ค่อนข้างบ่อย | หมายถึง | ท่านเคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการในข้อนี้กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ ค่อนข้างบ่อย เช่น เคยดูว่านักเรียนด้วยเสียงดัง 2 – 3 ครั้งต่อสัปดาห์ |
| 3 ใช้ทุกวันหรือเกือบทุกวัน | หมายถึง | ท่านเคยใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการในข้อนี้กับนักเรียนในชั้นเรียนของท่าน ในปีการศึกษา 2549 นี้ อย่างสม่ำเสมอทุกวันหรือเกือบทุกวัน เช่น เคยดูว่านักเรียนด้วยเสียงดังทุกวัน |

ข้อ	วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บางประการ	การใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการ			
		ไม่เคยใช้ 0	นานๆ ครั้ง 1	ค่อนข้าง บ่อย 2	ใช้ทุกวัน/ เกือบ ทุกวัน 3
1	การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ดูว่าด้วยเสียงดัง				
2	พูดให้เด็กกลัว เช่น จะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ				
3	ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน				
4	พูดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม				
5	กล่าวชมและให้กำลังใจ				
6	ชมเชยด้วยสีหน้า ท่าทาง เช่น ยิ้ม ผงกศีรษะ โอบกอด				
7	แสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน				
8	การจัดสภาพแวดล้อม การจัดห้องเรียนให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก				
9	การจัดห้องเรียนแต่ละห้องเรียนแยกสัดส่วนกันอย่างชัดเจน ไม่ส่งเสียงรบกวนกัน				
10	การจัดห้องเรียนมีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย				
11	การจัดตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม มีมุมประสบการณ์ต่างๆ				
12	การจัดของเล่นให้มีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน				
13	การจัดอุปกรณ์การทำศิลปะให้สะดวกในการใช้				
14	การเสริมแรง ให้รางวัลเป็นอาหาร ขนม สิ่งของ หรือของเล่น				
15	ให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ				
16	ชมเชยให้เป็นแบบอย่างที่ดีเมื่อนักเรียนปรับพฤติกรรมได้ดีขึ้น				

ข้อ	วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บางประการ	การใช้วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการ			
		ไม่เคยใช้ 0	นานๆ ครั้ง 1	ค่อนข้าง บ่อย 2	ใช้ทุกวัน/ เกือบ ทุกวัน 3
17	ให้เพื่อนยกย่องชื่นชม เช่น การปรบมือให้				
18	บอกถึงผลของการกระทำพฤติกรรมที่ดี				
19	การลงโทษ ห้ามเพื่อนพูดด้วย หรือเล่นด้วย				
20	การตีเบาๆ				
21	การตีแรง ๆ				
22	คาดโทษ เช่น ถ้า....จะ				
23	ครูไม่ให้ความสนใจ ไม่พูดด้วย				
24	การลงโทษหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนรับรู้				
25	การจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการปรับพฤติกรรม เช่น จัดกิจกรรมศิลปะประกอบดนตรี การเล่นเกมต่างๆ ฯลฯ				
26	การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเล่าถึงพฤติกรรมที่ดีของตนเอง ให้เพื่อนฟัง				
27	เล่านิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับ พฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน และพฤติกรรมที่พึงประสงค์				
28	การตั้งคำถามให้นักเรียนคิด และแก้ไขเกี่ยวกับพฤติกรรม ที่ควรปรับเปลี่ยน				
29	การจัดกิจกรรมเล่นโดยเน้นให้นักเรียนใช้ทักษะในการอยู่ ร่วมกันในสังคม				
30	การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วย ตนเอง				

คำชี้แจง 3.2 โปรดเลือกวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการที่ท่านใช้ได้ผล มากที่สุด 3 ลำดับแต่ละพฤติกรรม โดยใส่พยัญชนะหน้าข้อของวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการที่ท่านใช้ได้ผล

พฤติกรรม	ลำดับที่ใช้ได้ผล	วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
พฤติกรรมก้าวร้าว	1. 2. 3.	การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ก. ดุว่าด้วยเสียงดัง ข. พุดให้กลัว เช่นจะไปแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ข. ใช้คำพูดที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน
พฤติกรรมทะเลาะวิวาท	1. 2. 3.	ค. พุดชี้แจงเหตุผลในการปรับพฤติกรรม ค. กล่าวชมและให้กำลังใจ ฅ. ชมเชยด้วยสีหน้า ท่าทาง เช่น ยิ้ม ผงกศีรษะ โอบกอด
พฤติกรรมการใช้ อำนาจเหนือคนอื่น	1. 2. 3.	ง. แสดงสีหน้าไม่พอใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรปรับเปลี่ยน การจัดสภาพแวดล้อม
พฤติกรรมปฏิเสธ	1. 2. 3.	จ. การจัดห้องเรียนให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ฉ. การจัดห้องเรียนแต่ละห้องเรียนแยกสัดส่วนกันอย่างชัดเจนไม่ส่งเสียงรบกวนกัน ช. การจัดห้องเรียนให้มีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย ช. การจัดตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม มีมุมประสบการณ์ต่างๆ ฅ. การจัดของเล่นให้มีจำนวนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ญ. การจัดอุปกรณ์การทำศิลปะให้สะดวกในการใช้ การเสริมแรง ฎ. ให้รางวัลเป็นอาหาร ขนม สิ่งของ หรือของเล่น ฎ. ให้รางวัลเป็นดาว คะแนน หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ ฐ. ชมเชยให้เป็นแบบอย่างที่ดีเมื่อนักเรียนปรับพฤติกรรมได้ดีขึ้น ท. ให้เพื่อนยกย่องชื่นชม เช่น การปรบมือให้ ฒ. บอกถึงผลของการกระทำพฤติกรรมที่ดี

พฤติกรรม	ลำดับที่ใช้ได้ผล	วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
		การลงโทษ ณ. ห้ามเพื่อนพูดด้วย หรือเล่นด้วย ด. การตีเบาๆ ต. การตีแรง ๆ ถ. คัดโทษ เช่น ถ้า.....จะ ท. ครูไม่ให้ความสนใจ ไม่พูดด้วย ธ. การลงโทษหน้าชั้นเรียนให้เพื่อนรับรู้ การจัดกิจกรรม น. การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการปรับพฤติกรรม เช่น จัดกิจกรรมศิลปะประกอบดนตรี การเล่นเกมต่าง ๆ ฯลฯ บ. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเล่าถึงพฤติกรรมที่ดีของตนเองให้เพื่อนฟัง ป. เล่นิทานหรือยกตัวอย่างเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผ. การตั้งคำถามให้นักเรียนคิด และแก้ไขเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปรับเปลี่ยน ฝ. การจัดกิจกรรมเล่นโดยเน้นให้นักเรียนใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม พ. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง

ภาคผนวก ค

- ตารางค่าสถิติแสดงดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
- ตารางค่าสถิติค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ตาราง 26 ค่าสถิติแสดงดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะที่ต้องการวัด

แบบสอบถาม	จำนวน ข้อ	ค่า IOC	จำนวนข้อ ที่เลือกไว้	จำนวนข้อ ที่ตัดทิ้ง
- พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ	30	.66 -1.00	23	7
- วิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	40	.66 -1.00	30	10
รวม	70	.66 -1.00	53	17

ตาราง 27 ค่าสถิติค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
บางประการ

แบบสอบถามพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ	จำนวน ข้อ	ค่าความ เชื่อมั่น
1. ก้าวร้าว	6	.712
2. ทะเลาะวิวาท	5	.882
3. การใช้อำนาจเหนือผู้อื่น	6	.770
4. พฤติกรรมปฏิเสธ	6	.792
รวม	23	.789

ตาราง 28 ค่าสถิติค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรื่องการศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ จำแนกตามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยบางประการ

แบบสอบถามวิธีการที่ครูใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กปฐมวัยบางประการ	จำนวน ข้อ	ค่าความ เชื่อมั่น
1. การใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	7	.478
2. การจัดสภาพแวดล้อม	6	.750
3. การเสริมแรง	5	.483
4. การลงโทษ	6	.695
5. การจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย	6	.712
รวม	30	.624

ภาคผนวก ง

- หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือ
- หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย



บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บันทึกวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5731 , 5646

ที่ ศธ 0519.12/ ๐๘13

วันที่ 19 มกราคม 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

เนื่องด้วย นางสาววิฐติ บัวเกษ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิธีการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์สิริมา
ภิญโญอนันตพงษ์ และรองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุม
วิทยานิพนธ์ ในการนี้ บันทึกวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์นพดล กองศิลป์ เป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบสอบถาม เรื่อง การศึกษาวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัด เป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางสาววิฐติ บัวเกษ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย



ที่ ศธ 0519.12/ 17๐4

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

16 กุมภาพันธ์ 2550

เรื่อง ขออนุญาตเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดบางบอน

เนื่องด้วย น.ส. วัชวิดี บัวเกษ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์ สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ และรองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ อาจารย์ผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2550

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ ได้โปรดพิจารณาให้ น.ส. วัชวิดี บัวเกษ ได้เก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชวิดี บัวเกษ)

รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาระบบและบุคคล
รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-6495063 , 02-6641000 ต่อ 5731 , 5646

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์มือถือ 085 - 0600513



บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักการศึกษา (สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา โทร. 0 2437 6631-5 ต่อ 3465 โทรสาร 0 2437 2696)

ที่ กท 0805/๒๕๕๑

วันที่ 22 ส.ค. 2550

เรื่อง ขออนุมัติโครงการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการเขตคลองสาน

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มีหนังสือที่ ศร 0519.12/2320 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2550 ขออนุญาตให้นางสาววิชุดิ ขวัญ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ การศึกษาวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บางประการของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ” ด้วยแบบสอบถามจากอาจารย์ผู้สอนในระดับ ปฐมวัย ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร 3 เขต คือ เขตคลองสาน เขตคลองเตย และเขต บางขุนเทียน ในระหว่างเดือนมีนาคม 2550 – เดือนเมษายน 2550 ซึ่งรายละเอียดผู้วิจัยจะประสานกับทาง โรงเรียนโดยตรงต่อไป

สำนักการศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่า การวิจัยนี้จะช่วยให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสมควรอนุมัติ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางจำเริญ สิริพงษ์ดีกาแทน)
ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววิฐวดี บัวเกษ
วันเดือนปีเกิด	14 ธันวาคม 2518
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	604/663 ซอยเพชรเกษม 92/1 ถนนเพชรเกษม แขวงบางแค เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 10160
เบอร์โทรศัพท์	0-2454-4521
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดสุวรรณ สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู คศ. 1
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	ประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จากโรงเรียนอนุบาลประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จากโรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2540	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร